

TARTU ÜLIKOOL  
ÕIGUSTEADUSKOND  
Eraõiguse osakond

Natalja Paško

VASTUTUS ALAEALISE POOLT TEKITATUD KAHJU EEST  
Magistritöö

Juhendaja: PhD Age Värv

Tallinn  
2021

## SISUKORD

<b>1. Alaealise vastutus enda poolt tekitatud kahju eest delikti üldkoosseisu alusel .....</b>	<b>7</b>
<b>1.1. Alaealise deliktiõiguslik vastutus .....</b>	<b>7</b>
<b>1.3. Alaealise süü hindamine .....</b>	<b>12</b>
<b>2. Teiste isikute vastutus alaealise poolt tekitatud kahju eest delikti üldkoosseisu alusel</b>	<b>18</b>
<b>2.1. Alaealise eest vastutamise üldised alused .....</b>	<b>18</b>
<b>2.2. Lapsevanema vastutus .....</b>	<b>23</b>
<b>2.3. Eestkostja vastutus .....</b>	<b>32</b>
<b>2.4. Lepingu alusel järelevalve teostaja vastutus. ....</b>	<b>35</b>
<b>2.5. Vastutusest vabanemise eeldused. ....</b>	<b>39</b>
<b>2.6. Lapsevanema ja eestkostja vastutus kui kaitsenormi või käibekohustuse rikkumisel põhinev vastutus. ....</b>	<b>46</b>
<b>3. Vastutus alaealise poolt suurema ohu allikaga tekitatud kahju eest. ....</b>	<b>54</b>
<b>3.1. Alaealise vastutus enda poolt suurema ohu allikaga tekitatud kahju eest .....</b>	<b>54</b>
<b>3.2. Teiste isikute vastutus alaealise poolt suurema ohu allikaga tekitatud kahju eest. ....</b>	<b>58</b>
<b>KOKKUVÕTTE.....</b>	<b>64</b>
<b>SUMMARY .....</b>	<b>68</b>
<b>KASUTATUD KIRJANDUS .....</b>	<b>71</b>
<b>KASUTATUD ÕIGUSAKTID .....</b>	<b>72</b>
<b>KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA .....</b>	<b>73</b>

## SISSEJUHATUS

Käesolevas töös on käsitletud võlaõigusseaduse<sup>1</sup> (VÕS) 53. peatükis sisalduvat ühte deliktiõigusliku vastutuse liikidest - vastutust alaealise poolt tekitatud kahju eest ning selle rakendamisel tekkivaid probleeme. Antud teemal viimati kirjutatud bakalaureusetööd pärinevad aastatest 2009-2010: Teiv, D. 2010 aasta töö „Deliktiõiguslik vastutus alaealise õigusvastaselt tekitatud kahju eest“<sup>2</sup>, ja Urres, J. 2009 aasta töö „Vastutus alaealise poolt õigusvastaselt tekitatud kahju puhul“.<sup>3</sup> Kaks varasemat tööd olid kirjutatud aastatel 1986, 1988: Jõgi, A. 1986 aasta töö „Vastutus alaealise poolt tekitatud kahju korral“<sup>4</sup>, ja Ladva, S. „Vastutus alaealise poolt tekitatud kahju korral“<sup>5</sup>. Eesti õiguskirjanduses on antud teemat käsitletud Juridica artiklites: Lahe, J. 2006 aastal artiklis „Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest“<sup>6</sup> ning Tampuu, T. 2003 aastal artiklis „Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest“.<sup>7</sup> Teemat on käsitletud samuti 2020 aastal võlaõigusseaduse kommentaarides<sup>8</sup> ning Tampuu, T. 2017 aasta õpikus „Lepinguvälised võlasuhted“<sup>9</sup>.

Alaealiste tegevusest tekkinud deliktid ei ole harv nähtus, nii 2020 aastal oli alaealiste poolt toime pandud 834 kuritegu ja 4239 väärtegu. Alaealiste levinumad kuriteod on vargused ja kehaline väärkohtlemine ning levinumad väärteod alkoholi tarbimine, pisivargused, narkootikumide tarbimine, liiklusrikkumised ja suitsetamine<sup>10</sup>. Kahju tekitamise juhtumeid on väga erinevaid: käesoleva töö jaoks analüüsitud Eesti kohtupraktika kohaselt tsiviilasjades olid alaealise poolt tekitatud deliktiks eelkõige asja kahjustamine (akende, autode jms lõhkumine, tulekahjuga tekitatud kahju), vargusega tekitatud kahju, mobiiltelefoniga teenuste ostmine ja sellest tekkinud kahju, mõnel korral oli kahju tekkinud ka alaealise poolt teise isiku tervise kahjustamisest ja surma põhjustamisest, kahju tekitamine toimub tänapäeval ka näiteks virtuaalmaailmas. Samas on erinevaid isikuid, kes võiksid vastutada alaealise poolt tekitatud

---

<sup>1</sup> Võlaõigusseadus. RT I, 04.01.2021, 19.

<sup>2</sup> Teiv, D. Deliktiõiguslik vastutus alaealise õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Bakalaureusetöö. juhendaja J. Lahe. Tartu: Tartu Ülikool 2010 (käsikiri TÜ Iuridicum teabekeskuses)

<sup>3</sup> Urres, J. Vastutus alaealise poolt õigusvastaselt tekitatud kahju puhul. Bakalaureusetöö. Juhendaja J. Lahe. Tartu: Tartu Ülikool, 2009 (käsikiri TÜ Iuridicum teabekeskuses)

<sup>4</sup> Jõgi, A. Vastutus alaealise poolt tekitatud kahju korral. Diplomitöö, Tartu, 1988 (TÜR arhiivkogu)

<sup>5</sup> Ladva, S. Vastutus alaealise poolt tekitatud kahju korral. Diplomitöö Tartu, 1986 (TÜR arhiivkogu)

<sup>6</sup> Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica 2006/9

<sup>7</sup> Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. Juridica 2003/7

<sup>8</sup> Varul, P jt. (koost). Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2020

<sup>9</sup> Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted. Tallinn, Juura 2017

<sup>10</sup> Kriminaalpoliitika. Alaealiste õigusrikkumised. Kuritegevus Eestis 2020. Justiitsministeerium. Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2020/alaealiste-õigusrikkumised> (19.04.2021)

kahju eest, ning ka alaealisel endal võib olla piisavalt vara et kahju hüvitada. Suhteliselt vähene kajastus Eesti õiguskirjanduses ning viimaste uurimuste ajast üle kümne aasta möödumine kinnitavad antud teema uurimise vajadust.

Alaealise puhul, kellel ei ole ei täielikku teovõimet ega oma tegudest täielikku arusaamist, on vajalik kaitsta tema huvisid, kuna temal ei ole ka õiguslikku kogemust. Lapsepõlv on see periood iga inimese elus, kus inimene ei ole veel füüsiliselt ega emotsionaalselt küps, sotsiaalselt sõltuv ning vajab nii materiaalselt kui emotsionaalset tuge. Perekond kui kaitsev keskkond on vastutav kõikide sotsiaalsete probleemide eest, mis on alaealisele iseloomulikud (ka vägivald ja kuritegevus).<sup>11</sup>

Vastutus alaealise poolt tekitatud kahju eest on sätestatud VÕS §-s 1053. See on üks vastutuse liikidest, kui inimene vastutab millegi eest, mida ta ei ole ise toime pannud. Vastutus teise isiku eest on võlaõigusseaduses ettenähtud ka isiku puhul, kes kasutab teist isikut oma majandus- ja kutsetegevuses, ehk annab juhiseid ja teostab järelevalvet teise üle. Vastutus alaealise poolt tekitatud kahju eest ei sõltu ainult lapsevanema juhistest: alaealine on ka ise õiguse subjekt, kuid ta on piiratud teovõimega ning ei pruugi ise alati oma tegude õigusvastasusest õigesti aru saada. Sellest on tingitud, et alaealise poolt tekitatud kahju puhul vastutavad ka teised isikud. Vanemate ja teiste isikute kohustuste eiramine lapse kasvatamisel ja järelevalve teostamisel tema üle võib viia selleni, et lapse käitumisest tekib teistele isikutele kahju ning see, sellise et vastutus lapse õigusvastase kahju eest langeb ka tema eest vastutavatele isikutele aitab kahju ära hoida.

Töös otsitakse vastuseid järgmistele küsimustele:

Esimene uurimisküsimus on millistel tingimustel vastutab alaealine ise enda poolt tekitatud kahju eest. Kuidas tuleb hinnata kahju tekitanud alaealise süüd, kui delikti elementi - kas alaealise süü hindamisel tuleb lähtuda täiskasvanu inimese standardist.

Teine uurimisküsimus - millised on alaealise eest vastutavate isikute kohustused, kas need kohustused on ainult vanematel, isikutel kes täidavad seadusega või lepinguga pandud järelevalve kohustusi või ka muudel isikutel, näiteks vanema elukaaslasel.

Kolmas uurimisküsimus - kuidas sisustatakse kohtupraktikas VÕS § 1053 lg 2. Kuidas tuleb tõlgendada VÕS § 1053 lg 2 sätet, mille kohaselt lapsevanemad või eestkostja vastutavad sõltumata oma süüst, 14–18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest, kui nad ei

---

<sup>11</sup> Costach, M. The "Restrictive" Nature of Civil Liability for the Acts of Minors or those under Judicial Interdiction. Conference: "European Integration - Realities and Perspectives" At: Galati, Romania Volume: 10, 2015, lk. 301-302

tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Töös uurin, kuidas on Eesti kohtupraktikas seda lapsevanema hoolsuskohustust sisustatud ning millised asjaolusid selle tõendamiseks peab lapse eest vastutav isik esile tooma.

Neljas uurimisküsimus - kas lapsevanema või eestkostja vastutus laieneb ka riskivastutuse juhtumitele, st neile olukordadele, kus alaealine on kahju tekitanud suurema ohu allikaga. VÕS § 1053 lg-te 1-3 kohaselt vastutavad lapsevanemad või eestkostjad alaealise poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest – kas juhul kui laps on kahju tekitanud suurema ohu allikaga, on võimalik et VÕS §-s 1053 ettenähtud vastutus oleks kohaldatav. See küsimus kerkib seetõttu, et riskivastutuse puhul ei tule hinnata õigusvastasust ega süüd, mis on aga VÕS § 1053 lg 1 (õigusvastasus) ja lg 2 (vanema kui 14 aastase lapse süü) eelduseks.

Töö jaoks olen analüüsinud nii Eesti kui välisriikide seadusandlust ning õiguskirjandust. Olen uurinud Eesti kohtupraktikat, st kõigi astmete kohtulahendeid, kasutades otsingul „VÕS § 1053“.

Käesoleva magistritöö kirjutamisel olen kasutanud võrdlevat ja kvalitatiivset uurimismeetodit. Eelpool nimetatud eesmärkide saavutamiseks olen kasutanud Eesti võlaõiguseadust, perekonnaseadust ning võrdlevalt ka Saksa Tsiviilseadustikku (Bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi BGB)<sup>12</sup>, Venemaa tsiviilseadustikku (VFTSK)<sup>13</sup>.

Saksa õiguse kasutamine võrdlusmaterjalina on põhjendatud, kuivõrd nii Eesti kui ka Saksamaa kuuluvad Mandri-Euroopa õigusperekonda. Eesti on võtnud tsiviilõiguses eeskju eelkõige Saksa õigusest. Venemaa õiguses on praegu kasutusel Eestiga sarnane lahendus, mistõttu on Eesti ja Venemaa õigust on hea võrrelda. Võrdluseks olen ka toonud üldise õiguse maade käsitlust, kuivõrd seal ei ole lapse eest vastutust seadusega ettenähtud ning lähenemine probleemile on teistsugune.

Kuivõrd eestikeelset kirjandust selles valdkonnas ei ole piisavalt, olen kasutatud täiendavalt võõrkeelset teaduskirjandust ning -artikleid.

Kirjandusallikatest olen kasutanud nii eestikeelseid, saksakeelseid, inglisekeelseid kui ka venekeelseid materjale, õpikuid, nii Eesti seaduste kui ka Saksa seaduste kommenteeritud väljaandeid, Eesti kõigi astmete kohtulahendeid ning seaduste eelnõusid ja seletuskirju. On

---

<sup>12</sup> Bürgerliches Gesetzbuch. Saksamaa tsiviilseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (23.04.2021)

<sup>13</sup> Гражданский кодекс Российской Федерации. Venemaa tsiviilkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.zakonrf.info/gk/> (27.04.2021)

uuritud erinevate riikide (peamiselt Saksamaa, Venemaa, Ühendkuningriigi) materiaalõigust Eesti kehtiva õiguse ja kohtupraktikaga kõrval antud valdkonnas.

Magistritöö on vastavalt uurimiseesmärgile jagatud süstemaatiliselt kolmeks peatükiks.

Esimeses peatükis on käsitletud alaealise enda vastutuse eeldusi tekitatud kahju eest, alaealise deliktivõimet ning alaealise süü hindamisel tekkivaid küsimusi. Selline peatükk on vajalik et välja tuua alaealise poolt tekitatud delikti koosseisu elemente, mis on oluline ka teiste isikute vastutuse tekkimiseks. Peatun sellel, millisest vanusest alaealise vastutus tekib, kas vastutus sõltub lapse võimest oma tegudest arusaada, milline on alaealise käitumisstandard, kuidas tema süüd hinnatakse.

Teises peatükis on käsitletud, kes on alaealise eest vastutavad isikud ning nende vastutuse eelduste käsitus, sealhulgas sellega seotud probleeme kohtupraktikas.. Millest tuleneb nende selline vastutus ja millised on nende kohustused lapse kasvatamisel või tema üle järelevalvamil, muuhulgas sõltuvalt lapse vanusest. Peatükis leiab käsitlust vastutusest vabanemise eelduste analüüs sõltuvalt lapsevanema (ja teiste vastutavate isikute) panusest alaealise poolt tekitatud kahju tekkimisel, muuhulgas kas vanemad vastutavad lapse rikkumise eest igal juhul või sõltub vanemlik vastutus lapse üle järelevalve kohustuse rikkumisest ning kes peaks vastavad asjaolud tõendama

Töö kolmandas peatükis on analüüsitud, kas VÕS § 1053 järgi hüvitatava kahju eelduseks võivad lisaks delikti üldkoosseisule olla ka riskivastutuse olukorrad. Kuivõrd riskivastutuse olukorrad tekivad ohtliku asja valdaja süüst sõltumata, kas sellest tekkinud kahju eest vastutavad ka teised isikud peale kahju tekitaja ja kas asja valdaja on alaealine ise või tema eest vastutav täiskasvanu.

## **1. Alaealise vastutus enda poolt tekitatud kahju eest delikti üldkoosseisu alusel**

### **1.1. Alaealise deliktiõiguslik vastutus**

Eestis alaealine, või võlaõigusseaduse § 1053 sõnastuses “laps”, on alla 18-aastane isik. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse<sup>14</sup> (TsÜS) § 8 lg 2 sätestab, et täielik teovõime on 18-aastaseks saanud isikul (täisealisel) - ning alla 18-aastaselt isikul (alaealisel) on piiratud teovõime. Teovõime puudused ei tähenda aga, et lapsel ei või tekkida tsiviilõiguslike kohustusi: nii VÕS § 3 p 2 järgi võib võlasuhe tekkida muuhulgas kahju õigusvastasest tekitamisest.

Füüsilise isiku õigus-ja teovõimet määratlevad TsÜS § 7 ja 8. Seejuures kui teovõime on võime iseseisvalt võtta endale kohustusi ja teostada õigusi, siis õigusvõime kui võime omada tsiviilõigusi ja kanda tsiviilkohustusi on igal füüsilisel isikul, sh ka alaealisel lapsel ühetaoline ja piiramatu. Seeläbi tekkivad ka alaealisel lepinguvälised, antud juhul deliktiõiguslikud kohustused.

Vaatamata sellele on alaealisel keeruline oma õigusi kohtus kaitsta - nii tsiviilkohtumenetluse seadustiku<sup>15</sup> (TsMS) § 202 lg 2 kohaselt tsiviilkohtumenetlus teovõimet kui võimet oma tegudega kohtus teostada tsiviilmenetlusõigusi ja täita tsiviilmenetluskohustusi ei ole piiratud teovõimega isikul.

Lapse vanusest sõltuvad tema õigused ja kohustused. Nii näiteks alaealise kriminaalvastutus algab Eestis alates 14 aastast: karistuseadustiku<sup>16</sup> (KarS) § 33 kohaselt on süüvõime olemas isikul, kes on vähemalt neljateistaastane. Vastavalt liikluseaduse<sup>17</sup> (LS) § 148 lg-le 1 vähemalt kümneaastane isik tohib iseseisvalt juhtida jalgratast sõiduteel ning LS § 148 lg 2 kohaselt vähemalt 14-aastane isik võib juhtida pisimopeedi, LS § 95 lg 2 kohaselt juhtimisõiguse B-kategooria mootorsõiduki juhtimiseks anda 16- ja 17-aastasele isikule. Perekonnaseaduse<sup>18</sup> (PKS) § 1 lg 2 kohaselt abielluda võivad täisealised, kuid PKS § 1 lg 3 järgi võib kohus laiendada 15-aastaseks saanud isiku teovõimet. Pärimisseaduse<sup>19</sup> (PärS) § 27 kohaselt on 15-aastane isik testeerimisvõimeline. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 202 lg 2 teise lause kohaselt vähemalt viieteistaastane alaealine võib tsiviilkohtumenetluses osaleda kõrvuti seadusliku esindajaga.

<sup>14</sup> Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I, 22.03.2021, 8

<sup>15</sup> Tsiviilkohtumenetluse seadustik. RT I, 09.04.2021, 17

<sup>16</sup> Karistusseadustik. RT I, 03.03.2021, 3

<sup>17</sup> Liikluseadus. RT I, 30.03.2021, 3

<sup>18</sup> Perekonnaseadus. RT I, 27.10.2020, 15

<sup>19</sup> Pärimisseadus. RT I, 04.01.2021, 36

Mõisted “laps” ja “alaealine” ei pruugi kattuda. Alaealist, kellel on võime abielluda, ei saa ilmselt pidada enam lapseks. Laps on pigem alla 18-aastane isik, kes ei ole abielus ning kelle teovõime ei ole laiendatud.<sup>20</sup>

Delikti üldkoosseisust tuleneva vastutuse üks eeldustest on kahju tekitanud isiku süü. Mis puudutab alaealist, siis seadus kaitseb alaealist ka siis, kui ta on kahju tekitajaks – tema vastutus on seadusega piiratud.

Põhiseaduse<sup>21</sup> (PS) § 27 lg 4 ütleb, et seadus sätestab vanemate ja laste kaitse.<sup>22</sup> Lastekaitseseaduse § 5 p 3 kohaselt kõigis lapsi puudutavates ettevõtmistes tuleb esikohale seada lapse huvid. Ka alaealise deliktiõiguslik vastutus on seeläbi palju rohkem piiratud, kui täisealisel isikul.

Võlaõigusseaduse § 1043 järgi teisele isikule (kannatanu) õigusvastaselt kahju tekitanud isik (kahju tekitaja) peab kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele.

VÕS § 1052 lg 1 järgi ei vastuta alla 14-aastane isik enda tekitatud kahju eest. Kuigi alla 14-aastaselt lapsel on piiratud teovõime, siis puudub temal deliktivõime ning tema tegude eest vastutavad tema vanemad või eestkostjad. VÕS § 1052 lõigete 1 ja 2 järgi on deliktivõimetud kuni 14-aastased alaealised ja isikud, kes on tekitanud kahju seisundis, milles nad ei võinud mõista oma tegude tähendust või neid juhtida.<sup>23</sup>

Deliktivõime on isiku võime teha end vastutavaks süüalise käitumisega. Deliktivõimet iseloomustab eelkõige isiku intelligentsuse tase – isik on deliktivõimeline üksnes siis, kui ta on võimeline aru saama sellest, et tema tegu on õigusvastane.<sup>24</sup> Deliktivõime on võime kanda vastutust tekitatud kahju eest, täpsemalt lepinguvälise kahju ehk tsiviilõigusliku delikti eest. Seevastu vastutus lepinguliste kohustuste eest on teistsugune ja haarab endas teovõime (tehinguvõimelisuse) mõistet.

Kuni tsiviilseadustiku üldosa seaduse vastuvõtmiseni langesid deliktivõimetuse ja teovõimetuse mõisted Eesti õiguses peaaegu kokku. Kuni 15-aastased isikud nii

---

<sup>20</sup> Costache, M., Chiriluşă, T. N. Duality of Categories of Persons for whom Civil Liability of Parents is involved. Aspects of Civil Law and Family Law. European Integration - Realities and Perspectives. 2017, lk. 131

<sup>21</sup> Eesti Vabariigi põhiseadus. RT I, 15.05.2015, 2

<sup>22</sup> Maruste, R. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2017. Paragrahv 27 p 4. <https://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&p=27> (02.04.2021)

<sup>23</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna. Juridica 2002/6, lk 391-392.

<sup>24</sup> Varul. P jt. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2020 (edaspidi VÕS komm) § 1052/3.1, lk 810



deliktivõimetud kui ka teovõimetud. TsÜS vastuvõtmisega tunnistati teovõimetuks kuni 7-aastased isikud (§ 11 lg 1).<sup>25</sup>

VÕS § 1052 lg 3 järgi võib teatud juhtudel ka alla 14-aastane laps tekitatud kahju eest vastutada: kui tema vanust, arengut, vaimset seisundit, teo liiki, asjaosaliste majanduslikku olukorda, sealhulgas olemasolevat või selliselt isikult tavaliselt eeldatavat kindlustatust, ja muid asjaolusid arvestades oleks vastutusest vabastamine kannatanu suhtes ebaõiglane. See on õigustatud näiteks juhul, kui tema vanematel puuduvad hüvitise maksmiseks vahendid, kuid alaealisel endal on piisavalt vara.<sup>26</sup> Kohtupraktikas ei ole aga sellist võimalust seni kordagi kajastatud.

14 - 18 aasta vanune isik vastutab deliktilise kahju eest üldistel alustel. Tema võib koos VÕS § 1053 lg-te 2 ja 3 alusel vastutavate isikutega vastutada kannatanu ees solidaarselt.<sup>27</sup> Tema vastutuse tekkimiseks peaksid esinema kõik delikti üldkoosseisu elemendid: kahju, õigusvastasus, põhjuslik seos ja süü. Alaealise süü hindamisel tuleb aga ilmselt lähtuda teistsugusest standardist kui täiskasvanu puhul ning sellel peatun eraldi alampeatükis.

VÕS ei sisalda piiratud deliktivõime regulatsiooni. Kui deliktivõimeline 14–18-aastane alaealine tekitab kahju, tuleks ka tema vastutusele võtmiseks kõigepealt kontrollida, kas alaealine käitus süüliselt, kusjuures arvestada tuleb alaealise isikuomadustega.<sup>28</sup>

BGB § 828 lõige 2 sätestab piiratud deliktivõimet: isik, kes on küll vähemalt 7-aastane, aga mitte veel 18-aastane, ei vastuta kahju eest, mida ta teistele on tekitanud, kui tal ei olnud kahju tekitanud teo toimepanemisel vastutuse tunnetamiseks vajalikku arusaama. Hinnata, kas isik omas teo toimepanemisel vastutuse tunnetamiseks vajalikku arusaama või mitte, saab otsustada kohus. Kohus peab kontrollima, kas vastavasse vanusegruppi kuuluv noorukilt võis intellektuaalses ja emotsionaalses mõttes oodata teistsugust käitumist. Deliktivõime või deliktivõimetuse üle otsustamisel tuleb hinnata konkreetset tegu, seega vaadelda otsustuse tegemisel alaealise arengutaset ja toimepandud tegu kogumis.<sup>29</sup>

---

<sup>25</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna, lk 391-392

<sup>26</sup> Samas, lk 397

<sup>27</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.1.1, lk 813

<sup>28</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna, lk. 394

<sup>29</sup> Samas, lk. 393

Selleks, et reguleerida east sõltuvat deliktivõimetust on õiguskirjanduses välja toodud erinevaid viise. Muuhulgas võiks arvestada järgmist:

- 1) kas alaealisele saab küpsuse puudumise tõttu üldse kahju tekitamist ette heita;
- 2) kui jah, siis kas alaealise küpsusest sõltuv vastutuse alampiir peaks olema kehtestatud kindlalt või varieeruvalt;
- 3) millisest vanusest peaks deliktivõime algama;
- 4) kas peaks pakkuma vahelahendusi noorukite jaoks, kes on lapsest väljas, kuid pole veel täisealised.<sup>30</sup>

Saksa õiguse järgi võib 7–18-aastane isik, olla sõltuvalt vastutuse tunnetamiseks vajaliku arusaama omamisest, olla nii deliktivõimetu kui ka deliktivõimeline. Deliktivõime algab Saksamaa Liitvabariigis 7. eluaastast.<sup>31</sup>

Saksamaa õigusteooria kohaselt on deliktivõime osa tegutsemisvõimest, võimest end süülise käitumisega vastutavaks teha. Teise osa tegutsemisvõimest moodustab teovõime kui võime teha kehtivalt tehinguid. Teovõime on võime teha kehtivaid tahteavaldusi ja neid vastu võtta ning osaleda seega õiguskäibes. Teovõimetuna käsitletakse Saksamaa Liitvabariigis isikut, kes ei ole saanud 7-aastaseks, ja isikut, kellel esineb haigusest tingitud vaimutegevuse häire seisund, mis välistab oma vaba tahte määramise, niivõrd kuivõrd see seisund ei ole mööduva iseloomuga. Isikul, kelle vanus jääb 7 ja 18 eluaasta vahele, on piiratud teovõime.<sup>32</sup>

Isiku eal põhinev deliktivõimetuse instituut on üsna levinud, vähene iga kaitseb reeglina alaealisi kahju hüvitamise nõuete vastu, sellist lahendust on järgitud ka VÕS-s. Üldise õiguse maade õiguses, vähene iga ei välista süülist vastutust. Oluline on isiku süü (selle puudumine), mis väga noorte deliktliku vastutuse välistab.<sup>33</sup>

Anglo-Ameerika õigus ei määra tavaliselt alaealise deliktide puhul vastutuse vanuse alammäära. Pigem alaealiste vastutusel on suuremad piirid. Mõnes tavaõiguse jurisdiktsioonis on alla teatud vanuse lapsed (tavaliselt on see seitse või viis aastat) ei saa olla hooletud, kuna nad ei oska riske ära tunda ega hinnata. Mõnes jurisdiktsioonis sama vanad lapsed ei saa

---

<sup>30</sup> Lahe, J. Deliktivõimetust süülist vastutust välistava asjaoluna, lk 392

<sup>31</sup> Samas, lk. 393

<sup>32</sup> Samas, lk. 394

<sup>33</sup> Samas, lk. 394

vastutada ka tahtliku rikkumise eest, kuna see on piiratud tunnetusliku ja moraalne võimekusega.<sup>34</sup>

Inglismaa seaduste kohaselt saab inimene täisealiseks 18-aastaselt. Inglismaal tekivad lastel erinevad õigused sõltuvalt vanusest. Kriminaalmenetluses on vastutuse vanus alates 10 aastast ning kriminaalmenetluses on võimalik nõuda kahju hüvitamist, kui kahju on tekitanud muuhulgas alaealine - kahju, mis on tekitatud kehavigastuse tekitamisega, matusekulud, kuid mitte kahju mis oli tekitatud transpordivahendiga tekitatud surmast. Noorema kui 16-aastase puhul võidakse kahju nõuda ka tema vanematelt. Tegelikult ei peeta inglise deliktiõiguses alaealisi kahju tekitajaid kuidagi erilisteks. Nende ja nende vanemate vastutust oma tegude eest hinnatakse üldpõhimõtete järgi. Mingit kindlat vastust, mis vanusest vastutab alaealine enda poolt tekitatud kahju eest, Inglismaal ei ole. Küsimus on pigem selles, kas delikti koosseis sai olla tema vanuse tõttu olla täidetud. Lisaks lapse võimele oma tegudest arusaada, tuleb hinnata, kas laps on näiteks sõltuvalt vastutuse liigist "looma valdaja" või "tootja" riskivastutuse sätete mõistes.<sup>35</sup>

Venemaal reguleerib alaealiste teovõimet Vene Föderatsiooni tsiviilkoodeksi (VFTsK) § 26 ja 28. Selle järgi on deliktivõime on üks teovõime element ja sõltub selle mahust. Koodeksi kohaselt on alaealised vanuses kuni 14 aastat on deliktivõimetud, alaealised vanuses 14-18 aastat on deliktivõimelised. Seejuures võib välja tuua ka teisi gruppe: alaealised kuni 6 aastat on teovõimetud, 6-14 aastased omavad teovõimet mingis ulatuses, 14-18 aastased on enamasti võrdsustatud täisealistega. Samas aga seadusandja andes 6-14 aastastele osalist teovõimet, jättes need täielikult deliktivõimest ilma, kuigi lapsed omades selles vanuses piisavalt arukust et aru saada tehingute tagajärjedest, peaksid ka suutelised olema aru saama ka nende poolt toime pandud deliktide tagajärjedest.<sup>36</sup>

Deliktivõimel on Venemaa õigusteoorias kaks komponenti: võime oma tegudest aru saada ja võime tekitatud kahju hüvitada. Ja kui 6-14 aastased on vähelgi määral võimelised oma tegudest aru saada, siis neil ei ole tihti võimet tekitatud kahju hüvitada. 14-18 aastastel alaealistel on

---

<sup>34</sup> Perry, R. Civil Liability for Cyberbullying. 10 U.C. Irvine L. Rev. 1219, 2020, lk 1231-1232

<sup>35</sup> Martín-Casals, M. (ed.). Children in Tort Law Part I: Children as Tortfeasor. Springer-Verlag/Wien, 2006, lk 149-153

<sup>36</sup> Белозерцев, С. Деликтоспособность несовершеннолетнего лица. Социально-политические науки. 2018 <https://cyberleninka.ru/article/n/deliktosposobnost-nesovershennoletnego-litsa> (02.04.2021)

VFTSK järgi täielik deliktivõime, kuigi teovõime on neil endiselt piiratud. See võimaldab neil arusaada enda tegude kahjulikkust ja ühtlasi ka tekitatud kahju hüvitada.<sup>37</sup>

Vahekokkuvõtte - et vastutus alaealise poolt tekitatud kahju eest tekiks - peavad Eesti õiguses esinema kõik delikti komponendid, välja arvatud süü element noorema kui 14-aastase puhul. 14-18 aastane alaealise puhul on vastutus süüline ning vastutab tekitatud kahju eest ka ise.

### 1.3. Alaealise süü hindamine

Deliktiõiguslik vastutus eeldab lisaks teo õigusvastasusele ka selle süülisuse. Süülisus objektiivses mõttes tähendab õigusvastase teo toime panemist tahtlikult või hooletsusest, eeldab käibes vajalikku hoolsuse järgimata jätmist, ehk tegevust või tegemata jätmist, mis rikub käibekohustust (teatud viisil käitumise kohustust, mida inimeselt tavaliselt eeldatakse). Subjektiivselt tähendab süü isiku võimet aru saada oma teo õigusvastasust ja võimet järgida objektiivselt vajalikku hoolsust.<sup>38</sup>

Kui objektiivne teokoosseis ja õigusvastasus on tuvastatud, siis kahju tekitaja süüd eeldatakse. Süü vormid on tahtlus, hooletus ja raske hooletus, subjektiivselt aga süüvõimelisus, ehk deliktivõime.<sup>39</sup>

Süü puhul on kaks tasandit: subjektiivne süüvõimelisus ehk deliktivõime ning süü vormid, milledeks on tahtlus, hooletus või raske hooletus (VÕS § 104). Süü vorm või raskusaste ei oma VÕS § 1043 jj seisukohast aga üldjuhul tähtsust.<sup>40</sup>

Süü kui deliktilise vastutuse element ning tuleneb VÕS § 1043 sõnastusest: teisele isikule (kannatanu) õigusvastaselt kahju tekitanud isik (kahju tekitaja) peab kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele.

Terminil „süü“ on deliktiõiguses kahesugune tähendus. Süü objektiivses mõttes tähendab õigusvastase teo toimepanemist kas tahtlikult või hooletusest. Hooletus tähendab seejuures tegu või tegevusetust, mis rikub kohustust käituda viisil, mida saab tavaliselt sarnases olukorras oodata käibes osalevast isikust. Subjektiivselt tähendab süü kahju tekitava teo toimepannud isiku võimet arusaada oma teo õigusvastasusest.<sup>41</sup>

---

<sup>37</sup> Белозерцев, С. Деликтоспособность несовершеннолетнего лица. Социально-политические науки. 2018 <https://cyberleninka.ru/article/n/deliktosposobnost-nesovershennoletnego-litsa> (02.04.2021)

<sup>38</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1043/3.1.3, lk.732-733

<sup>39</sup> Varul. P jt. VÕS komm. § 1043/3.1.3, lk.733

<sup>40</sup> Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted, Tallinn. Juura 2017. lk 269-270

<sup>41</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1043/3.1.3, lk.732-733

Kuivõrd VÕS § 1050 lg 1 kohaselt ei vastuta isik kahju tekitamise eest, kui ta tõendab, et ei ole kahju tekitamises süüdi, siis lg 2 järgi isiku süü hindamisel arvestatakse muu hulgas tema olukorda, vanust, haridust, teadmisi, võimeid ja muid isiklikke omadusi.

Sisemiselt hooletu on VÕS § 1050 lg 2 järgi isik, kes ei järgi temalt käibes oodatavat hoolsust, arvestades muu hulgas tema olukorda, vanust, haridust, teadmisi, võimeid ja muid isiklikke omadusi. Sisemine hooletus on kahju tekitanud isiku subjektiivsetele võimetele mittevastav käitumine. Tuleb hinnata, kas objektiivsete hoolsusnormide rikkumisel oli isik hooletu ka sisemiselt (subjektiivselt).<sup>42</sup>

Seejuures on ebaselge, kas nendes sätetes (ka VÕS § 1053 lg 1 puhul) ettenähtud vastutust saab kohaldada ka juhul, kui laps on toime pannud õigusvastase teo, kuid ta ei ole süüdi VÕS § 1043 ja 1050 mõttes.<sup>43</sup>

VÕS § 1053 lõigetes 1 ja 3 ettenähtud kohaldamise eelduseks peaks esinema deliktivõimetu isiku objektiivne hooletus, kuna tema tegevus ei saa olla süüline. Peaks aga esinema väline hooletus VÕS § 104 lg 3 ja § 1050 lg 1 mõttes, vastasel juhul oleks alla 14-aastane isik võrdsustatud suurema ohu allikaga ning vastutus oleks põhjendamatult karm. Välise hoolsuse määra hindamisel tuleb T. Tampuu arvates lähtuda üldisest hoolsuse määrast, mitte sellest kas alla 14 aasta vanune laps järgis temaga sama vanade laste grupisest hoolsusemäära. Välise hoolsuse ja käibekohustuse mõisted kattuvad ning seetõttu saab öelda ka, et VÕS § 1053 lg-te 1 ja 3 kohaldamise eelduseks on alla 14 aasta vanuse lapse poolt üldise käibekohustuse rikkumine.<sup>44</sup> Objektiivse süü kindlakstegemisel võib lähtuda kriteeriumilt, kas juhul, kui kahju tekitaja oleks deliktivõimeline, kas temale saaks tema käitumist ette heita.<sup>45</sup>

VÕS kommentaaride kohaselt ei saa välise hooletuse puudumist põhjendada ainult sellega, et isi järgis mingi grupi sisest hoolsusemäära, sest ka tesiste grupi isikute käitumine võib olla samamoodi hooletu.<sup>46</sup>

Kokkuvõtlikult võib öelda, et nii noorema kui ka vanema kui 14 aastase lapse puhul tuleb süü küsimust siiski käsitleda: ühel juhul tuvastamaks kas esineb väline hooletus, teisel kas ka sisemine süü element esineb.

---

<sup>42</sup> Varul. P jt. .(koost.) VÕS komm. § 1050/3.3, lk. 806-807

<sup>43</sup> Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted, lk. 309

<sup>44</sup> Samas, lk. 309

<sup>45</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna, lk. 398

<sup>46</sup> Varul. P jt. .(koost.) VÕS komm. § 1050/3.3, lk. 807

Kuigi VÕS § 1053 lõigetes 1 ja 3 ettenähtud kohaldamise eelduseks peaks esinema deliktivõimetu isiku objektiivne hooletus, on Harju Maakohus 12. detsembri 2008 lahendis nr 2-07-20281 öelnud et alla 14-aastase alaealise puhul ei tule süü küsimust üldse analüüsida. Asjaolude kohaselt viskas kostjate poeg puruks hagejale kuuluva kioski vitraažklaasi. Kioski aknasse viskamisega algatati suhtes väärteomenetlus, kuid see lõpetati seoses sellega, et kahju põhjustaja oli alla 14-aastane teo toimepanemise ajal ja seega polnud ta süüvõimeline. Kohus selgitas, et teo õigusvastasus tuleneb VÕS § 1045 lg 1 p 5 sätestatust, mille kohaselt on kahju tekitamine õigusvastane eelkõige siis, kui see tekitati kannatanu omandi või sellega sarnase õiguse või valduse rikkumisega. Süü küsimus kostjate suhtes oluline ei ole, kuivõrd alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vastutavad, sõltumata oma süüst, tema vanemad või eestkostja (VÕS § 1053).<sup>47</sup>

Tartu Maakohus 30. detsembri 2015 otsuses selgitanud, et kui kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamine on õigusvastane (VÕS § 1045 lg 1 p 2) tagajärjest tulenevalt, siis süülisus eeldab kahju tekitanud teo toime pannud isiku võimet saada aru oma teo õigusvastasusest. Näiteks lasteaialise lapse puhul puudub tegevuse süülisus ehk vastutust tekitava kausaalsuse tasandil puudub süü. Asjaolude kohaselt toimus lasteaias kahjujuhtum, kui üks laps viskas kiviga teisele lapse näkku, millega tekkis kannatanul püsiv tervisekahjustus – lapse esimesed kaks ülemist jäävhammast said tugevalt kahjustada. Kohtu selgituse kohaselt tegemist ei olnud selle konkreetse lapse puhul kindlalt ette nähtava teoga, vaid süüvõimetu lapse poolt juhuslikult toimepandud teoga, mistõttu kohtu arvates VÕS § 1045 koosseis ei olnud täidetud ja ei saanud rakendada VÕS § 1053 lg 3 vastutust ka lapse üle lepingulise järelevalvaja suhtes.<sup>48</sup>

Huvitav on Tartu Maakohtu 29. veebruar 2016.a lahend 2-15-17940, kus kohus on tuvastanud kahju tekitaja süüd, kuigi kahju tekitanud isik oli teo toimepanemise ajal 12-aastane. Alaealine loopis kividega kellelgi autot, mille tagajärjel oli autol lõhutud parempoolse tagumise lükandukse aknaklaas ning sama ukse peal olid ka kivide loopimise tagajärjel tekkinud värvikahjustused.<sup>49</sup>

Väärteomenetluses oli tehtud menetluse lõpetamise määrus, kuna teo toimepanemise ajal ei olnud kahju tekitaja süüvõimelises eas. Tsiviilasjas on kohus öelnud, et alaealine rikkus vara tahtlikult. Asja lahendamisel ei olnud aga alaealise süü üldse oluline, ning vanemate vastutuse

---

<sup>47</sup> HMKo nr 2-07-20281

<sup>48</sup> TMKo nr 2-15-10097

<sup>49</sup> TMKo nr 2-15-17940

aluseks piisas sellest teo õigusvastasuse tuvastamisest ning sellest, et kahju tekkimine on põhjuslikus seoses kostja alaealise poja teoga.<sup>50</sup>

Nendes lahendites oli kohus siiski alla 14-aastaste laste süüvõimelisust. Kuigi võlaõigusseaduse järgi neil deliktivõimet ei ole, siis esimesel juhul lasteaiaalase lapse süüvõime puudumise tõttu ei olnud täidetud isegi delikti koosseis (ilmselt puudus ka objektiivne süü), teisel juhul aga oli laps võimeline oma teo õigusvastasust tajuma ning enamgi veel, kahjulikke tagajärke soovima.

Kui delikti teokoosseisu kuulub tahtlus ning kahju on põhjustanud alla 14-aastase lapse tegu, mis võis esmapilgul olla õigusvastane VÕS § 1045 lg 1 p 7 ja lg 3 (seadusest tuleneva kohustuse rikkumine) järgi, on siiski õiguspärane, sest kaitsenormi rikkumise koosseis eeldab isiku täielikku teovõimet. Näiteks on õigusrikkuja tahtlus VÕS § 1049 (majandustegevusse sekkumine), VÕS § 1045 lg 1 p 8 (heade kommete vastane tahtlik käitumine) kohaldamise eelduseks.<sup>51</sup>

Juhul kui delikti koosseisu sisse kuulub tahtlus (nt § 1045 lg 1 p 8), tuleb § 1053 lg-te 1 ja 3 rakendamisel otsustada, mis vanuses isikule saab omistada tahtlust kui teo õigusvastasuse tunnust.<sup>52</sup>

Tahtlus on kahju tekitaja suhtumine õigusrikkumisse, tema soov põhjustada õigusvastane tagajärg, teatava keelu teadlik rikkumine. Tahtlus võib olla nii otsene kui kaudne.<sup>53</sup>

Viru Maakohtu otsuse nr 2-11-4853 hagiavalduse kohaselt kahju tekkimine sai võimalikuks seetõttu, et T. K. alaealine poeg ei täitnud jalgratturile esitatavaid kohustusi nõuetekohaselt, rikkudes liikluseeskirja. Samuti on ka kohus lahendi p-s 12.4. öelnud, et jalgrattatee puudumisel on 10 aastane ja vanem jalgrattur kohustatud sõitma sõidutee äärmisel parempoolsel rajal, nentides et tegemist on seadusest tuleneva kohustuse rikkumisega.<sup>54</sup>

Kuivõrd vanem kui 14 aastane alaealine vastutab delikti eest üldistel alustel ja tema delikt on eelduseks ka vanemate vastutuseks, tuleb tema poolt tekitatud delikti puhul hinnata kõikide delikti koosseisu elementide esinemist, sh ka süüd.

Tartu Maakohtu 18.aprill 2008.a. lahendi nr 2-07-25309 asjaolude kohaselt pidas kostja poeg oma sünnipäeva, kus osales ka hageja poeg, kellele hageja oli andnud kasutada hagejale

---

<sup>50</sup> TMKo nr 2-15-17940

<sup>51</sup> Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted, lk. 309

<sup>52</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.1.2., lk 813

<sup>53</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1050/3.1., lk 801

<sup>54</sup> VMKo nr 2-11-4853

kuuluva kaubiku. Kostja poeg võttis ilma hageja pojaltpõhjustas sellega liiklusõnnetuse, mille tagajärjel muutus sõiduk kasutuskõlbamtuks. Kohus toob välja, et kahju tekitaja ei ole valinud oma sõidukogemustele, tee- ja ilmastikuoludele jne. vastavat sõidukiirust, mille tagajärjel saigi võimalikuks avarii tekkimine; taoline käitumine on käsitletav ettevaatamatu teona. Seega luges kohus tõendatuks subjektiivse teokoosseisu – kahju tekitaja süü – olemasolu.<sup>55</sup>

Kui alaealise süü on kriminaalmenetluses tõendatud, ei tähenda veel, et süüd võiks ka tsiviilasjas jaatada. Tartu Maakohus 13. mai 2008 otsuses nr 2-07-24574 ütles, et kui kohus peaks tsiviilasja lahendamisel lähtuma kriminaalmenetluses teole antud õiguslikust hinnangust, tekiks olukord, kus tsiviilasja lahendamisel oleksid kohtud seaduse tõlgendamisel seotud kriminaalasjas otsuse teinud kohtu seisukohaga. Tsiviilkohtumenetluses on kohtule siduvad üksnes kriminaalmenetluses tuvastatud faktilised asjaolud, millest lähtudes on isik süüdi tunnistatud, kuid mitte hinnang isiku toimepandu õigusvastaseks lugemisel.<sup>56</sup>

Saksa õiguses lapse intellektuaalset küpsust hinnatakse subjektiivse standardi järgi: alaealine on võimeline tegutsema mõistlikult, kui tema intellektuaalne küpsus võimaldab tal aru saada, et ta tegutses õigusvastaselt ning et selline käitumine võib viia tsiviilvastutusele. Selline võime ei või olla üldine, vaid peab olema hinnatav igal konkreetsel juhtumil, kus osaleb alaealine. Hooletus tähendab aga ka võimet teatud viisil käituda. Selles osas kasutatakse objektiivset standarti, mis võib olla korrigeeritud vastavalt konkreetse vanusegrupi võimetele.<sup>57</sup>

Alaealise käitumisele peaks kohaldatama teistsugust standarti, kui täiskasvanu puhul. Temalt võib oodata käitumist, mis on omane tema vanuses ja tema kogemustega inimeselt. Lapse süüd hinnates peab arvesse võtma, mis on oodatav intellektuaalses ning kogemuslikus mõttes samas vanuses keskmiselt lapselt. Täiskasvanu hoolsusmäära võiks pigem oodata 14 aasta vanusest lapsest.<sup>58</sup>

Kui Saksa kriminaalõiguses on alaealine on vastutav ainult siis, kui ta on võimeline mõistma, et ta käitus ebaseaduslikult, siis tsiviilõiguslikult tekib küsimus, kas BGB nõuab alaealiselt võimekust aru saada ohust mis esineb konkreetsel juhul (konkreetne oht) või kas piisab sellest, et ta on võimeline mõistma, et tema käitumine võib mingil moel olla ohtlik (abstraktne oht). BGB § 828 kontekstis jaoks piisab kui alaealine mõistab, et tema käitumine võib ohustada

---

<sup>55</sup> TMKo nr 2-07-25309

<sup>56</sup> TMKo nr 2-08-58196

<sup>57</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 218-219

<sup>58</sup> Weisige, G.B. Tort liability of minors and incompetents. University of Illinois Law Forum, vol. 1951, no. 2, 1951, HeinOnline, lk. 230-231



kolmandaid isikuid. Pole nõutud, et ta näeks ette ka kahju ulatuse. Vastavalt BGB § 276 kõikele 1, võib vastutada nii tahtliku teo eest kui hooletust käitumisest tekitatud kahju eest. Tahtlusega on alaealise puhul tegemist, kui ta soovib rikkuda kaitstud õigust või seadusest tulenevat kohustust. Hooletuse puhul on mõõdupuuks see käitumine, mis on oodatav sama vanuse grupi laste puhul.<sup>59</sup>

Lapse käitumist loetakse hooletuks, kui mõistlik samas vanuses laps oleks võinud ette näha, et selline käitumine võib kaasa tuua õiguse või seadusest tuleneva kohustuse rikkumist. Kui mõistlik laps samas vanuses oleks võinud ette näha oma käitumisest tuleneva ohu, ei vastuta alaealine ikkagi juhul, kui isegi mõistlik laps pole kahju tekkimist suutnud vältida. See võib olla tingitud lapsele omasest uudishimust, mängulisusest, distsipliini puudumisest, jultumusest või impulsiivsusest. Kui alaealine tegeleb tegevusega, mis on ette nähtud ainult täiskasvanutele, näiteks liikluses osalemine, tuleb tema käitumist mõõta täiskasvanu käitumisstandardi järgi. Mootorratast juhtiv alaealine peab vastama samadele standarditele nagu peab järgima mõistlik täiskasvanu.<sup>60</sup>

Common law järgi lapse arusaamine teost võib tähendada, et ta sai aru teo ja tagajärje seosest. Näiteks, et kui viieaastane laps tõmbab tooli kellelgi alt ära, et see inimene kukkub. Lapselt ei saa eeldada, et ta saab aru ka teo õigusvastasusest. Kuid on ka juhtumeid kui ka väike laps saab aru oma teo õigusvastasusest, nt ka kui nelja-aastane laps ründab ja vigastab lapsehoidjat.

Tõendada seda, et laps toimis teadlikult on kergem kui see, et laps oli hooletu. Lapsed omavad erinevat terinevates vanuserühmades ja ka oma vanusegrupi sees. Mõistliku inimese standart ei ole nende puhul rakendatav. Kui alla seitsmeaastane laps ei saa olla hooletu, siis vanuses 7-14 mida suuremaks laps saab, seda suurem on ka tema teovõime. Võiks arvata et alates 14 aastast saab laps juba olla hooletu. Igal juhul tuleb lapse käitumist hinnata. Lapsel peaks olema võime hinnata võimalikku ohtu. See arusaamine võiks olla sarnane sellega, mis on oodatav tema vanusegrupi, sama kogemusega ja intellektuaalse tasemega laste puhul. Täiskasvanu inimese standart võiks olla lapsele omistatav, kui ta tegeleb mingi täiskasvanu inimese tegevusega ja see tegevus vastab tema intellektuaalsetele võimetele ja oskustele.<sup>61</sup>

---

<sup>59</sup> Martín-Casals, M.(ed.), lk. 219-222

<sup>60</sup> Samas, lk. 219-222

<sup>61</sup> Frankel, B.D. Parental Liability for a Child's Tortious Acts, 81 Dick. L. Rev. 755, 1977, lk 757

Inglismaal laste suhtes kohaldatav hooldusstandard tavaliselt sõltub alaealise kostja vanusest. See on oluline hindamisel, kas hageja kahju oli prognoositav või mitte, milline oli risk kostja käitumisest ja milliseid ettevaatusabinõusid võis temalt mõistlikult eeldada.<sup>62</sup>

Lapsed ja noorukid ei pruugi täielikult aru saada nende käitumise õigusvastasusest ja isegi siis, kui nad saavad aru, ei pruugi nad olla võimelised ratsionaalselt reageerima riskidele. Põhjused võivad vanuserühmiti erineda. Väikesed lapsed ei suuda oma käitumise negatiivseid tagajärgi ennustada. Nad ei pruugi ei olla võimelised kindlaks tegema, kas nende negatiivsete tagajärgede tõenäosus muudab nende käitumise moraalselt ebasoovitavaks ja õigusvastaseks. Isegi kui nad mõistavad riske täielikult ei pruugi tsiviilvastutuses olla sellist sanktsiooni, mis hoiaks õigusrikkumisi ära. Rahasumma väljamõistmine lapselt ei mõju lapsele kui tal ei ole sellist raha. Noorukiea keskpaigaks, umbes viieteistkümnendaks eluaastaks, inimeste tunnetusvõime teha ratsionaalseid otsuseid on sarnane täiskasvanuga. Samas aga noorukid on altimad käituma irratsionaalselt, langetama emotsioonidel põhinevaid otsuseid. Noorukid on eriti tundlikud väliste sotsiaalsete stiimulite suhtes ja alluvad eakaaslaste survele.<sup>63</sup>

## **2. Teiste isikute vastutus alaealise poolt tekitatud kahju eest delikti üldkoosseisu alusel**

### **2.1. Alaealise eest vastutamise üldised alused**

Üldjuhul vastutab iga inimene tema enda poolt tekitatud kahju eest ise. Samas on olukordi, kui on ühe isiku tekitatud kahju eest pannakse vastutama teine isik. Eelkõige on need juhud, kui kahju põhjustaja ja kahju eest vastutaja on omavahel tihedalt seotud: isik kelle eest vastutatakse on kas deliktivõimetu alaealine, deliktivõimeline alaealine, puude tõttu deliktivõimetu isik või teenuse osutaja.<sup>64</sup> Tegemist on kaudse vastutuse situatsioonidega.

Vastutus võib põhineda erinevatel alustel: see võib tuleneda seadusest, lepingust või kohtu poolt pandud kohustustest. Erinevalt kriminaalõigusest, mis näeb ette ainult isikliku vastutuse enda tegude eest, tunnistab tsiviilõigus ka asendava vastutuse printsiipi. Sel juhul kahju hüvitamise kohustus kannatanule langeb ka teisele isikule, kes ei ole ise kahju tekitajaks.<sup>65</sup>

Järelevalve teostajate vastutuse klassikalisel põhjendusel on kaks komponenti. Esiteks on tõenäosus, mida alaealise enda vastutus ei pruugi motiveerida õigusvastast käitumist vältima,

---

<sup>62</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 154-155.

<sup>63</sup> Perry, R. Civil Liability for Cyberbullying. 10 U.C. IRVINE L. REV. 1219, 2020, lk 1250-1253

<sup>64</sup> Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica 2006 /9, lk. 612

<sup>65</sup> Perry, R., lk. 1255-1256

näiteks seetõttu, et ta on otsustusvõimeline või piiratud kognitiivse, emotsionaalne ja sotsiaalne võimekusega. Teiseks järelevalve teostaja on võimeline võtta tõhusad meetmed järelevalvealuste süülise käitumise vältimiseks: näiteks teostada järelevalvet koos meeldetuletustega käitumisstandardi kohta ja motiveerida nõuetekohaselt käituma.<sup>66</sup>

See, et alaealise poolt tekitatud kahju eest pannakse vastutama teised isikud, võib olla õigustatud ka seetõttu, et sageli puudub alaealisel kahju hüvitamiseks vara. Kuigi deliktivõimeline (VÕS järgi 14-18 aastane) alaealine vastutab tema poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest üldistel alustel, on kehtestatud ka deliktivõimelise alaealise vanemate või eestkostja vastutusele võtmise võimalus.<sup>67</sup>

Selle eelduseks, et alaealise poolt tekitatud kahju eest vastutaks teine isik, on alaealise poolt õigusvastaselt tekitatud kahju. Deliktiõiguse üldpõhimõtete kohaselt vastutab üks isik teisele õigusvastaselt tekitatud kahju eest juhul, kui kahju on tekitatud õigusvastase ja süülise teoga. Delikti üldkoosseisul põhineval vastutusel on kolm elementi: teisele isikule õigusvastase kahju tekitamine, õigusvastasus ja süü.<sup>68</sup>

Vastutuse aluseid alaealise tekitatud delikti eest on sätestatud VÕS § 1053 lõigetes 1-3. VÕS § 1053 lõigete 1 ja 3 kohaldamiseks olema täidetud objektiivne teokoosseis ning peab olema tuvastatud põhjuslik seos.<sup>69</sup>

VÕS § 1053 lg 1 ja 2 järgi vastutavad alaealise poolt tekitatud kahju eest tema vanemad või eestkostja. Seadusandja on pidanud vajalikuks lisaks lapse seaduslikele esindajatele, ehk vanematele ja eestkostjale, panna vastutama VÕS § 1053 lg 3 järgi ka alaealise tekitatud kahju eest ka isiku, kes kohustus lepinguga tema üle järelevalvet teostama. VÕS § 1053 lg 3 kohaldamiseks peab kahju tekkimine ja alla 14 aastase isiku üle järelevalve teostamine olema omavahel seoses.<sup>70</sup>

Uuema aja rikkumised, nagu deliktid küberkeskkonnas, on tõstatanud küsimuse, kas alaealise poolt tekitatud kahju eest võivad vastutada ka platvormid näiteks Facebook, Gmail, Instagram või Youtube. Ameerika Ühendriikides on aga hagi esitamine peaaegu võimatu isegi kui vastava

---

<sup>66</sup> Perry, R., lk. 1255-1256

<sup>67</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna, lk. 391-392

<sup>68</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1043/3.2., lk 733

<sup>69</sup> Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. Juridica 2003/7, lk 468

<sup>70</sup> Samas, lk. 468

platvormi omanik teadis kasutajate õigusvastasest tegevusest, sest tihti on need vaid vahendajad ega vastuta sisu eest.<sup>71</sup>

Austria õigusteadlase H. Koziol on väljendatud arvamust, et iseenesest on võimalik jagada vastutuse alaealise poolt kahju eest kõigi ühiskonnaliikmete vahel, mis oleks sarnane sotsiaalkindlustusega.<sup>72</sup> Samas, vastutuse jagamine kõigi ühiskonnaliikmete vahel võib viia ka selleni, et vanemad ei panusta laste kasvatamisse ja järelevalvesse nende üle enam nii hoolikalt.<sup>73</sup>

Salva Kindlustuse 2020 ülevaade lastega kindlustusjuhtumitest välja toodud näiteid, kus lapsevanematel on abi kodu vastutuskindlustusest ning selle lisakaitsest laste ja loomade poolt põhjustatud kahjude hüvitamiseks. Nendeks on kindlustusjuhtumeid, kus laps on kuskil poes kogemata maha tõmmanud mingi kauba, näiteks tekkis kord päris suur kahju sellest, kui vanematega kaasas olnud laps tõmbas ettevaatamatusest ümber pudeleid täis riiuli. Sarnase ootamatu kindlustusjuhtumi olukord, kui laps sisenes linnaliinibussi koos oma tõukerattaga, kuid mis juhtumisi käest lahti kukkus nii, et terve bussi klaasuks purunes kildudeks. Salva Kindlustus toob välja, et ebatavalised ei ole ka olukorrad, kui suuremate laste mänguhoos lendab pall või kivi naabri maja või auto aknasse. Väiksemate laste puhul võivad sellised kahjud kohati isegi suuremaks osutuda, näiteks oli neil juhtum, kus laps tahtis kiviga autole ilusa pildi joonistada ning selle käigus kraapis ära sõiduki kerepaneeli.<sup>74</sup>

VÕS § 1053 sätestatud normid näevad ette lisaks muudele delikti elementidele nagu kahju, õigusvastasus ning süü nii põhjuslikku seose olemasolu kui alaealise enda poolt teo ja kahju vahel, kui ka alaealise eest vastutava isiku teo (tegevusetuse) ja alaealise poolt tekitatud kahju vahel. Seejuures alaealise enda deliktiline vastutus võib olla välistatud temal endal süü puudumise tõttu (süü on aga delikti üldkoosseisu üks element), ning lapsevanema vastutus ei pruugi sõltuda tema enda süüst.

Võlaõigusseadus eristab vastutuse aluseid sõltuvalt lapse vanusest. VÕS § 1053 lg 1 sätestab, et alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vastutavad, sõltumata oma süüst, tema vanemad või eestkostja.

---

<sup>71</sup> Perry, R., lk. 1245

<sup>72</sup> Koziol, H (ed). Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective. Jan Sramek Verlag, 2015, lk 792

<sup>73</sup> Samas, lk.801

<sup>74</sup> Ootamatud kindlustusjuhtumid lastega: purunenud bussi klaasuksest ümber kukkunud riiulini kaupluses. Salva Kindlustuse AS. 07.09.2020. Arvutivõrgus: <https://www.salva.ee/et/salvast/uudised/ootamatud-kindlustusjuhtumid-lastega-purunenud-bussi-klaasuksest-umber-kukkunud> (02.04.2021)

14–18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest vastutavad samuti tema vanemad või eestkostja VÕS § 1053 lg 2 järgi sõltumata oma süüst, kuid seda juhul, kui kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist.

VÕS § 1053 lõigetest 2 ja 3 tuleneva vastutuse eelduseks on lisaks lapse õigusvastasele ja süülisele teole, vanema, eestkostja või lepingulise järelevalvaja poolt oma kohustuse rikkumine, selle vabandatavust hinnatakse VÕS § 1053 lg 2 järgi: nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Lapse eest vastutava isiku kohustuse rikkumine peab olema põhjuslikus seoses lapse tekitatud kahjuga, kahju põhjuseks aga peab olema 14-18 aastase lapse õigusvastane tegu. Seos väljendub selles, et lapsevanem (eestkostja jt.) peab põhjustama selle, et 14-18-aastane laps paneb toime õigusvastase teo. Nii laps ka tema eest vastutavad isikud põhjustavad seega kahju ühiselt.<sup>75</sup>

Sellise seose tuvastamine on lihtne juhul, kui lapse poolt tekitatud kahju on tekitatud tema eest vastutava isiku enda poolt mingi juhise või teo tagajärjel. Näiteks, annab ema 8-aastasele lapsele autovõtmed, et auto soojendamiseks käivitada, kuid lapsel ei ole piisavaid oskusi et sõitma hakanud autot seisma panna ja see tekitab teisele lapsele kehavigastusi.<sup>76</sup>

Keerulisem on põhjuslikku seost tuvastada, kui on tegemist järelevalve kohustuslikku isiku tegevusetusega.

Üldjuhul seisneb teiste isikute kohustuste rikkumine puudulikus järelevalves alaealise üle. Nende süüd võib näha ka alaealise mitterahuldavas kasvatuses. See, millises ulatuses on järelevalve igal konkreetsel juhul vajalik, kujundab kohtupraktika.<sup>77</sup>

Pöördudes kohtupraktika poole, alla 14-aastase lapse eest vastutuse puhul skeem kajastub näiteks Tartu Maakohtu 21. september 2007 lahendis nr 2-07-22870. Asjaolude kohaselt omastas alaealine teise lapse koolikotist mobiiltelefoni ja raha. Kohtu põhjenduste kohaselt võib võlaõigusseaduse § 3 p 2 järgi võib võlasuhe tekkida kahju õigusvastasest tekitamisest. Teisele isikule (kannatanu) õigusvastaselt kahju tekitanud isik (kahju tekitaja) peab kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele (VÕS § 1043). Kahju tekitamine on õigusvastane eelkõige siis, kui see tekitati kannatanu omandi või sellega sarnase õiguse või valduse rikkumisega (VÕS § 1045 lg 1 p 5).

---

<sup>75</sup> Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted, lk. 316

<sup>76</sup>8-aastane poiss käivitas auto, mis hakkas liikuma ja tabas 2-aastast poissi .Delfi. 28.11.2020  
<https://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/8-aastane-poiss-kaivitas-auto-mis-hakkas-liikuma-ja-tabas-2-aastast-poissi?id=91807443> (02.04.2021)

<sup>77</sup> Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest, lk. 614

Alla 14-aastane isik ei vastuta enda tekitatud kahju eest (VÕS § 1052 lg 1). Alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vastutavad, sõltumata oma süüst, tema vanemad või eestkostja (VÕS § 1053 lg 1).<sup>78</sup>

Tallinna Ringkonnakohus on 30.01.2014 lahendis 2-10-54409 on öelnud, et nõue lapsevanema vastu alla 14-aastase lapse tekitatud kahju hüvitamiseks VÕS § 1053 lg 1 järgi eeldab alla 14-aastase vanuse lapse õigusvastast tegu, mis on kahju põhjuseks. Oluline ei ole, kas lapsevanemad rikkusid oma kohustusi või kas nad olid oma kohustuste rikkumises süüdi. Lapse teo õigusvastasust kui vanemate vastutuse ühte eeldust tuleb hinnata VÕS § 1045 järgi. Asjaolude kohaselt hageja oli oma klientidele hakanud ehitama elamut. Hageja ehitajad avastasid mõne aja möödudes, et betoon plokkidest laotud sein oli lõhutud. Maakohus oli antud asjas tuvastanud, et kahju hüvitamise eeldused on täidetud: kostjate hoolealuste tegu (müüride ja akende lõhkumine), hagejale tekkinud kulutused (töötasu ja materjalide maksumus, mida ta pidi kandma, saamata loodetud tulemust), vara kaotsimine (aknad) ning põhjuslik seos kahe eelneva vahel. Kui kostjate hoolealused ei oleks müüre lõhkunud, ei oleks hageja pidanud ka vastavaid kulutusi tegema. Piisas lapse õigusvastase teo hindamisest et lapsevanemate vastutus tekiks.<sup>79</sup>

Juhul, kui kahju õigusvastase tekitamise eest vastutab ka laps ise, siis vastavalt VÕS § 1053 lg-le 4 on lapse ja vanemate, eestkostja või lepingulise järelevalvaja omavahelises suhtes vastutavaks üksnes vanemad, eestkostja või lepinguline järelevalvaja. Kahju tekitanud lapse 14-aastaseks saamine, eestkoste või lepingulise järelevalve lõppemine ei lõpeta VÕS § 1053 lõike 1 või 3 alusel tekkinud kahju hüvitamise kohustust. VÕS § 1053 lõike 1 või lõike 3 alusel juba tekkinud vastutus ei kandu üle hilisemale lapsendajale, eestkostjale või lapse üle lepingulisele järelevalvajale.<sup>80</sup>

Paragrahvi § 1053 lg-test 2 ja 3 tulenev vastutus ei lõpe isiku täisealiseks saamisega.<sup>81</sup> Nii on 22. august 2017 lahendis nr 2-17-1831 Tartu Ringkonnakohus öelnud, et vanemate vastutus lõpe kahju põhjustanud isiku täisealiseksaamisega. Perekonnaseaduses sätestatud

---

<sup>78</sup> TMKo nr 2-07-22870.

<sup>79</sup> TlnRnKo nr 2-10-54409

<sup>80</sup> Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. Juridica 2003/7, lk 468.

<sup>81</sup> Varul. P jt. (koost.) Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2009, lk 683.

hooldusõiguse lõppemine § 116 lg 2 alusel ei tähenda, et ka vastutus alaealise poolt toime pandud delikti eest lõpeb.<sup>82</sup>

## 2.2. Lapsevanema vastutus

Võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt vanemad VÕS § 1053 tähenduses on tema ema ja isa. Ka juhul kui nad elavad lahus ning ainult üks neist tegeleb lapse kasvatamisega või kui neist ühele on antud kohtu poolt hooldusõigus lapse suhtes vastavalt perekonnaseaduse<sup>83</sup> (PKS) §-le 119<sup>84</sup>.

Nii 06.03.2018 lahendi nr 2-17-16086 asjaolude kohaselt oli alaealine juhtinud mopeedi ning põhjustas liiklusavarii, mille raames sai kahjustada kaasliikleja juhitud Jeep Grand Cherokee ja mopeed. Kostja isa leidis, et tema ei vastuta kahju tekitamises, kuna laps oli jäänud vanemate vahelisel kokkuleppel ema kasvatada ja temal on ka alaealise üle järelevalvekohustus. Kohus on antud asjas selgitanud, et asjaolu, et vanemad on kokku leppinud selles, et laps elab emaga ja on see et laps on ema kasvatada ei vabasta lapse isa kohustusest oma alaealise lapse tegevuse osas järelevalvet teostada ning lapsele selgitada õiguskuulekat käitumist.<sup>85</sup>

Kuigi VÕS § 1053 l-kes 1 ei ole nimetatud kohustatud isikutena lapsendajaid, siis nende vastutus tuleneb sellest, et nad asuvad kõikide õiguste ja kohustuste osas vanema asemele. Lapsevanema kohustused ei lõpe, kui last eraldatakse temast PKS § 135 lg 1 alusel või lapsevanemalt võetakse lg-te 2 ja 3 alusel täielikult lapse hooldusõigus. Vanem saab oma lapsest loobuda üksnes lapsendamise menetluse kaudu. PKS § 162 sätestab, et lapsendamisega lapsendamisega lõpevad lapse sugulussuhe endiste sugulastega ja lõpevad ka sugulusest tulenevad õigused ja kohustused.<sup>86</sup>

VÕS 2009 aasta kommentaaride kohaselt ei pea alla 14 aasta vanuse isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitama tema kasuvanem.<sup>87</sup> Kasuvanem on PKS § 122 lg 2 järgi last hooldav isik. Kui vanemad annavad lapse pikemaks ajaks kasuperekonna hooldada, võib kohus lapse hoolduse asjades vanemate või last hooldava isiku taotlusel anda otsustusõiguse üle last hooldavale isikule, milleks on vaja vanemate nõusolekut. Üleantud õiguste ulatuses on kasuvanemal erieestkostja õigused ja kohustused. PKS § 122 lg 3 kohaselt kasuperekond on

---

<sup>82</sup> TrtRnKo nr 2-17-1831

<sup>83</sup> Perekonnaseadus. RT I, 27.10.2020, 15

<sup>84</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.1.2, lk 813-814

<sup>85</sup> TMKo nr 2-17-16086.

<sup>86</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.1.2, lk 814

<sup>87</sup> Varul. P jt. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2009, lk 682

perekond, kus last tegelikult kasvatatakse ja kuhu ei kuulu lapse vanem ega vanemaga abielus olev isik.

Erinevalt Eesti õigusest, saab Saksa õiguse järgi olla lapse eest vastutavaks isikuks ka lapsevanema elukaaslane. Sel juhul vaadatakse aga antud õigussuhet kui kokkuleppe olemasolu lapsevanema ning nn võõrasvanema vahel.<sup>88</sup> BGB § 832 lõike 1 kohaselt vastutavad deliktivõimetu alaealise tekitatud kahju eest järelevalve kohustuslikud isikud: eelkõige vanemad või eestkostjad (BGB § 1793), lepingu järgi ka kasuvanemad, võõrasvanemad, lasteaia või internaadi järelevaatajad.

Põhiseaduse § 27 lg 3 paneb vanematele kohustuse hoolitseda oma laste eest ja kasvatada neid. See põhiseaduslik kohustus teenib eelkõige laste huve, tagades nende õiguse saada oma vanematelt hoolitsust. ÜRO lapse õiguste konventsioon artiklist 5 tuleneb lapse õiguste realiseerimisel keskse tähendusega “lapse arenevate võimete kontseptsioon“, mis kohustab vanemaid tagama lapsele kohase suunamise ja juhendamise, mis on kooskõlas lapse arenevate võimetega.<sup>89</sup>

Ajalooliselt kuuluvad perekonna õiguse reguleerimisalasse omavahel perekondlikult seotud eraõiguse subjektide vara- ja isikuõiguslikud suhted. Perekonna õigusliku iseloomuga on õigussuhe siis, kui selle tekkimise aluseks on põlvnemine või perekond, kuigi hoolduse ja eestkoste instituutide side perekonnaga on tänapäeval vaid tinglik ning räägitakse perekonda asendavatest funktsioonidest.<sup>90</sup>

Vanema hooldusõiguse põhimõtted on sätestatud perekonnaseaduse (PKS) §-s 116.

PKS § 116 lg 2 kohaselt on vanemal kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest (vanema hooldusõigus). Vanema hooldusõigus hõlmab õigust hoolitseda lapse isiku eest (isikuhooldus) ja õigust hoolitseda lapse vara eest (varahooldus) ning otsustada lapsega seotud asju. PKS § 124 lg 1 järgi isikuhooldus on hooldaja kohustus ja õigus last kasvatada, tema järele vavata ja tema viibimiskohta määrata ning lapse igakülgse heaolu eest muul viisil hoolitseda.

Lapsevanema kohustused on ühed keerulisemad iga inimese jaoks. Vanemlus – on kohustus hoolitseda lapse eest 24 tundi päevas, mis haarab endas armastust, kaitset ja tuge. Lapsevanema

---

<sup>88</sup> Martín-Casals, M., lk. 238

<sup>89</sup> Maruste, R. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2017. Paragrahv 27. Arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&pt=&p=27#c30> (02.04.2021).

<sup>90</sup> Uusen-Nacke, T. Göttig, T. Perekonnaõiguse seosed teiste tsiviilõiguse valdkondadega. Juridica II/2010, lk.86



kohustustel on ka piirid ning tekib küsimus, mis olukordades on lapsevanem oma lapse käitumise eest vastutav.<sup>91</sup>

Ajalooliselt tähendab vanema hooldusõigus *isa võimu*. Patriarhaalses ühiskonnas oli lapse eest hoolitsemine isa ülesanne, nii see oli juba Rooma õiguses, isal oli algul õigus käsutada lapse elu ja vabaduse üle. Veel 19 sajandil räägiti Rooma õiguse ettekirjutuse alusel lapsest kui isa poolt valitsevast objektist. Ilmtingimata vanema hooldusõigus väljendab vanemate loomulikkust seost lapsega ja kiindumust neisse. Need vajadused garanteerivad üldjuhul, et lapsel läheb paremini peres kasvades kui anonüümsetes institutsioonides. Vanema hooldusõiguse riiklikku kontrolli õigustamiseks juba 17.sajandil toetuti vanema õiguse seotusega tema kohustusega: vanema võim oli endastmõistetavalt seotud kommete ja kõlblusega. Olemuselt moraalsest piirangust sai õiguslik piirang.<sup>92</sup>

Eraõiguses väljendub kasvatusõigus selles, et on valida võimalike kasvatuses eesmärkide vahel, ja ühiskond ei saa nende suhtes ettekirjutusi teha. Ühiskond annab tavaliselt üldiselt aktsepteeritavaid väärtusi ja käitumismalle. Eraõigus seab kasvatusle vormilise eesmärgi, et ta omistab inimesele alates 18.eluaastast täieliku teo- ja deliktivõime, selleks ajaks peab ta olema kasvatatud iseseisvaks tegutsemise võimeliseks isikuks. Saksa õiguses saavad vanema hooldusõiguse omajad vabalt valida kasvatusvahendid, va need mis lapse isikut kuidagi kahjustavad.<sup>93</sup>

VÕS § 1053 lg 1 säte, mille järgi vastutavad vanemad või eestkostja alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest, on lapsevanema enda süüst sõltumata. Kui nelja aastane mängides tikkudega tekitab tulekahju, peavad vanemad tema eest vastutama, olenemata sellest kas neile endile saab midagi ette heita. Selline laste eest vastutamise kohustus on üsna äärmuslik ja justkui sunnib lapsevanemaid vastutuskindlustuse sõlmimisele (kas või töö alguses toodud Salva Kindlustuse näited toetavad antud seisukohta). Samas on näiteks Saksamaal on vanemate vastutus laste eest seotud vanemate süüga järelevalve kohustuse rikkumisel.<sup>94</sup> Võlaõigusseaduse eelnõus seisuga 26.05.1999 on säte (§ 1157 lg 1) sõnastus: Alla 14-aastase isiku käitumisega teisele isikule tekitatud kahju eest vastutavad sõltumata oma süüst

---

<sup>91</sup> Frankel, B.D., lk. 755

<sup>92</sup> Lüderitz, dr, H.C.A. Perekonnaõigus. Õpik. - Tallinn. Juura. 2005, lk 285-287

<sup>93</sup> Samas, lk. 303-304

<sup>94</sup> Brambring, G., Böhringer, W., Krönert, O., Mülle, A. Eraõigus I osa. Abimaterjal kohtunike ja prokuröride twinning-koolituse eraõiguse õppegrupile. Tallinn: Justiitsministeerium, 2001, lk. 311

tema vanemad (lapsendajad) või eestkostjad, kui kahju tekitamine oli muus osas peale lapse vanuse õigusvastane.<sup>95</sup>

VÕS § 1053 lõige 2 kohaselt vastutavad üldjuhul vanem või eestkostja ka 14–18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest, kui ei suuda tõendada, et nad on teinud kõik mõistlikult võimaliku alaealise poolt kahju ärahoidmiseks. Vastutuse eelduseks, kuigi seadus seda lõikes 2 ei ütle, on see, et laps põhjustas kahju õigusvastaselt. Vastutuse eelduseks on lisaks lapse õigusvastasele ja süülisele teole lapse vanema, eestkostja või lepingulise järelevalvaja poolt oma kohustuse rikkumine, mida hinnatakse paragrahvi lg 2 järgi. See tähendab, et lg-tes 2 ja 3 nimetatud isik peab põhjustama selle, et 14-18-aastane laps paneb toime õigusvastase teo.<sup>96</sup> Vastutusest vabanemiseks peaksid vanemad seetõttu eelkõige tõendama, et kahju on tekkinud hoolimata sellest et ta on last nõuetekohaselt kasvanud, teostanud tema üle piisavalt järelevalvet ning hoolitsenud igakülgset tema heaolu eest. Järelikult vabanevad vanemad vastutusest üldjuhul üksnes alaealise poolt juhuslikult tekitatud kahju eest.<sup>97</sup>

Võlaõigusseaduse eelnõus seisuga 26.05.1999 on säte (§ 1157 lg 2) sõnastus: vanemad (lapsendajad) või eestkostjad vastutavad lg-s 1 nimetatud alustel ka 14-18 aastase isiku käitumisega teisele isikule tekitatud kahju eest, kui nad ei tõenda, et neile ei saa lapse kahju tekitanud käitumise ärahoidmisel midagi ette heita.<sup>98</sup>

Võlaõigusseaduse kommentaarides on öeldud, et hoolsusnormid, mille alusel saab hinnata seda, kas 14-18 aasta vanuse isiku tegevust kontrolliti tema vanemate, eestkostjate ja lepinguliste järelevalvajate poolt piisavalt, saab kujundada kohtupraktika. Ilmselt võib lapsevanem või eestkostja vabaneda vastutusest näiteks siis, kui tal oli temast sõltumatutel asjaoludel võimatu täita oma kohustusi lapse suhtes (nt pikaajalise raske haiguse tõttu).<sup>99</sup>

Harju Maakohtu 18.märts 2011 lahendi nr 2-09-46989 asjaolude kohaselt, olles vanaisa hoole all, viskas kostja alla 14 aastane laps kiviga vastu hagejale kuuluvat sõiduautot, tekitades sellega auto värvkattele kahjustusi. Hagejale tundus, et vanaisa lubas lapsel kiviga mängida, seda isegi nähes, et kõrvale on pargitud kolmandate isikute sõiduautod. Kohus tegi kindlaks, et kostja alaealine laps pani toime hageja poolt väidetava teo ja hagejal tekkis hüvitamisele kuuluv kahju ning kostja lapse teo ja kahju vahel on põhjuslik seos. Vaatamata sellele, et laps oli

<sup>95</sup> Brambring, G., Böhringer, W., Krönert, O., Mülle, A., lk. 538

<sup>96</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.2., lk 816-817

<sup>97</sup> Varul. P jt. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2009, lk 682

<sup>98</sup> Brambring, G., Böhringer, W., Krönert, O., Mülle, A., lk. 538

<sup>99</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.2., lk 818

vanaisa hoole all, siis otsustas kohus selles asjas, et tulenevalt VÕS § 1053 lg 1 vastutavad alla 14 aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vanemad, sõltumata süüst.<sup>100</sup>

Tallinna Ringkonnakohtu 30.01.2014 lahendi nr 2-10-54409 asjaolude kohaselt hakkas hageja oma klientidele ehitama elamut ning alla 14-aastased isikud lõhusid ära betoonplokkidest laotud seinu. Kuna alla 14-aastased isikud ei saa enda tegude eest vastutust kanda ning seega ei ole neilt võimalik välja mõista ka hüvitist, esitas hageja maakohtule taotluse kostjate asendamiseks, nii et menetlusosalisteks oleksid alaealiste vanemad. Maakohus, toetudes VÕS §-le 1043, § 1045 lg 1 p-dele 5 ja 7 ja AÕS § 68 lg-le 1 leidis, et täidetud on kahju hüvitamise eeldused, milleks on kostjate hoolealuste tegu (müüride ja akende lõhkumine), hagejale tekkinud kulutused (töötasu ja materjalide maksumus, mida ta pidi kandma, saamata loodetud tulemust), vara kaotsimine (aknad) ning põhjuslik seos kahe eelneva vahel. Ringkonnakohus nõustus nende põhjendustega, lisades, et nõue lapsevanema vastu alla 14-aastase lapse tekitatud kahju hüvitamiseks tuleb kvalifitseerida VÕS § 1053 lg 1 järgi. Vastutus nimetatud sätte järgi eeldab alla 14 aastase vanuse lapse õigusvastast tegu, mis on kahju põhjuseks. Oluline ei ole, kas lapsevanemad rikkusid oma kohustusi või kas nad olid oma kohustuste rikkumises süüdi. Lapse teo õigusvastasust kui vanemate vastutuse ühte eeldust tuleb hinnata VÕS § 1045 järgi nii, nagu maakohus on õigesti teinud. Samuti on maakohus õigesti tuvastanud põhjusliku seose hagejale tekkinud kahju ja kostjate laste käitumise vahel VÕS § 127 lg 4 järgi.<sup>101</sup>

Tartu Maakohtu 13. mai 2008 lahendi 2-07-24574 asjaolude kohaselt oli esitatud nõue alaealise emale põlengus hävinud ja kahjustatud vara väärtuse hüvitamiseks. Kahju tekitamine lapse poolt oli tõendatud: laps sisenes keldrisse, enne seda mängis tulesüütajaga, laps tunnistas ise et pani põlema keldriboksis olevad pappkastid. Selle tulemusena olid kostja keldris olevad asjad hävinenud. Samuti kohus on tuvastanud, et kostja poja teo ja hagejale tekitatud kahju vahel on olemas põhjuslik seos. Kuna laps ise oli aga alla 14 aastane, siis VÕS § 1052 lg 1 järgi ei vastutanud tema enda tekitatud kahju eest. Lapsevanema vastutuse elemendid välja toodud: VÕS § 1053 lg 1 järgi alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vastutavad, sõltumata oma süüst, tema vanemad või eestkostja. Seega kohus otsustas, kahju hüvitamise nõue on põhjendatud tulenevalt VÕS §-st 1043.<sup>102</sup>

---

<sup>100</sup> HMKo nr 2-09-46989

<sup>101</sup> TlnRnKo nr 2-10-54409

<sup>102</sup> TMKo nr 2-07-24574

Harju Maakohtu 18.03.2014 lahendi nr 2-13-55070 hagiavalduse kohaselt lõhkus kostja koolis kehalise kasvatus tunni ajal ära kaks garderoobi ust, millega põhjustas gümnaasiumile varalise kahju. Vaidlus käis muuhulgas kahju tekitamise õigusvastasust välistavate asjaolude suhtes. Nendeks asjaoludeks tõi kostja näiteks välja, et tegu oli õpetaja eksimusega, kes pani teismelised õpilased riietusruumi luku taha, laps põeb aga klaustrofoobiat kinniste uste osas ja loogiline käik oli ukse avamine jõuga. Kohus leidis neid ebapiisavalt tõendatuks, kostja tegu loeti tõendatuks mitmete tõendite, sealhulgas mitmete tunnistajate ütlustega. Kehalise kasvatus õpetaja seletuskirjast nähtus, et noormeeste garderoobi uks oli enne tunni lõppu suletud ning kostja lõi ukse jalaga lahti. Seejärel lõi ta jalaga lahti tüdrukute riietusruumi ukse. Viidatud tõenditest nähtus, et keegi ei olnud last garderoobi sulgenud, vaid ta lõhkus poiste ja tüdrukute garderoobi ukse, olles ise garderoobidest väljaspool. Seega ei ole tõendatud kostja väiteid, et laps oli sunnitud oma haigusliku seisundi ja õpetaja eksimuse tõttu ukseid maha murdma.<sup>103</sup> Alla 14-aastase lapse tekitatud kahju puhul piisab et oleks täidetud deliktikoosseisu elemendid, v.a. süü ning samamoodi ei tule lapsevanema süüd hinnata.

Kuivõrd VÕS § 1053 lõigetes 2 ja 3 ei ole viidatud 14-18 aastase isiku süüle, siis võiks järeldada et vastutust saab kohaldada ka juhul, kui alaealine ise ei vastuta delikti üldkoosseisu alusel.

T. Tampuu arvates aga välistab 14-18 aastase õigusevastase teo ja süü puudumine ka vastutuse VÕS § 1053 lõigete 2 ja 3 alusel, sest sellisel juhul ei saa mõistlikult oodata, et kohustatud isikud oleksid ühelgi viisil kohustatud ära hoida kahju tekkimist.<sup>104</sup>

14-18 aastase alaealise puhul peavad esinema kõik delikti üldkoosseisu elemendid ning lisaks ka vanema (või eestkostja, järelevalvaja) süü ning põhjuslik seos lapsevanema teo (tegevusetuse) ning alaealise poolt tekitatud kahju vahel. Seejuures lapsevanema süüd eeldatakse.<sup>105</sup>

7. september 2015 Tartu Ringkonnakohtu lahendi nr 2-14-16446 (nõue oli esitatud nii delikti üldkoosseisu kui ka riskivastutuse alusel) asjaolude kohaselt sõitis 14-aastane alaealine ATV-ga otsa hageja juhitud mootorrattale. Hageja sai tervisekahjustuse. Lisaks sellele, et alaealine on õigusvastaselt kahju tekitanud, siis hagiavalduse kohaselt lubasid lapsevanemad oma alaealisel lapsel, kellel puudus mootorsõiduki juhtimisõigus, sõita registreerimata mootorsõidukiga, ning nende tegu on lapse tekitatud kahjuga põhjuslikus seoses.. Asjaolu, et

---

<sup>103</sup> HMKo nr 2-13-55070

<sup>104</sup> Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest, lk 469

<sup>105</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm, § 1053/3.2., lk. 817

alaealine vastutab enda tekitatud kahju eest ise, ei välista VÕS § 1053 lg-st 2 tulenevat vanemate solidaarset vastutust alaealise isiku poolt tekitatud kahju eest. VÕS § 1053 lg 2 kohaselt vanemate süüd eeldatakse ning asjaolusid, mis saaksid anda aluse vanemate vastutusest vabanemiseks, maakohtu menetluses esile ei ole toodud. Asjaolu, et lapsel oli mopeedi juhtimisõigus, ei anna alust asuda seisukohale, et vanemad täitsid oma hoolsuskohustust ning kontrollisid piisavalt alaealise tegevust. Arvestades alaealise iga ning maastikusõiduki (ATV) võimsust, oleks pidanud olema vanemate kontroll tugevam, et tagada alaealise turvaline liiklemine maastikusõidukiga.<sup>106</sup>

Analüüsitud lahendite puhul ei ole autor täheldanud, kas põhjuslik seos lapsevanema teo (tegevusetuse) ning alaealise poolt tekitatud kahju vahel oli alati kontrollitud.

Saksamaa Liitvabariigis kohustuse järelevalve teostamiseks paneb vanematele BGB § 1626 ning vanemate süü väljendub järelevalve puudulikus teostamises. Selleks et vastutusest vabaneda, peavad vanemad tõestama, et teostatud järelevalve oli piisav või kahju oleks tekkinud ka nõutava järelevalve korral, mille määr sõltub alaealise vanusest ja omadustest. Seetõttu Selline vanemate vastutus võrdub *de facto* riskivastutusega.<sup>107</sup>

Lapsevanema kohustused tulenevad vanema hooldusõigusest, s.o õigus last harida ja tema eest hoolitseda. Kuna vanemlik vastutus põhineb järelevaatajate süül, iseenesest pole lapse süü vastutusele võtmise eeltingimus. Kui üldiselt on hagejal kohustus tõendada tema nõude tuvastamiseks vajalikud faktid, siis BGB § 832 näeb erandina ette et hageja (kannatanu) lihtsalt peab tõestama eeldusi: s.o. et tekitatud kahju põhjustas lapse poolt toime pandud õigusvastane tegu. Kui kannatanu on selle tõendamiskohustuse täitnud, vastutuse tekkimisel on kaks eeldust: esiteks et seaduslik eestkostja rikkus järelevalvekohustust, teiseks, põhjuslik seost kohustuse rikkumise ja lapse teo vahel.<sup>108</sup>

Oluline ei ole see, kas vanemad juhendasid last konkreetsel hetkel või mitte, kas laps oleks niikuinii kahju tekitanud, kuid oluline järelevalve kohustuse ulatus. Järelevalve kohustuse juriidiline küsimus, millele kohus peab vastama *iura novit curia* põhimõttel. Kui kohus on kindlaks teinud lapsevanema järelevalve kohustuse määra, lapsevanemad peavad tõendama, et need tegid kõik võimalik et kahju ära hoida.<sup>109</sup>

---

<sup>106</sup> TrtRnK nr 2-14-16446

<sup>107</sup> Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest, lk. 613-614

<sup>108</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk 235-237

<sup>109</sup> Samas, lk. 235 -237

See on õigustatud ka seetõttu, et kannatanul ei ole ligipääsu perekonnaasjadele ja ta ei oma vastavat teavet. Et tõendada põhjuslikku seose puudumist, lapse seaduslik esindaja peab tõendama, et kahju oleks tekkinud ka vajalikku järelevalve puhul. Lapsevanemad ei saa vastutada oma järelevalve edukuse eest. Piisab, kui nad võtavad ette vajalikud meetmed, mis on konkreetsetel asjaoludel sobivad.<sup>110</sup>

Venemaa Föderatsiooni tsiviilkoodeksi (VFTsK) § 1073 sätestab, et kuni 14-aastase alaealise poolt tekitatud kahju eest vastutavad tema vanemad (lapsendajad) või eestkostja, kui nad ei tõenda, et kahju pole tekkinud nende süül. Sel juhul alaealise enda teod ei anna iseseisvat alust vastutuse tekkimisele ning mängivad rolli vaid kvalifitseerimisel. Vanemate vastutuse tekkimine sõltub sel juhul nii nende endi õigusvastasest tegudest kui ka lapse tegude õigusvastasusest.<sup>111</sup>

Lapsevanema enda tegevusetus lapse üle järelevalve teostamisel või tema kasvatamisel ei saa veel iseenesest varalist kahju tekitada. Lapsevanema tegevusetus peab olema põhjuslikus seoses tekkinud kahjuga läbi lapse õigusvastase teo. Põhjuslik seos väljendub selles, et just siis kui lapsevanem enda kohustusi ei täida või täidab neid ebapiisavalt - see toob kaasa lapse mittekohast käitumist, mis omakorda toob endaga kahju. Lapse poolt tekitatud kahju sel juhul on lapsevanema tegevusetuse tagajärg. Juhul aga, kui lapsevanemate endi käitumne on laitmatu, kuid kahju ikkagi tekkis, ei peaks lapsevanemaid vastutusele võtta.<sup>112</sup>

Koodeksi § 1074 järgi alaealine vanuses 14-18 aastat vastutab enda poolt tekitatud kahju eest ise, kuid paragrahvi lõike 2 kohaselt vastutab ka vanem, (lapsendaja) või eestkostja juhul, kui alaealisel ei ole kahju hüvitamiseks piisavalt vara. See tähendab, et kuigi alaealine vanuses 14-18 vastutab ise, on temal justkui olemas kindlustus tema vanemate täiendava vastutuse näol. 14-18 aastase alaealise puhul on lapsevanema täiendava vastutuse aluseks hoopis muu õigusvastane tegu kui see, mille alaealine ise pani toime. Lapsevanemate vastutuse tekkimine põhineb nende perekonnaõiguslikus seoses oma lastega. Antud juhul on tegu vastutusega iseenda, mitte teise isiku süü eest, see ei ole vastutus teise isiku eest, vaid vastutus iseenda süü eest, mis väljendub lapse ebapiisavas kasvatamises ja ebapiisavas järelevalves tema üle. Selle

---

<sup>110</sup> Martín-Casals, M. (ed.), 235 -237

<sup>111</sup> Рузанова, Е. Особенности основания возникновения обязательств вследствие причинения вреда с участием несовершеннолетних. Вестник Омского университета. Серия «Право», 2018, lk 90.  
<https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-osnovaniya-vozniknoveniya-obyazatelstv-vsledstvie-prichineniya-vreda-s-uchastiem-nesovershennoletnih> (02.04.2021)

<sup>112</sup> Samas, lk 90

vastutuse eelduseks ei ole lapse enda süü, vaid ainuüksi tema õigusvastane käitumine. Lapsevanema vastutus tekib tema enda õigusvastase tegevuse tagajärjel.<sup>113</sup>

Venemaa õigusteoorias valitseb arusaam, et lapsevanema süü koosneb kahest baaselemendist: lapse kasvatamine ja järelevalve teostamine lapse üle. Samuti on leitud, et ka lapsevanema perekonnaõiguslikke kohustuste rikkumine võib olla antud vastutuse täiendavaks eelduseks (nt lapse ülalpidamiskohustuse rikkumine). Lapsevanema enda teokoosseis on nn. täiendav, sest ei esine igal juhul vaid ainult siis, kui alaealisel puudub kahju hüvitamiseks piisavalt vara.

Juhul kui lapsevanem viibis kahju tekkimise ajal eemal, nt oli pikemal ravil või ajateenistuses, eelpool nimetatud vastutust ei teki.<sup>114</sup>

Lapsevanema tõendamine et ta tegi kõik võimalik, et kahju ära hoida, võib tähendada ka seda, et, kas lapse tegu on mõne muu teo tagajärg lapsevanema vanemlike kohustuste täitmise rikkumine.<sup>115</sup>

Üldises õiguses ei ole kehtestatud vanematele asendusvastutust laste rikkumiste eest. Vanema vastutus tekib kahel juhul: 1) laps on tema „teenistuja“ ning rakenduvad üldised printsiibid käsundisaaja vastutuse kohta, 2) seadused näevad ette, et lapsevanem vastutab kas osaliselt või täielikult kahju põhjustamise eest nagu nt füüsilise kahju või sõidukiga tekitatud kahju eest. Üldiselt sõltub vanemate vastutus siiski nende endi hooletusest. Teisisõnu võib vanem olla otseselt vastutav kui ta oli hooletu lapsele asja usaldamisel, mis oma olemuse, kasutamise ja otstarbe tõttu on nii ohtlik, et lapse kätte sattudes, tekitab riski teistele. Usaldamine tähendab seda, et laps saab mingi eseme, kasutada ilma loata, kuigi lapsel puudub väljaõpe ja kogemus asja ohutuks kasutamiseks, ning laps on varem tegutsenud viisil, et on tõenäoline et tal on kalduvus või kavatsus seda vara kasutada valesti. Ohtlikuks asjaks on kohtud pidanud eelkõige relva või autot.<sup>116</sup>

Lapsevanem ei vastuta automaatselt lapse poolt tekitatud kahju eest. Last vaadeldakse kui lapsevanema agent'i või teenijat ja kui selle suhte alusel tekitab laps kahju, siis lapsevanem vastutab nagu ülemus vastutab enda alluva eest. Näiteks kui lapsel on lubatud kasutada

---

<sup>113</sup> Рузанова, Е. Особенности основания возникновения обязательств вследствие причинения вреда с участием несовершеннолетних. Вестник Омского университета. Серия «Право», 2018, lk 91-92. <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-osnovaniya-vozniknoveniya-obyazatelstv-vsledstvie-prichineniya-vreda-s-uchastiem-nesovershennoletnih> (02.04.2021).

<sup>114</sup> Samas, lk 91-92

<sup>115</sup> Costach, lk. 304

<sup>116</sup> Perry, R., lk 1235-1238

lapsevanema autot, kuid ta kasutab selle teisteks eesmärkideks kui need, milleks oli luba antud. Lisaks võib lapsevanem vastutada juhul, kui ta ise soodustab, et laps paneks mingit õigusvastast tegu, näiteks annab lapsele mingi ohtlikku asja või eseme, millega laps võib tekitada teistele kahju (relv või muu taoline). Sel juhul vastutab lapsevanem kui isik, kes usaldas asja liiga noorele inimesele kel ei ole vajalikku arusaama, kuidas käituda. Lapsevanem vastutab lapse käitumise eest, kui tal on võimalik käitumist kontrollida.<sup>117</sup>

Lapsevanema hooletus järelevalve teostamises tema vastutuse alusena erineb selle poolest, et sel juhul lapsevanem ise ei võta lapse tegudes osa, kuid oluline on tema enda tegevus järelevalve teostamisel. Hooletus selle teostamisel väljendub common law järgi selles, et lapsevanem peaks oma last mõistlikus ulatuses kontrollima, selleks et ennetada lapse poolt kahju tekitamist teistele isikutele kui: lapsevanem teab või peab teadma et tal on võimalik enda last kontrollida ning ta teab või peab teadma selle kontrolli vajalikkusest. Mida noorem on laps, seda rohkem peab lapsevanem teadma sellise kontrolli vajalikkusest ja võimalikkusest. Samuti kui pere ei ela koos, saab vastutama panna vaid seda vanemat, kes teostab vahetut kontrolli lapse üle.<sup>118</sup>

Lapsevanema teadmine kontrolli teostamise vajalikkusest ja võimalikkusest koosneb kahest elemendist: esiteks lapsevanem peaks teadma, et oht eksisteerib (nt lapse käes on mingi ohtlik ese) ja teiseks lapsevanem peaks teadma et tema lapsel on soodumus teistele isikutele kahju tekitada. Viimast on keeruline tõendada. Lapsevanema hooletus võib väljenduda selles, et lapsevanem jätab oma lapse vägivaldsed teod tähelepanuta ja ei õpeta talle õiget käitumist.<sup>119</sup>

Nii lapsevanema vastutus sõltumata tema süüst kui ka vastutus hooletuse puhul on tõhusad alaealise kahju ärahoidmisel, kuna sundivad lapsevanemat võtma meetmeid kahju ärahoidmisel ning see lõppkokkuvõttes on otstarbekam kui tekitatud kahju hüvitamine.<sup>120</sup>

### **2.3. Eestkostja vastutus**

Võlaõigusseaduse paragrahvi 1053 lg 1 järgi saab olla vastutavaks isikuks ka lapse eestkostja. Perekonnaseaduse § 179 lg 1 järgi eestkostja ülesandeks on hoolitseda eestkostetava isiku ja vara eest oma ülesannete piirides. Isikuhoolduse sisu on sama mis lapsevanemal.

---

<sup>117</sup> Costach, M., lk 233-235

<sup>118</sup> Frankel, B. D., lk. 764-765

<sup>119</sup> Samas, lk 764-765

<sup>120</sup> Perry, R., lk. 1256



Eestkostja määratakse kohtuotsusega. PKS § 171 lg 1 järgi seatakse eestkoste lapse üle, kui esindusõigust ei ole alaealise lapse kummalgi vanemal või kui lapse päritolu ei ole võimalik kindlaks teha. Eestkostja võib olla määratud muudel põhjustel vanemlikult hoolitsuselt ilma jäänud alaealise samuti kui tal on olemas vanemad: PKS § 122 lg 1 järgi vanema hooldusõigus ei kehti neis lapsega seotud asjades, mille jaoks on määratud erieestkostja, samuti kohtuasjas, kus on määratud muu esindaja.

Viimati nimetatud juhul vastutavad vanemad ja eestkostjad lapse deliktiõiguslikult tekitatud kahju eest solidaarselt. (VÕS § 137 lg 1).<sup>121</sup>

VÕS paragrahvi 1053 lõikes 5 on sätestatud, et vaimse puude tõttu eestkoste alla antud piiratud teovõimega isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vastutab isiku eestkostja, kui ta ei tõenda, et ta on teinud kõik, mida temalt saab mõistlikult oodata, et ära hoida eestkostetava poolt kahju tekitamist. Kui kahju tekitamise eest vastutab ka eestkostetav ise, eeldatakse, et nende omavahelises suhtes on vastutavaks eestkostja. See säte on oluline käsitletud teema kontekstis seetõttu, et võib tekkida olukordi, kui kahju põhjustaja on ühtlasi nii alaealine kui ka vaimse puude tõttu eestkoste alla antud. Vaimse puudega isik ei pruugi üldse oma tegudest arusaada ega neid juhtida, mistõttu seos tema poolt kahju tekitamisel ja järelevalvel tema üle võib autori arvates olla tugevam, võrreldes alaealisega, kes juhib oma käitumist suures osas ka ise.

VÕS § 1053 lg-te 2 ja 3 sõnastusest ei tule selgelt välja, kas vastutus nende sätete järgi kaasneb samuti siis kui kahju põhjustanud 14-18 aasta vanune isik on deliktivõimetu vaimutegevuse häire tõttu vastavalt § 1052 lg-le 2. Kui sellisel juhul vastutust tunnustada, tuleks (nagu § 1053 puhulgi) pidada vastutuse üheks eelduseks kahju tekitaja (14 kuni 18 aasta vanuse isiku) välist hooletust. 14 kuni 18 aasta vanuse isiku väline hooletus kahju tekitamisel ongi ilmselt § 1053 lg-te 2 ja 3 kohaldamise üheks eelduseks kõikidel juhtudel, sh siis, kui 14 - 18 aasta vanune isik ise vabaneks deliktilisest vastutusest sisemise hooletuse puudumise tõttu.<sup>122</sup>

Kuigi VÕS § 1053 lõikeid 2 ja 3 võiks iseenesest kohaldada ka juhul, kui teisele isikule õigusvastaselt kahju tekitanud 14-18-aastane isik on deliktivõimetu vaimutegevuse häire tõttu vastavalt VÕS § 1052 lõikele 2, ei saa kohustatud isikud oma vastuväidetes tugineda alaealise isiku enda süü puudumisele. Küll aga tuleks nagu ka VÕS § 1053 lõike 1 puhul pidada vastutuse eelduseks kahju tekitaja objektiivset kohustust.<sup>123</sup>

---

<sup>121</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm § 1053/3.1.3., lk 814

<sup>122</sup> Varul. P jt. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2009, lk 683

<sup>123</sup> Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest, lk. 469

Ka Saksa õiguse kohaselt kui lapsele määratakse eestkostjat, peab tema keskenduma järelevalvekohustuse täitmisele. Eestkostja vastutab BGB § 832 lõike 1, mitte sätestatud riigivastutuse sätete alusel, kuna eestkostja ei teosta avalikku võimu. Seaduslik eestkostja teostab avalik-õiguslik ametist tulenevaid kohustusi eraõiguse valdkonnas ja viisil.<sup>124</sup>

Riigikohus on analüüsinud lahendis 3-2-1-101-05, kas ka eestkostetasutus, nagu seda on nt kohaliku omavalitsuse üksus, on eestkostja VÕS § 1053 lg 2 mõttes. Asjaolude kohaselt, esitas hageja hagi Pärnu linna vastu, paludes võlaõigusseaduse § 1043 ja § 1053 lg 2 alusel välja mõista alaealise poolt tekitatud kahjuhüvitist. Vanematelt olid kohtuotsusega vanema õigused ära võetud ja laps anti Pärnu linna eestkoste alla. Alaealine, olles alkoholijoobes oli hagejale kuuluva sõiduautoga põhjustanud liiklusõnnetuse ja jätnud sõiduauto avariilisena maha.<sup>125</sup> Vaidlus tekkis seetõttu, et kostja hagi ei tunnistanud, leides, et Pärnu linn ei ole õige kostja ega kanna VÕS § 1053 lg 2 alusel vastutust tekitatud kahju eest. Kostja arvates asjaolu, et eestkostetasutus täidab kuni eestkostja määramiseni eestkostja ülesandeid, ei tekita eestkostetasutusel seadusliku esindaja volitusi. Eestkostet kui seaduslikku esindust võib määrata ainult kohus. Sellega nõustus ka maakohus, leides, et kuna eestkostetasutus ei ole võrdsustatav eestkostjaga, ei ole tema suhtes kohaldatav VÕS § 1053 lg 2. Ringkonnakohus tõi välja, et vastavalt perekonnaseadusele on eestkostja lapse seaduslik esindaja, kes on kohustatud hoolitsema lapse kasvatamise ja ülalpidamise eest. Kuni eestkostja määramiseni on samad kohustused eestkostetasutusel, kes on ka lapse seaduslik esindaja ning seetõttu kannab eestkostetasutus seaduses sätestatud juhtudel vastutust nagu kohtu määratud eestkostja.<sup>126</sup>

Riigikohus selgitas lahendi p-s 13, miks kohaliku omavalitsuse üksus on eestkostja VÕS § 1053 lg 2 mõttes. Kohaliku omavalitsuse üksuse pädevus eestkoste vallas tuleneb eelkõige sotsiaalhoolekande seadusest (SHS) § 24 lg 1 p 4 korraldab järgi lapse eestkostet valla- või linnavalitsus. Lastekaitse seaduse § 63 lg 1 järgi on lapse abistamisel eestkoste ja hoolduse vormis eestkoste- ja hooldusorganiks kohaliku omavalitsuse sotsiaaltalitus. Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltalitus on seetõttu eestkosteorganiks ehk eestkostetasutuseks, kes korraldab eestkostet. Lisaks eestkostetasutuse kohustusele korraldada eestkostet sätestab perekonnaseadus ka eestkostetasutuse kohustuse teostada eestkostet, mille järgi täidab kuni eestkostja määramiseni eestkostja ülesandeid eestkostetasutus. Eestkostja eestkostetava seaduslik esindaja ja eestkoste sisuks on lapse kasvatamine ja tema isiklike ning varaliste õiguste ja huvide kaitse. Eestkostetasutusel on võimalik, mitte ainult eestkostja määramisega, vaid ka eduka eestkoste

<sup>124</sup> Martín-Casals, M. (ed.). lk. 249-250

<sup>125</sup> RKTko nr 3-2-1-101-05, p 6

<sup>126</sup> RKTko nr 3-2-1-101-05, p 6

korraldamisega teha kõik, mida saab mõistlikult eestkostetasutuselt oodata, et ära hoida kahju tekkimist.<sup>127</sup>

Kuigi VÕS § 1053 lg-s 2 ei ole märgitud, et 14-18-aastase isiku tekitatud kahju eest vastutab ka eestkostetasutus, kolleegium on leidnud, et nimetatud säte on teatud juhtudel kohaldatav ka eestkostetasutuse suhtes. Kuigi eestkostetasutus ei ole võrdsustatav eestkostjaga, kuna eestkostetasutusel on eelnevalt märgitu kohaselt eelkõige kohustus korraldada eestkostet. Samas täidab eestkostetasutus perekonnaseaduse järgi eestkostja ülesandeid vanemateta lapse suhtes, kellele eestkostjat määratud ei ole. Seega juhul, kui kahju tekitab 14-18-aastane vanemateta laps, kellele eestkostjat määratud ei ole, vastutab alaealisele lisaks kahju tekitamise eest VÕS § 1053 lg 2 alusel ka eestkostetasutus, s.o kohalik omavalitsus oma sotsiaaltalituse kaudu. Kui vanemateta lapsele on määratud eestkostja, siis eestkostetasutus lapse tekitatud kahju eest ei vastuta.<sup>128</sup>

#### **2.4. Lepingu alusel järelevalve teostaja vastutus.**

VÕS § 1053 lg 3 kohaselt vastutab alaealise poolt tekitatud kahju ka isik, kes kohustus lepinguga tema üle järelevalvet teostama. VÕS § 1053 lg 3 kohaldamiseks peab kahju tekkimine ja järelevalve teostamine olema omavahel seoses.<sup>129</sup>

Nendeks isikuteks saavad olla näiteks: laste suvelaagri korraldaja, erakooli omanik, eralasteaia pidaja, seejuures ei ole oluline kas tegemist on tasulise või tasuta lepinguga lapse järelevalvamiseks. Lepingulise järelevalve teostaja vastutus algab lapse enda järelevalve alla võtmise hetkest ja kestab kuni lapse tema vanematele või eestkostjatele üleandmise hetkeni.<sup>130</sup>

Lepinguline järelevalve teostaja ei vastuta lapse tegude eest, mida viimane pani toime enne lepingulise järelevalve algust või pärast selle lõppemist. Lepinguline järelevalve teostaja vastutab juhul kui nende vastutusel olev 14-18 aasta vanune isik on põhjustanud kahju. Alaealise isiku lepingulise järelevalvaja deliktiline vastutus § 1053 lg 3 järgi on eriline seetõttu, et lepingulise kohustuse rikkumine (mis on 14-18 aasta vanuse isiku õigusvastase teo põhjuseks) saab delikti tähenduse.<sup>131</sup>

Lepinguline järelevalvaja vastutab sarnaselt vanema ja eestkostjaga 14 kuni 18 aasta vanuse isiku tegude eest, kui on rikkunud lepinguga võetud kohustusi (VÕS § 1053 lg 3). Nimetatud

---

<sup>127</sup> RKTko nr 3-2-1-101-05, p 13

<sup>128</sup> RKTko nr 3-2-1-101-05, p 15

<sup>129</sup> Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest, lk. 468

<sup>130</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm, § 1053/3.1.4., lk 816

<sup>131</sup> Samas, lk 682-683

isikud vabanevad 14 kuni 18 aasta vanuse isiku õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise kohustusest kui nad tõendavad, et tegid kõik, mida saab mõistlikult võttes oodata, et ära hoida kahju tekitamist.

Tartu Maakohtu 30. detsembri 2015 lahendi 2-15-10097 asjaolude kohaselt toimus 02.10.2014 Põltsamaa linnale kuuluva lasteaia territooriumil ja ajal, mil lapsed olid lasteaia hoole all, kahjujuhtum. Üks lastest viskas kahele lapsele kiviga näkku, millega tekitati ühele neist püsiv tervisekahjustus – lapse esimesed kaks ülemist jäävhammast said tugevalt kahjustada. Hageja sõlmis Põltsamaa linnaga kohustuste täitmise lepingu, ning hagiavalduse kohaselt ei olnud kostja käsundisaajana piisavalt hoolas ning ei ole taganud hageja lapse turvalisuse: lasteaiarühmas oli rohkem lapsi kui lubab koolieelse lasteasutuse seaduse (KELS) § 7 lg 1 p 3 (18 lapse asemel 21 last). Hageja oli pöördunud kohtusse, nõudes kahju lepingu rikkumise tagajärjel. Kuna kostja süü ei olnud siiski tõendatud, alternatiivselt käsitles kohus deliktist tulenevat kostja vastutust hagejal tekkinud kahju eest. Kuna kahju tekitati kostja hoolduse alla antud alla 14-aastase lapse poolt, tuli kostja vastutuse alusena kõne alla VÕS § 1053 lg 1.<sup>132</sup>

Ringkonnakohus oli antud asjas leidnud, et pooltevahelise lepingu, KELS § 3 lg-s 2, §-s 17, § 22 lg-s 2 ning lasteaia kodukorras sätestatust tuleneb lasteasutusele ja tema õpetajatele konkreetne kohustus hoolitseda selle eest, et lasteaias viibimise ajal oleks tagatud lapse elu, tervis ja turvaline keskkond. Lasteaia personal seda ei taganud ning rikkus käsundi täitmisel vajalikku hoolsuskohustust, mille tõttu sai võimalikuks hageja lapse tervise kahjustamine ning vajaliku hoolsuse järgimisel oleks lapse tervise kahjustamine olnud välditav.<sup>133</sup>

Asja uuel läbivaatamisel ei ole ringkonnakohus käsitletud, kas koolieelsele lasteasutusele laienev objektiivne hoolsusstandard on samastatav lapsevanema hoolsusstandardiga, mille kohaselt ka vanemal tuleb tagada, et tema laps ei tekitaks kahju teiste isikute tervisele või varale. Kohtu selgituste kohaselt annavad vanemad lasteaias viibimise ajaks lepingu alusel selle osa oma hooldusõigusest ja kohustustest üle lasteasutuse pidajale.<sup>134</sup> Hoolsuskohustuse määr ei ole üheselt defineeritav ega üldistatav, see sõltub igas olukorras konkreetse üksikjuhtumi asjaoludest. Otsustamaks, milline hoolsusemäär on vajalik, tuleb arvestada nii laste vanust, arengutaset kui iseloomuomadusi, vahetult ümbritsevat keskkonda (võimalikud ohutegurid mõnevõrra erinevad siseruumides ja lasteaia välisterritooriumil); ohtude (kahju tekkimise)

---

<sup>132</sup> TMKo nr 2-15-10097

<sup>133</sup> TrtRnKo nr 2-15-10097

<sup>134</sup> TrtRnKo nr 2-15-10097, p 12

tõenäosusastet, kahjustava käitumise ettenähtavust ning ka seda, millisel määral saab järelevalvet teostama kohustatud isikult kõigi laste pidevat jälgimist eeldada.<sup>135</sup>

Kas järelevalve peab olema pidev ja katkematu, st kas on kohutus järgida kõiki lapsi pidevalt või piisab kontrollimisest ajavahemike järgi veendumaks kas lapsed on väljaspool ohtu, sõltub laste vanusest ja arengutasemest ning hinnangust ümbritsevale keskkonnale. Kohus selgitas, et näiteks 2-aastase lapse puhul on pideva järelevalve vajadus suurem kui 6-aastase puhul. Samuti suurem on hoolsuskohustus juhul kui läheduses asub ohu allikas (nt veekogu, tänavaliiklus, ohtlikud rasked ja/või teravad esemed, pooleliolevad elektritööd, kõrgelt kukkumisoht vms). Lapse vanuse kasvades suureneb ka tema võime ja vajadus tegutseda iseseisvalt ja vastutusvõimeliselt. Samas tuleb arvestada ka eri vanuses, erineval arenguastmel ja erinevate iseloomuomadustega laste omavahelisel kokkupuutel tekkida võivate olukordadega. Grupikaupa lasteaia välisterritooriumil viibivate ja mängivate laste puhul võib tekkida täiendavaid ohutegureid (mänguhoos üksteise vigastamine, ühiselt kahjustavate tegevuste väljamõtlemine ilma seejuures kaasnevaid ohtusid mõistmata).<sup>136</sup> Õpetaja ülesanne on seada reeglid, missuguses piirkonnas võivad lapsed viibida, samuti tuleb õpetajal valida niisugune füüsiline asukoht, mis võimaldab saada ülevaate kõigi laste asukohast ja tegevuse ohutusest. Samas ei saa eeldada, et kõik lapsed oleksid igal hetkel õpetaja haardeulatuses, nii et mistahes ohu ilmnemise korral oleks õpetajal võimalik füüsiliselt sekkuda ning kõikvõimalikud potentsiaalselt ähvardava ohud eemale tõrjuda. Konkreetse kohtuasja asjaolude kohaselt lapsed viibisid lasteaia piiratud territooriumil, mis oli neile tuttav, mistõttu puudus alus eeldada laste olulisse ohtu sattumist väliste tegurite mõjul. Kohtu arvates piisavaks ja mõistlikuks ning eluliselt saavutatavaks ja toimivaks võib pidada suhteliselt sagedast pistelist kontrollimist, kui puudub alus arvata, et hetkelise mujale vaatamise ajal võib toimuda mingi sekkumist vajav intsident. Hoolsuskohustuse rikkumiseks ei saanud ringkonnakohtu hinnangul pidada seda, kui õpetaja, olles veendunud kõigi tema hoole all olevate laste asukohas ja tegevuses, on osa sellises vanuses laste poole mõne hetke vältel seljaga, näiteks suheldes mõnele lapsele järele tulnud vanemaga või lahendades teiste laste vahelist konflikti (liiva viskamine).<sup>137</sup> Ringkonnakohtu arvates ei tulenenud asja materjalidest ka seda, et õpetajatel oleks tekkinud kõrgendatud järelevalvekohustus hageja last kiviga visanud lapse suhtes. Tegemist oli 4-aastase poisiga, keda ei tule lasteaia kinnisel õuealal viibides pidevalt ja ilma hetkekski pilku kõrvale pööramata jälgida lähidistantsilt. Samuti polnud tõendatud et kivi visanud laps oli eelnevalt käitunud teiste

---

<sup>135</sup> TrtRnKo nr 2-15-10097, p 15

<sup>136</sup> TrtRnKo nr 2-15-10097, p 15

<sup>137</sup> TrtRnKo nr 2-15-10097, p 16

suhtes juba sedavõrd agressiivselt, et teda ei oleks tohtinud lubada teiste lastega koos mängima.<sup>138</sup>

Juhul, kui vanemaid ja või eestkostjaid omav alla 14 aastane isik tekitab kahju ajal, mil tema üle teostatakse järelevalvet avaliku õiguse alusel, võib olla alust kohaldada riigivastutust vastavalt riigivastutuse seadusele. Näiteks kui erikoolis järelevalve all viibiv alaealine tekitab kaasõpilasele kehavigastuse, siis võib ühtlasi olla tegemist avaliku võimu tegevusetusega kui õigusvastase teoga.<sup>139</sup>

02.03.2010 Tallinna Ringkonnakohtu lahendis 2-08-86401 asjaolude kohaselt hagejale oli kahju tekitatud seoses asjaoluga, et hageja laps viibis Tallinna linnale kuuluvas lasteaias, kus kostja teine laps viskas teda kiviga. Hageja poja riided olid täielikult rikutud. Maakohus jättis määrusega kostja Tallinna linna vastu hagi läbi vaatamata. Ringkonnakohus ei ole nõustunud maakohtu seisukohaga, et lasteaia teenuse osutamine on avaliku võimu ülesannete täitmine. Kohtu arvates on see teenuse osutamise leping, mida laste hoidmise puhul saab pidada käsundiks. VÕS § 619 kohaselt käsunduslepinguga kohustub üks isik vastavalt lepingule osutama teisele isikule teenuseid, käsundiandja aga maksma talle selle eest tasu, kui selles on kokku lepitud. Seega lasteaia teenuse osutamine ei ole oma olemuselt erinev tulenevalt sellest, kas tegemist on eralasteaia või Tallinna linnale kuuluva lasteaia, erinevus on vaid lepingu pooles.<sup>140</sup>

Lepingulise järelevalvaja olemasolu ei vabasta lapsevanemaid või eestkostjaid vastutusest VÕS § 1053 lõike 1 alusel (tulenevalt VÕS § 137 lg-st 1 vastutavad vanemad või eestkostjad ning lepingulised järelevalvajad solidaarselt). Kokkuleppe vanema või eestkostja ja lepingulise järelevalvaja vahel, millega on ühe või teise poole vastutust piiratud, ei piira kannatanu nõuet.<sup>141</sup>

VÕS 1052 § lg 3 kohaldamine ei vabasta § 1053 lg-tes 1 ja 3 nimetatud isikuid (lapsevanemad, eestkostja) vastutusest ega tekita alla 14 aastasele isikule kohustust maksta vastutavatele isikutele tagasi tema deliktiga seoses § 1053 lg 1 ja 3 alusel makstud summasid (§ 1053 lg 4).<sup>142</sup>

---

<sup>138</sup> TrtRnKo nr 2-15-10097

<sup>139</sup> Varul. P jt. VÕS komm., § 1054/3.5., lk 821

<sup>140</sup> TlnRnKo nr 2-08-86401

<sup>141</sup> Tammpuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest, lk. 468

<sup>142</sup> Varul. P jt. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2009, lk 682

Saksamaa õiguse kohaselt, BGB § 838 lg 1 ja 2 järgi, sarnaselt vastutusega deliktivõimetu isiku eest on järelevalve kohustuslike isikute vastutus süüline ja nad vastutavad selles ulatuses, milles kahju hüvitamist ei saa nõuda deliktivõimelise alaealise enda arvelt.<sup>143</sup>

Kui laps on eraettevõttes järelevalve all, ei pea see asutus järgima BGB §-s 832 sätestatud vanema hooldusõiguse põhimõtteid, vaid pigem laieneb talle solidaarvastutus. Ta pääseb vastutusest kui ta tõendab, et teostas piisavat järelevalvet või näitab, et kahju oleks tekkinud ka siis kui on järgitud mõistlikku hoolt. Ta on kohustatud korraldama oma äri sel viisil, et vältida kahju tekitamist teistele<sup>144</sup>.

Lastekodude vastutus järelevalve kohustuse rikkumise eest on määratud juriidilisele isikule, kes haldab konkreetset kodu. Kui laps elab internaatkoolis, siis rikkumiste eest vastutavad nii eraõiguslik isik kui ka õpetaja kui avaliku õiguse kandja. Samuti Saksa õiguse kohaselt kohustus lapse eest hoolitseda lasteaias on võetud lepinguga. Sellest tulenevalt lasteaed võib vastutada § 832 alapunkti 3 alusel kolmandate isikute eest.<sup>145</sup>

Lepinguline kohustus tähendab üldjuhul, kui üks isik osutab teisele mingit teenust tasu eest. Kuid Saksa kohus pidi käsitlema ka juhtumeid, kus sugulased, sõbrad ja naabrid hoolitsesid lapse eest ilma tasu saamata. Sel juhul mängis rolli, kas poolte tahe oli end lepinguliselt siduda. Näiteks kaalusid kohtud lapse kutsumist sünnipäevapeole kaudse lepingulise kokkuleppena.<sup>146</sup>

Vene Föderatsiooni tsiviilkoodeksi § 1073 lg 3 lisaks lapsevanematele võib alaealise poolt tekitatud kahju eest panna vastutama ka isikuid, kes ajutiselt teostavad järelevalvet alaealise üle (haridus, - meditsiini, - jms. asutused, mis teostavad järelevalvet lepingu alusel). Nende asutuste tegevuse õigusvastasus, kuna need ei ole lapse eestkostjaks, seisneb vaid nende järelevalve kohustuse rikkumises. Selline erinevus on seletatav asjaoluga, et lapse põhiliseks kasvatajaks on alati vanemad (lapsendajad, eestkostjad). Ainult vanemad või neid asendavad isikud võivad ennetada kahju tekitamist alaealise poolt, tema käitumist mõjutades.<sup>147</sup>

## **2.5. Vastutusest vabanemise eeldused.**

Vastavalt VÕS § 138 lg-le 2 vabaneb kahju hüvitamiseks kohustatud isik vastutusest, kui ta tõendab, et tema kahju ei tekitanud. Erinevalt sellest teisele isikule kahju põhjustanud 14-18

---

<sup>143</sup> Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest, lk. 616

<sup>144</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 249-251

<sup>145</sup> Samas, lk. 249-251

<sup>146</sup> Samas, lk. 249-251

<sup>147</sup> Рузанова, Е., lk. 90

aastase vanuse isiku vanemad, eestkostjad ja lepingulised järelevalvajad saavad § 1053 lg-tega 2 ja 3 sätestatud vastutusest vabanemiseks tõendada, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Mis puudutab nooremat kui 14-aastast isikut, siis kuna tema vanemad, eestkostjad ja lepingulised järelevalvajad vastutavad sõltumata oma süüist, saab nende vastuväiteks olla eelkõige õigusvastasuse puudumine.

VÕS § 1053 lg 2 vastutuse eelduseks on lapsevanema või eestkostja poolt oma kohustuse süüline rikkumine, mis on põhjuslikus seoses ea tõttu deliktivõimelise, kuid alla 18-aastase isiku õigusevastase teoga.

Vastutusest vabanemiseks saavad lapsevanemad või eestkostja tugineda asjaoludele, mida on väga raske tõendada. Kahju tekitamise faktist eeldatakse, et last on halvasti kasvatatud ja või tema tegevuse suhtes on teostatud ebapiisavalt järelevalvet. Need peavad tõendama, et on lapses piisaval määral arendanud õiguskuulekat või hoolikat käitumist, kasutanud õigeid kasvatusmeetmeid. Muul juhul võib lapsevanem või eestkostja vabaneda vastutusest nt siis, kui tal oli temast sõltumatel asjaoludel võimatu täita oma kohustusi lapse suhtes (nt raske haiguse tõttu).<sup>148</sup>

Kohtupraktikas on vanemate vastutust ja hoolsusemäära käsitletud väga erinevalt. Asjaolu, et last on õigesti kasvatatud ja järelevalve tema üle on piisav, peab tõendama lapsevanem (vm seaduses loetletud isikud). Seetõttu näiteks olukorras, kui lapsevanem ei ilmu kohtusse ja asi otsustatakse tagaseljaotsusega, antud asjaolu eeldatakse.

Pärnu Maakohus 22. märts 2010.a otsuses nr 2-10-9762 otsustas asja hageja kahjuks. Asjaolude kohaselt pani kostjate laps kuriteo KarS § 121 järgi. Tervise kahjustamisest on kannatanul tekkinud ravikulud. Kohtu põhjenduste kohaselt VÕS § 1053 lg 2 kohaselt vastutavad vanemad või eestkostjad, sõltumata oma süüist 14-18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Selge on see, et kui kostja ei ilmu kohtusse, ei saanud tema ka tõendada tema vastustust välistavaid asjaolusid.<sup>149</sup>

Tartu Maakohtu 23. oktoober 2008 lahendi nr 2-08-58196 asjaolude kohaselt on kostja tütar võtnud hageja asuvas korteris hageja rahakotist sularaha, tekitades hagejale varalise kahju. Kohus andis kostjale kirjaliku vastamise tähtaja, millele ta ei ole tähtaegselt kirjalikult vastanud

---

<sup>148</sup> Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest, lk. 469

<sup>149</sup> PMKo nr 2-10-9762



ning kohus oli lugenud kostja poolt omaks võetuks, et tema tütar võttis hageja rahakotist raha ning asja on võimalik lahendada tagaseljaotsusega. Seeläbi oli tõendatud nii lapse kahju tekitatud tegu kui ka lapsevanema vastutus. Tulenevalt VÕS § 1053 lg-st 2 vastutavad vanemad või eestkostja, sõltumata oma süüist, ka 14-18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Kui kostja kohtusse ei ilmu, ei ole tal ka antud asjaolusid võimalik tõendada.<sup>150</sup>

Pärnu Maakohtu 4 aprilli 2011 lahendi nr 2-10-50629 asjaolude kohaselt lõhkusid kolm alaealist kutsehariduskeskuse aknaid. Kohtu ütles ka antud asjas, et VÕS § 1053 lg 2 kohaselt vastutavad vanemad või eestkostjad sõltumata oma süüist ka 14-18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Kostjate seaduslikud esindajad ei ole hagiile vastanud, ning üks võttis hagi omaks. Kohus luges seega, et antud juhul vastavad tõendid puudusid, ning vastutust välistavaid asjaolusid pole esinenud.<sup>151</sup>

18. detsember 2009.a Pärnu Maakohtu lahendi nr 2-09-56593 asjaolude kohaselt, alaealised mürdsid sisse Järva Tarbijate Ühistu kaupluse lattu Cash&Carry, kust varastasid erinevaid alkohoolseid jooke ja sigarette. Mõned kuud hiljem purustastasid Järva TÜ kaupluse Konsumukse klaasi eesmärgiga varastada alkoholi. Kostjad ei ole kohtule vastanud. Seega ütles kohus ka antud asjas, et kostja (lapsevanem) ei ole kohtule tõendanud, et ta on teinud kõik selleks, et kahju ära hoida, mistõttu vastutab tema VÕS § 1053 lg 2 alusel tekitatud kahju eest.<sup>152</sup>

Teistsugune on olukord, kui kostja ilmub küll kohtusse, kuid ei too esile asjaolusid, mis vabastaks teda VÕS § 1053 lg 2 järgi kahju hüvitamise kohustusest või kohus ei hinda esiletoodud asjaolusid kui piisavaid, et vastutusest vabaneda. Teatud juhtudel ütles kohus, et vastutusest vabanemise asjaolusid ei esine, kuid on ka lahendeid kus kohus analüüsis vanema vastutuse määra põhjalikumalt. Need lahendid annavad vajaliku sisendi kui kaugeleulatuv see hoolsusmäär peaks tegelikult olema.

Harju Maakohtu 18.03.2014 lahendis nr 2-13-55070 hagiavalduse kohaselt lõhkus kostja koolis kehalise kasvatuse tunni ajal ära kaks garderoobi ust, millega põhjustas gümnaasiumile varalise kahju. Vaidlus käis mh kahju tekitamise õigusvastasust välistavate asjaolude suhtes. Nendeks asjaoludeks tõi kostja näiteks välja, et tegu oli õpetaja eksimusega, kes pani teismelised

---

<sup>150</sup> TMKo nr 2-08-58196

<sup>151</sup> PMKo nr 2-10-50629

<sup>152</sup> PMKo nr 2-09-56593

õpilased riietusruumi luku taha, laps põeb aga klaustrofoobiat kinniste uste osas ja loogiline käik oli ukse avamine jõuga. Kohus leidis neid ebapiisavalt tõendatuks, kostja tegu loeti tõendatuks mitmete tõendite, sealhulgas mitmete tunnistajate ütlustega. Kehalise kasvatuses õpetaja seletuskirjast nähtus, et noormeeste garderoobi uks oli enne tunni lõppu suletud ning kostja lõi ukse jalaga lahti. Seejärel lõi ta jalaga lahti tüdrukute riietusruumi ukse. Viidatud tõenditest nähtus, et keegi ei olnud last garderoobi sulgenud, vaid ta lõhkus poiste ja tüdrukute garderoobi ukseid, olles ise garderoobidest väljaspool. Kostja väited, et laps oli sunnitud oma haigusliku seisundi ja õpetaja eksimuse tõttu ukseid maha murdma, ei olnud tõendatud. Kohus selgitas kostjale, et vastutusest vabanemiseks tuleb tal tõendada, et ta tegi kõik, mida sai mõistlikult oodata selleks, et hoida kahju tekitamist ära. Vaatamata kohtu selgitustele ei ole kostja põhistanud ega tõendanud, et ta tegi kõik mõistlikult oodatava kahju tekitamise ärahoidmiseks.<sup>153</sup>

Kahju oli tekkinud, kui laps oli õppeasutuse järelevalve all, ning lapsevanemal oli autori arvates järelevalve teostamine selles olukorras piiratum, kui õppeasutusel endal. Järelikult oli kohus lapsevanema vastutuse aluseks võtnud ebapiisava kasvatuses.

Tartu Maakohus on 21. aprill 2017 lahendi nr 2-17-3226 asjaolude kohaselt alaealise hagejale kuuluva sõiduauto juhipoolse ukse sisse. Hageja on esitanud kostja vastu deliktiõigusliku kahju hüvitamise nõude, nii VÕS § 1043 kui ka § 1053 lg 2 alusel. Kohus on antud asjas öelnud, et kuigi VÕS § 1052 lg 1 järgi vastutab 14-18-aastane isik reeglina enda tekitatud kahju eest ise, sätestab VÕS § 1053 lg 2 lisaks 14-18-aastase isiku vastutusele tema vanemate või eestkostja vastutuse, sõltumata nende süüest, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Seega vanema vastutuse eelduseks on lisaks lapse õigusvastasele teole lapse vanema poolt oma kohustuste rikkumine. Analüüsides lapsevanema kohustuse rikkumise, tõi kohus välja, et perekonnaseaduse § 116 lg 2 esimene lausest tuleneb, et vanemal on kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest ning PKS § 116 lg 2 teise lause kohaselt vanema hooldusõigus hõlmab õigust hoolitseda lapse isiku ja lapse vara eest ning otsustada lapsega seotud asju. Muu hulgas on vanematel ka lapse kasvatamise ja tema tegevuse üle järelevalvamise kohustus (PKS § 124 lg 1). Sama lahendi p-s 5 on kohus välja toonud, et kuigi kostja on vastuses hagiile märkinud, et on teinud kõik selleks, et alaealine väärtegu korda ei saadaks, laseb kahju põhjustamise fakt eeldada, et kostja ei ole piisaval määral õpetanud oma lapsele õiguskäitumist ja tema tegevuse suhtes teostatud

---

<sup>153</sup> HMKo nr 2-13-55070

ebapiisavat järelevalvet.<sup>154</sup> Antud juhul võib tekkida küsimus, kuidas kohus seda hindas. Eelduseks tuuakse vaid kahju põhjustamise fakti ning ei ole lapsevanema vastuväidet arvesse võetud.

6. märts 2018 Tartu Maakohtu lahendis 2-17-16086 tugines üks kostjatest (isa) tema vastutusest välistavale asjaolule, et alaealine on avariid põhjustanud temale teadmata ajal ja kohas. Vanemate vahelisel kokkuleppel oli alaealine jäänud ema kasvatada. Kohus tõi lahendi p-s 12 välja, et asjaolu, et vanemad on kokku leppinud selles, et laps elab emaga ja on nõ ema kasvatada ei vabasta lapse isa kohustusest oma alaealise lapse tegevuse osas järelevalvet teostada ning lapsele selgitada õigusküsimust. <sup>155</sup> Siin on jällegi vastutuse tõlgendamine väga lai, analüüsivõime põhjuslikku seost lapsevanema kohustuse tegemata jätmisel konkreetse kahju tekkimisel.

14. juuni 2013.a Harju Maakohtu lahendi nr 2-12-9448 asjaolude kohaselt põhjustas kostja 14-aastane poeg liiklusõnnetuse juhtides sõidukit vastava kategooria sõiduki juhtimise õigust omamata ning tekitas sellega kahju. Lapsevanem tõi vastutuseks vabanemiseks välja asjaolu, ta ei ole tahtliku kahju tekitamise eest vastutav, sest ta oli hooletu, kui andis sõiduki võtmed pojale üle auto teisaldamiseks, mis oli vaja lume koristamiseks. Kohtu põhjenduste kohaselt kostja ei ole tõendanud, et ta tegi kahju ärahoidmiseks kõik, mida oleks saanud mõistlikult oodata. Vastupidi, kostja ise andis sõiduki võtmed üle oma pojale. VÕS § 1053 lg 2 näeb ette, et vanemad või eestkostja vastutavad, sõltumata oma süüst, ka 14–18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Vastutusest vabanemiseks ei olegi nõutud, et lapsevanem vastutab vaid tahtluse korral. Lapsevanem oli teadlik oma poja tegevusest ja ta tegi autoga sõitmise pojale ise võimalikuks, teades seejuures, et pojal puudub sõiduki juhtimisõigus. VÕS § 1053 lg 2 alusel on kostja oma poja tegevuse eest vastutav.<sup>156</sup> Antud juhul oli lapsevanema konkreetne tegu lapse poolt tekitatud kahju põhjuseks, mida kohus ka analüüsis. Autori arvates juhul, kui kahju tekib tänu lapsevanema tegevusele (nt lapsevanem juhendab last, võimaldab tal kasutada mingit ohtlikku eset), võiks kõne alla tulla ka vastutus VÕS § 1045 lg 4 järgi: kahju tekitanud teole kaasaaitaja käitumine loetakse võrdseks kahju tekitaja käitumisega ja nad vastutavad kahju tekitamise eest samadel alustel kahju tekitajaga.

---

<sup>154</sup> TMKo nr 2-17-3226

<sup>155</sup> TMKo nr 2-17-16086

<sup>156</sup> HMKo nr 2-12-9448

Võrdluseks võib tuua Austria tsiviilkoodeksi ABGB § 1315, mille järgi isik, kes oma asjades valib sobimatu või ohtlikku abistaja (käsundisaaja), vastutab nende tekitatud kahju eest.<sup>157</sup>

Põhjalikumaid selgitusi vanema hoolsuskohustuse osas leiab varasemates kohtulahenditest, vaatamata sellele et vanem ise ei too ise vastutust välistavaid asjaolusid esile. Viru Maakohus 8. septembri 2008 otsuse nr 2-07-28459 asjaolude kohaselt kohaselt on alaealine kriminaalasja alusel mõistetud kaassüüdlasena süüdi ebaseaduslikus omandamises. Tegutsedes grupis tungisid alaealised ebaseaduslikult sisse kannatanu majja, kust võtsid seifist hoiul olnud sularaha. Kuna hagejale tekitas kahju alaealine, siis vastavalt VÕS § 1053 vastutab alaealise vanuses 14-18 aastat eest lapsevanem ja tema suhtes oli esitatud kahju hüvitamise nõue. Kohus on antud asjas toonud lapsevanema vastutuse põhjenduseks: see, et lapsevanem on taganud lapse kasvatamise ja ülalpidamise, ei tähenda iseenesest seda, et lapse seaduslik esindaja oli teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekkimist. Kohtu seisukoht oli, et kui lapsevanem ei tea kus tema laps viibib ja millega tegeleb ning kellega liigub vabal ajal, ei saa olla tegemist vanema kohustuste nõuetekohase täitmisega. Viimane võimaldaski alaealisel panna toime teod, millega kaasnes hagejale tekitatud kahju.<sup>158</sup> Selline põhjendust annab juba suuremat ettekujutust, mida võiks tähendada lapsevanema kohustuse rikkumine lapse üle järelevalve teostamisel.

Tartu Maakohus 18.aprill 2008.a lahendi nr 2-07-25309 asjaolude kohaselt pidas kostja poeg oma sünnipäeva, kus osales ka hageja poeg, kellele hageja oli andnud kasutada temale kuuluva kaubiku. Hommikul võttis kostja poeg ilma luba küsimata eelnimetatud sõiduki ja põhjustas sellega liiklusõnnetuse, mille tagajärjel muutus sõiduk kasutamiskõlbmatuks. Kostja vaidles hagile vastu, tuues esile, et on lapsevanemana teinud kõik endast sõltuva, et kahju tekkimist vältida. Kostja kinnitusele oli tal kokkulepe hageja täisealise pojaga, et viimane teostab sünnipäevapeol kontrolli ja järelevalvet alaealiste sünnipäevaliste üle, seega leiab on välistatud kostja vastutus VÕS § 1053 lg 2 alusel.<sup>159</sup>

Kohus on leidnud, et kostja ei ole piisava hoolsusega teostanud järelevalvet oma alaealise lapse üle ega võtnud midagi ette kahju tekkimise vältimiseks. Nii on vastuseks kohtu sellekohastele küsimustele tunnistaja kohtuistungil kinnitanud, et ta oli teavitanud ema (kostja) sünnipäevapeo toimumisest, samuti sellest, et kostja oli teadlik poja poolt alkoholi tarvitamisest taolistel

---

<sup>157</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 33

<sup>158</sup> VMKo nr 2-07-28459

<sup>159</sup> TMKo nr 2-07-25309

tähtsündmustel, kuid kostja ei seadnud pojale ei varasemalt ega antud sündmuse puhul mingeidki piiranguid alkoholi tarvitamise ja/või käitumise osas.<sup>160</sup>

Kohus oli seisukohal, et kostja poolt taolise tegevusvabaduse võimaldamine alaealisele lapsele ei ole käsitletav mitte ainult lapse nõuetekohase kasutamise kohustuse rikkumisena vaid hoopis lapse huve kahjustavana ja õigusnorme (Lastekaitseseaduse §§12 lg.1, § 17, §19, §20 lg 2, §23 ja §23') eiravat käitumist soodustavana. Kuigi kostja on väitnud temal hageja pojaga kokkuleppe olemasolu viimase poolt sünnipäevapeol alaealiste üle kontrolli ja järelevalve teostamiseks, pole kostja esitanud kohtule ühtegi tõendit oma väite kinnitamiseks. Hageja on eitanud taolise kokkuleppe olemasolu ning ka tunnistajana üle kuulatud pole kohtule avaldanud temal järelevalvefunktsiooni teostamise kohustus. Ülaltoodust tulenevalt asus kohus veendunult seisukohale, et kostja pole teinud kõike endast sõltuvat ära hoidmaks kannatanul kahju tekkimine, mistõttu kostja lapsevanemana vastutab oma alaealise lapse poolt teisele isikule tekitatud kahju hüvitamise eest.<sup>161</sup>

Tartu Ringkonnakohtu 7. septembri 2015 otsuses nr 2-14-16446 p-s 7 ütles kohus, et asjaolu, et kahju tekitanud alaealisel on mopeedi juhtimisõigus, ei anna alust asuda seisukohale, et vanemad täitsid oma hoolsuskohustust ning kontrollisid piisavalt alaealise tegevust. Arvestades alaealise iga ning maastikusõiduki (ATV) võimsust, oleks pidanud olema vanemate kontroll tugevam, et tagada alaealise turvaline liiklemine maastikusõidukiga.<sup>162</sup> Siin on jällegi päris konkreetne etteheide lapsevanemate käitumisele, mitte viitamine üldistele kasvatus standarditele.<sup>163</sup>

30.01.2009 lahendi 2-05-17746 asjaolude kohaselt sõitis 17-aastane alaealine jalakäijate ülekäigul sõiduautoga otsa hagejale ja tekitas talle raske tervisekahjustuse. Tallinna Ringkonnakohtus selgitas, et VÕS § 1053 lg 2 kohaselt vanemate süüd võiksid vastutusest vabaneda juhul, kui leiaks tõendamist, et nad on õigeid kasvatusmeetodeid kasutades arendanud pojast piisaval määral õiguskäitumist ja hoolikat käitumist ning teinud kõik endast oleneva, et kahju tekitamist ära hoida. Kostjad ei ole vastuväidete esitamisel sellisele asjaolule tuginenud ega selle tõendamist vajalikuks pidanud. Eeltoodu põhjal on maakohus õigesti lugenud kostjaid tekinud kahju eest solidaarselt vastutavaks.<sup>164</sup>

---

<sup>160</sup> TMKo nr 2-07-25309

<sup>161</sup> TMKo nr 2-07-25309

<sup>162</sup> TrtRnKo nr 2-14-16446

<sup>163</sup> TrtRnKo nr 2-14-16446

<sup>164</sup> TlnRnKo nr 2-05-17746

Tallinna Ringkonnakohtu lahendis 2-10-779 apellant põhjendas asjas, et vastustaja ei ole menetluse jooksul suutnud veenvalt tõendada, et ta on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Vastustajate esindaja kinnitas 05.05.2010 kohtuistungil, et tema lapse poolt põhjustatud üliraske liiklusõnnetuse toimumise ajal 08.12.2007, viibis lapsevanem ise Tais. Tema teadis, et tema alaealisel pojal oli B-kategooria mootorsõiduki osas üksnes piiratud juhtimisõigus, mistõttu liikluseaduse § 23 lg-st 1 tulenevalt oleks alaealise poolt mootorsõiduki juhtimisel pidanud tema kõrval olema lapsevanem või lapsevanema poolt selleks volitatud isik, kellel on B-kategooria juhiluba vähemalt kaks aastat.<sup>165</sup>

Nii võib kokkuvõtlikult öelda, et lapsevanema, eestkostja süü Eesti õiguses võib seisneda nii ebapiisavas õiguskouuleka käitumise õpetamises (juhtumitel, kui laps paneb toime õigusvastase teo) kui ka ebapiisavas järelevalve teostamises, kuid kaugeltki mitte alati hakkab kohus seda iseseisvalt kontrollima, lapsevanema (eestkostja) süüd eeldatakse ning kui ta ei too tema vastutust välistavaid asjaolusid välja, siis tema vastutuse määr on väga abstraktne ja kaugeleulatuv. Seadusest ei tulene selgelt välja, milliseid asjaolusid peaks vastutav isik esile tooma, kas konkreetse juhtumi tarbeks või tõendama pikema perioodi jooksul rakendatud kasvatusmeetodeid. Autori arvates ei saa pelgalt öelda, et kahju hüvitamise faktist saab eeldada, et kasvatusmeetodid ja järelevalve ei olnud piisavad, sest sel juhul kaotab VÕS § 1053 lg 2 kui lapsevanema vastutusest vabanemise võimalus igasuguse mõtte. Lisaks on autor täheldanud, et kohus ei analüüsi põhjuslikku seost lapsevanema tegevusetuse ja alaealise poolt tekitatud kahju vahel.

## **2.6. Lapsevanema ja eestkostja vastutus kui kaitsenormi või käibekohustuse rikkumisel põhinev vastutus.**

VÕS § 127 lg 4 sätestab, et isik peab kahju hüvitama üksnes juhul, kui asjaolu, millel tema vastutus põhineb, on kahju tekkimisega sellises seoses, et tekkinud kahju on selle asjaolu tagajärg (põhjuslik seos). Vanemliku vastutuse puhul võiks kasutada nii elimineerimis kui asendusmeetodit: juhul kui lapsevanem on kohustusi rikkunud - mis oleks siis kui ta poleks kohustusi rikkunud ja kui on kohustusi täitmata jätnud - mis oleks juhtunud kui kohustused oleks nõuetekohaselt. Vastutus on autori arvates sarnane VÕS § 1043 lg 1 p 7 (seadusest tuleneva kohustuse rikkumine) või käibekohustuse rikkumisega.

---

<sup>165</sup> TlnRnKo nr 2-10-779

Kui õigusvastasus tuletatakse VÕS § 1043 lg 1 p 7 järgi või tegemist on käibekohustuse rikkumisega, teooriat tuleb kohaldada normi eesmärgi teooriat.<sup>166</sup>

VÕS § 1045 lg 3 järgi kahju tekitamine ei ole õigusvastane, kui kahju tekitaja poolt rikutud sätte eesmärk ei olnud kannatanu kaitsmine sellise kahju tekkimise eest. Rikutava kohustuse kaitse-eesmärk tähendab, et kahju hüvitamise nõude aluseks olev norm või kohustus ei ole mõeldud mitte kõikide mõeldavate rikkumiste kausaalsete tagajärgede ärahoidmiseks, vaid üksnes teatud konkreetsete kahjude vältimiseks.<sup>167</sup>

Kaitsenormi rikkumise korral saab vastutuse ulatuse kindlaks määrata, kui selgitada, kas tekkinud kahju on oma olemuselt ja tekkimise viisilt selline, mida seadusandja soovis vastutuse kehtestamisega ära hoida.<sup>168</sup>

Perekonnaseaduse vastavad normid on kehtestatud selleks, et tagada lapse enda heaolu ja arengut. PKS § 116 lk 2 järgi on vanemal on kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest (vanema hooldusõigus). Vanema hooldusõigus hõlmab õigust hoolitseda lapse isiku eest (isikuhooldus) ja õigust hoolitseda lapse vara eest (varahooldus) ning otsustada lapsega seotud asju. PKS § 124 lg 1 järgi on isikuhooldus on hooldaja kohustus ja õigus last kasvatada, tema järele valvata ja tema viibimiskohta määrata ning lapse igakülgse heaolu eest muul viisil hoolitseda. Autori arvates ei ole antud sätte eesmärk kaitsta ka teisi isikuid lapsest võimalikult tuleneva kahju eest. Ka järelevalvekohustuse eesmärgiks võib olla hoopis silmas peetud eelkõige lapse enda ohutus.

Võrdluseks: alaealistele alkohoolsete jookide müügi keeld peab tõkestama alkoholist põhjustatud tervisekahjustusi ning vaimset ja moraalselt laostumist, mitte aga alkoholi tarbimisest põhjustatud võimalikust ülemeelikust käitumisest tulenevaid õnnetusi või sellega põhjustatud kahju.<sup>169</sup>

Perekonnaõiguslikud õigussuhted on määratud kindlale isikute ringile. Perekonnaseadusest tuleneb nii absoluutseid kui ka relatiivseid õigusi. Absoluutsed perekonna õigused on üldjuhul vanemate hoolitsus kohustus ja eestkoste, sest nad kehtivad subjektiivse õigusena kõigi suhtes.

---

<sup>166</sup> Lahe, J. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Juhendaja P. Varul. Tartu, 2005, lk 53

<sup>167</sup> Nõmm, I. Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2013, lk.51.

<sup>168</sup> Samas, lk.52

<sup>169</sup> Varul. P jt. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2009

Isikuhooldus hõlmab perekonnaseaduse § 126 lõike 1 kohaselt õigust nõuda lapse väljaandmist igahelst, kes last vastu tema vanema tahtmist õigusvastaselt enda juures hoiab.<sup>170</sup>

Perekonnaõigus kuulub oma ajaloolisest arengust tingituna eraõiguse valdkonda. Kuid paljudele perekonnaõiguslikele toimingutele õigusliku jõu andmiseks on vajalik riigi tegevus, mistõttu just eestkoste- ja hooldusõigust võib liigitada sotsiaal õiguse osaks, ehk avalikuks õiguseks. Avalikus õiguses on mitmeid õigusakte, mis on otseselt seotud perekonna funktsioonide täitmisega. Perekonnaõigus on rohkem kui teised eraõiguse valdkonnad seotud ühiskonnas valitsevate moraali- ja kõlblus normidega ning sõltub ühiskonna arengust. Perekonnaõigus on erinevalt teistest eraõiguse valdkondadest suures osas imperatiivne. Seda valdkonda on seadusandja poolt põhuslikumalt reguleeritud, riigi huvi perekonna kui ühiskonna ja riigi tähtsa alustala vastu tõttu. Ka perekonnaõiguse instituutide sisu on üldiselt seadusandja poolt tüpiseeritud, ja õigussuhtes osalejatel puudub üldreeglina dispositiivne vabadus õigussuhet kujundada, v.a nendel juhtudel, kus seadus seda üheselt lubab.<sup>171</sup>

Riigi osa on siiski valdavalt piiratud kontrolli või tõendamise funktsiooniga. Perekonnaõigus siiski ei saa oma valdavale imperatiivsusele ja rangetele vorminõuetele vaatamata kõlblus normidega kindlaks määratud perekonna suhteid lõpuni normatiivselt kujundada. Perekonnaõigus piirdub perekonna suhete tsiviilõigusliku regulatsiooniga, üldjuhul aidates otsustada, mida tuleks perekonna siseste konfliktide puhul teha. Teatud juhtudel pakub seadus aga riiklikku abi, näiteks eestkoste ja hoolduse küsimustes. Just moraali- ja kõlblusnormid annavad seadusest tulenevatele nõuetele põhjenduse: seadusest tuleneb nt õigus nõuda vanemlikku hoolitsust.<sup>172</sup>

Kuid see ei pruugi tähendada, et ka ühiskonnal on vanema vastu õigus nõuda, et ta vastutaks isikuhooldusel tekitatud kasvatusvigade eest. Õiguskirjanduses on väljendatud arvamust, et vanemlik hooldusõigus puudutab lapse ja vanemate sisesuhet. Sellele vastab väljaspool, s.t suhetes kolmandate isikutega, vanemate esindusõigus.<sup>173</sup> Vanem esindab last viimase isikut ja vara puudutavates küsimustes. Esindusõigus on vanema õigus lapse nimel tegutseda, mitte vanema kohustus.<sup>174</sup>

---

<sup>170</sup> Uusen-Nacke, T. Göttig, T., lk. 86-87

<sup>171</sup> Samas, lk. 86

<sup>172</sup> Samas, lk. 86

<sup>173</sup> Samas, lk. 96

<sup>174</sup> Samas, lk. 91-92



Kaitsenormi rikkumisel põhinevat lähenemist saaks autori arvates rakendada alaealise poolt tekitatud kahju eest lapsevanema või eestkostja vastutuse kindlakstegemisel. Kontrollida tuleb, kas lapsevanemal on oma perekonnaõigusest tulenevaid kohustusi rikkunud ja kas tal oli konkreetse kahju tekkimine ettenähtav. Ettenähtavus sõltub konkreetsest olukorrast ning milliseid meetmeid on mõistlik lapsevanemal sel juhul rakendada.

Euroopa deliktiõiguse printsiipidega (PETL) kohaselt alaealise isiku eest vastutav isik vastutab teise tekitatud kahju eest, välja arvatud juhul, kui vastutav isik tõendab, et ta on kinni pidanud nõuatavast käitumise standardist järelevalves.<sup>175</sup>

Kaitsenormi rikkumisest tuleneva hooletuse või tahtluse peab tõendama kannatanu.<sup>176</sup> Kuid lapsevanema vastutuse puhul on tõendamiskoormus pandud lapsevanemale, ehk tema süüd eeldatakse.

Süü eeldamise (presumptiooni) korral peab isik vastutusest vabanemiseks tõendama enda süü puudumist.<sup>177</sup> See on J. Lahe arvates tihti õigustatud seetõttu, et kannatanul on kahju tekitaja erasfääris keeruline orienteeruda. Teatud koosseisude puhul peaks aga süüd tõendama kannatanu (nt VÕS § 1045 lg 1 p 7 ja p 8)<sup>178</sup>, kuigi need sätted on oma loomult sarnased lapsevanema vastutusele, siis lapsevanema tõendamiskoormus on ümberpööratud.

Võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt ei kujuta seaduse alusel tekkinud võlasuhte rikkumine endast delikti ja ei too kaasa vastutust VÕS § 1043 jj alusel, sest võlasuhtest tuleneva kohustuse puhul on eriregulatsioon VÕS § 110 jj näol. Kui võlasuhtest tuleneva kohustuse rikkumise tulemusena tekib kahju VÕS § 115 alusel, on tegemist erinormiga, mis välistab VÕS § 1043 kohaldamise. Ei ole aga selge, kas juhul kui isikule on seadusega pandud mingeid kohustusi (antud teema kontekstis oleksid need perekonnaõiguslikud kohustused), kas siis vastutab isik VÕS § 1043 ja 1045 lg 1 p 7 alusel, mis sätestab, et seadusest tuleneva kohustuse rikkumine on õigusvastane, või § 115 alusel. Paragrahv 1043 alusel tekkinud kahju hüvitamise kohustusest vabanemiseks piisab tõendamisest, et kahju tekitanud isik järgis käibes vajalikku hoolt. Kahju hüvitamise kohustusest VÕS § 115 alusel saab vabaneda vaid vääramatu jõu

---

<sup>175</sup> European Group on Tort Law. Principles of European Tort Law. 2005, lk 7. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.egtl.org/docs/PETL.pdf> (02.04.2021)

<sup>176</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1045/3.8., lk. 765

<sup>177</sup> Lahe, J. Süü deliktiõiguses, lk. 87

<sup>178</sup> Samas, lk. 90

korral. Võlasuhte tekib siis, kui seadusest tulenev kohustus on kehtestatud kindla isiku või isikute grupi suhtes.<sup>179</sup>

Lapsevanema (eestkostja) tegevusetust lapse kasvatamisel või tema üle järelevalve teostamisel võib pidada ka käibekohustuse rikkumiseks. Käibekohustuse rikkumine on kahju tekitamine tegevusetuse vormis, nii nagu on seda ka lapsevanema tegevusetus järelevalve teostamisel lapse üle või tema kasvatamisel.

Käibekohustused on käitumise kohustused mida konkretiseerib kohus.<sup>180</sup> Need igaühe õiguslikud kohustused käituda nii, et mitte ei ohustada teiste seadusega kaitstavaid õigusi ja õigushüvesid enam, kui see on vajalik inimestevahelises kooselus.

See on käitumisreegel, mis on deliktilise vastutuse aluseks. Oluline on, millist käitumist käibekohustuse täitmiseks isikult konkreetsel juhul nõutakse ning ohtude vältimiseks vajalikud abinõud sõltuvad seetõttu iga üksikjuhtumi asjaoludest. Käibekohustused ei võimalda nõuda midagi üle jõu käivat, teiste isikute kaitsmisel on omad piirid. Eelkõige on tähtis võimalikku kahju raskusaste, selle tekkimise tõenäosus ning kulutuste suurus et kahju ärahoida.<sup>181</sup>

Saksamaa deliktiõiguses käibekohustuste rikkumisel põhinev vastutus hõlmab ka kaudselt kahju tekitamise juhtumeid. Need on juhtumid, kui esineb mingi tegu, mis toob kaasa kahjuliku tagajärje täiendavate põhjuste kaasabil ehk teiste isikute tegevuse kaudu. Sellises olukorras saab tekkinud kahju eest pidada vastutavaks ainult selliseid isikuid, kellele saab ette heita käibekohustuse rikkumist.<sup>182</sup>

Nendes õiguskordades, kus lapsevanema süüd ei eeldata, peab kannatanu tõendama vanemliku järelevalve kohustuse objektiivset rikkumist ja selle põhjuslikkust kahju tekkimisel. Vanemate ülesanne tõendada süü puudumist. Järelevalvekohustust hinnatakse vastavalt konkreetse juhtumi asjaoludele, viidates meetmetele, mida mõistlikud vanemad oleksid ettevõtnud, võttes arvesse lapse vanus, iseloom, olukorra ohtlikkus, aga ka muud perekondlikud kohustused. Seejuures tuleb arvestada ka lapse vanusega kasvavat tegutsemisvabadust, ning kui

---

<sup>179</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm., lk. 722

<sup>180</sup> Nõmm, I., lk.14.

<sup>181</sup> Samas, lk. 16-18.

<sup>182</sup> Samas, lk.25

kahjujuhtum toimub lapsele antud tegutsemisvabaduse piirides, ei tähenda see et järelevalvekohustust oleks rikutud.<sup>183</sup>

Käibekohustus Eesti deliktiõiguses on üldine heauskse käitumise ning teiste isikute õigushüvedega arvestamise kohustus, sealhulgas keeld oma õigusi kuritarvitada ning kahjustada õiguste teostamisega teisi isikuid. See on üldine ja igaüht puudutav õiguslik kohustus käituda nii, et seeläbi ei ohustataks teiste seadusega kaitstavaid õigusi ja õigushüvesid enam, kui see on vajalik inimestevahelises kooselus.<sup>184</sup>

Lapsevanema kohustus alati ja igas olukorras teostada järelevalvet alaealise üle on nende põhimõtetega vastuolus. Vanema vastutus võiks olla samamoodi seotud lapse käitumisega seeläbi, kui suur on kahju ohu tekkimise tõenäosus ja raskusaste. Erinevad on olukorrad, kui lapsevanem annab lapsele ise autovõtmed, lubab teda öisele üritusele ja kahju tekib tänu sellele või teatud sündmused tekivad vaatamata lapsevanema tavapärasele kasvatustööle ja järelevalvele. Töö autori arvates võiks lapsevanema vastutus olla kohtus käsitletav käibekohustuse rikkumisega analoogselt, st et kohus peaks hindama lapsevanema tegevusetuse puhul samade asjaolude esinemist, mis käibekohustuse rikkumisel põhineva vastutuse puhul.

Käibekohustuse rikkumisel kindlakstegemiseks toob I. Nõmm oma doktoritöös skeemi, mille järgi kokkuvõtlikult võib kasutada nt sellist kontrollimehhanismi: kas kahju põhjustatakse tegevusetusega või kaudse tegevusega; kas õiguspäraselt käitudes oleks tagajärg jäänud ilmnemata, kas kahjutekitajal oli konkreetses olukorras võimalik ja jõukohane tema käitumisele esitatud nõudmisi ära tunda ja vastavalt nendele käituda, kas rikutud käibekohustuse eesmärgiks oli kannatanu kaitsmine konkreetsel juhul tekkinud kahju eest, käibes vajaliku hoole tuvastamine, võrdlus tegeliku käitumise ja õiguskorra poolt nõutud käitumise vahel, kas isikul lasus õiguslik kohustus oodatud viisil käituda; delikti üldkoosseisu subjektiivsel, s.t süü tasandil tuleb kontrollida sisemise hoolsuse järgimist ja deliktivõimet.<sup>185</sup>

Kasutades sellist skeemi lapsevanema tegematajätmistele puhul lapse kasvatamisel ja järelevalve teostamisel, tekiksid küsimused eelkõige tasandil kas kahju tekitajal oli konkreetses olukorras võimalik ja jõukohane tema käitumisele esitatud nõudmisi ära tunda ja vastavalt nendele käituda; kas rikutud käibekohustuse eesmärgiks oli kannatanu kaitsmine konkreetsel juhul

---

<sup>183</sup> Labaume, A. La responsabilité civile des parents pour les dommages causés par leurs enfants en droit privé européen. Master : Univ. Genève, 2013, lk. 14-15

<sup>184</sup> Samas, lk.37

<sup>185</sup> Nõmm, I., lk.133-134

tekinud kahju eest; käibes vajaliku hoole tuvastamine, mida käesolevas töös esile toodud kohtulahendite puhul polnud ühelgi korral analüüsitud.

Saksa õiguse kohaselt ei ole vanemad kohustatud võtma kasutusele kõikmõeldavad ohutusmeetmed või tagama täieliku ohutuse, mis on üldiselt võimatu. Pigem on hoolsuskohustus piiratud mõistlikkusega, s.t meetmega, mida võib vanemalt mõistlikult oodata. Selleks, et tagada konkreetset juhul nõutav ohutustase, tuleb kindlaks teha kahju esinemise tõenäosuse ning võtta ette ettevaatusabinõud. Mida suurem on oht ja selle esinemise tõenäosus, seda rohkem pingutatakse kahju vältimiseks.<sup>186</sup>

Lapsevanemalt ei oodata katkematut ööpäevaringset järelvalvet lapse üle. Neilt võidakse nõuda näiteks tagamist, et lapsel puuduks juurdepääs ohtlikele asjadele, nagu tikud, elektrilised kodumasinad ja autod. Lapsevanemad peavad õpetama oma lastele liicluseeskirju ning algkooli lapsed ei tohi üldse tänaval ilma saatjata liikuda. Lapsevanemad peavad õpetama, kuidas ohtlike asju käitleda. Lapsevanema hoolsuskohustust saab illustreerida nii: kui nelja-aastane laps lülitab ahju korduvalt sisse, siis lapsevanema hoiatusest ei piisa, vaid lapsevanem peaks last ahjust eemale viima.<sup>187</sup>

Lapsevanemad peavad olema ettevaatlikud, et lapse kätte ei satuks tikud või välgumihkel, sest lapsi tavaliselt tõmbab kõik tulega seotud ning sellest on kerge tekkima tulekahju. Kui laps on agressiivne ega kuula lapsevanemate sõna, see tähendab et lapsevanemad ei tohiks teda pikemaks ajaks jätma üksinda mängima.<sup>188</sup>

Mida suuremaks laps saab, seda vähem on vaja füüsilisi tõkkeid ja rohkem juhendamist. See, kuivõrd koormavad on meetmed lapsevanema enda jaoks, sõltub lapsevanema vanusest, laste arvust ja perekonna majanduslikust seisust. Oluline on ka lapse vanus, tema psüühilised võimed, kalduvus agressiivsele käitumisele. Järelevalvekohustuse ulatuse on tihedalt seotud lapse haridustasemega, mis omakorda sõltub vanemate hariduspüüdluste edust - hästi haritud lapsed vajavad vähem järelevalvet kui need, kellel on raskusi vanemate korralduste täitmisel.<sup>189</sup>

Venemaa õiguse kohaselt väljendub lapsevanema positiivne vastutuse määr selles, et need täidavad korralikult oma kohustusi lapse kasvatamisel ning arendamisel, negatiivne vastutus võimaldab sanktsioone vanema suhtes, kes eirab oma kohustuste täitmist. Negatiivse vastutuse

---

<sup>186</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 242 -244.

<sup>187</sup> Samas, lk. 242 -244

<sup>188</sup> Samas, lk. 242 -244

<sup>189</sup> Samas, lk. 242 -244

all on mõeldud lapsevanema vastutust enda tegevuse (või tegevusetuse) eest või oma kohustuste mittekohast täitmist. Nemat peavad vastutama oma kohustuste mittetäitmise eest, kui nad ei kanna hoolt lapse tervise, füüsilise, psüühilise tervise eest ja vaimse arengu eest. Kuid ned kohustused on seadusega paika pandud lapse huvide kaitsmiseks ja ei saa olla iseloomustatud kui deliktiline vastutus kolmandate isikute eest.<sup>190</sup>

Selles valguses tekib küsimus: kas juhul kui laps kasvas perekonnas, kui tema eest hoolitseti, arendati ja kasvatati teda, kuid laps siiski tekitas kahju (näiteks viskas palliga aknasse), kas siis vanemad võivad olla vabastatud kahju hüvitamise kohustusest, kuna nad kasvasid last korralikult ja ei ole tema halba käitumist soodustanud? Võib vastuväita, et lapsevanemad ei tätnud oma järelevalvekohustust, kuid ka Vene õiguses tõusetub küsimus et lisaks põhjusliku seose probleemidele, kas kahju põhjustamise fakt laseb eeldada, et lapsevanemad (eestkostjad) ei ole korralikult täitnud oma seadusega pandud kohustusi.<sup>191</sup>

Lapse kasvatamine on pikaajaline protsess, sellel tehtud vead ei avaldu kohe ning võivad ilmned a ootamatult ning kasvatamisel tehtud pingutustel või nende puudumisel ja tekitatud kahju vahel ei ole mitte alati põhjuslikku seost. Kui põhjuslikku seost nende asjaolude vahel ei ole võimalik tuvastada, ei saa rääkida ka kahju hüvitamisest.<sup>192</sup>

Selgete kriteeriumite puudumine alaealise eest vastutava isiku suhtes ei tähenda, et vastutust tekkinud kahju eest ei saa mitte mingil juhul vältida. Venemaa õiguse kohaselt ei vastuta vanemad, kes ei osale lapse kasvatamisel ja kelle side lapsega on katkenud nendelt sõltumatel asjaoludel. See ei ole rakendatav olukorras, kui lapsevanem teadlikult eirab lapse kasvatamise kohustusi.<sup>193</sup>

Siiski võib nentida et ka Vene õiguskorras vastutavad lapsevanemad oma lapse poolt tekitatud kahju eest peaaegu igal juhul, kuna tõestada kohase kasvatuse olemasolu või selle puudumist on pea võimatu. Kuid lapsevanema vastutuse aluseks ei saa siiski pidada tema enda õigusvastast käitumist.<sup>194</sup>

Inglismaa õiguses, kus lapsevanema hooletuse peab tõendama kannatanu, on selle kindlaktegemisel kindlad tingimused. Kõigepealt peaks esinema hoolsuskohustuse olukord, see tähendab olukord, kus seadusega on ettenähtud vastutuse hooletuse eest. Siis peaks kohustus

---

<sup>190</sup> Милохова, А Проблемы правового регулирования обязанности по возмещению вреда лицом, не являющимся причинителем вреда. Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право», 2010, lk. 142-144. Arvutivõrgus: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-pravovogo-regulirovaniya-obyazannosti-po-vozmescheniyu-vreda-litsom-ne-yavlyayuschimsya-prichinitelem-vreda-1> (27.04.2021)

<sup>191</sup> Samas, lk. 142-144

<sup>192</sup> Samas, lk. 142-144

<sup>193</sup> Samas, lk. 142-144

<sup>194</sup> Samas., lk.142-144

olema rikutud ning peaks esinema põhjuslik selle ja kahju vahel, see ei tohiks olla liiga ettearvamatu. Seoses hoolsuskohustusega on seadus on väga liberaalne. Tõepoolest, niikaua kui ei ole kindlaks tehtud, et hooletul isikul oli hoolsuskohustus kannatanu suhtes, ei saa vastutust tekkida: "igaühel on õigus olla hooletu kogu maailma suhtes, kui ta ole nende ees kohustatud." Hoolsuskohustus siis, kui inimene on teise suhtes sellises olukorras, et iga mõistlik inimene üks, tunneks selle kohe ära, kui ta ei käituks tavapärase valvsusega, mida olusid arvestades, tekitaks kahjustamise ohtu teise isiku kehale või varale. Vanematel ei ole hoolsuskohustuse mõiste absoluutne, vaid sõltub konkreetsetest asjaoludest. Näiteks vanemad, kes elavad koos väikelastega tiheda liiklusega maantee äärel, peavad tagama, et nende lapsed ei pääseks teele ligi ilmajärelevalveta, kuna need põhjustavad tõenäoliselt õnnetusjuhtumi. Samuti peaksid vanemad ohtlikud esemed lastest eemal hoidma.<sup>195</sup>

### **3. Vastutus alaealise poolt suurema ohu allikaga tekitatud kahju eest.**

#### **3.1. Alaealise vastutus enda poolt suurema ohu allikaga tekitatud kahju eest**

Alla 14-aastane laps on deliktivõimetu, tema puhul puudub delikti üldkoosseisu kuuluv süü element ning teda ei saa teda delikti üldkoosseisu alusel vastutusele võtta. Kuigi alla 14 aastase isiku puhul on välistatud isiku suhtes süül põhineva vastutuse kohaldamine, sageli ei ole välistatud tema vastutus teistel alustel.<sup>196</sup> Nii võib alaealine vastutada riskivastutuse koosseisu olukordades. VÕS kommentaaride kohaselt võib deliktivõimetu isik vastutada riskivastutuse, tootja vastutuse või mõne kahju tekitamise erikoosseisu alusel, sest nendel juhtudel ei ole vastutuse eelduseks kahju tekitaja süü.<sup>197</sup> Samas tekib küsimus, kas alla 14-aastase isiku suhtes on selline olukord õiglane.<sup>198</sup>

Suurema ohu allika valdamisest tingitud kahju, mille tekitas alaealine suurema ohu allika valdaja, kohtab mitmetes analüüsitud kohtulahendis: vähemalt kaheksas lahendis oli kahju tekkinud mootorsõiduki ja ühel korral ehitise valdamisest.

Riskivastutuse sätete kohaselt vastutab ohtlikku asja või tegevust valitsev isik (suurema ohu allika valitseja) tema poolt valitsetava ohtliku asja või tegevuse (suurema ohu allikas) tagajärjel kolmandatele isikutele tekkiva kahju eest. Riskivastutus on deliktiõiguse alaliigiks ning erineb

---

<sup>195</sup> Labaume, A., lk. 15-16

<sup>196</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna, lk. 391-392

<sup>197</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1052/3.1., lk 810

<sup>198</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna, lk. 399

delikti üldkoosseisust eelkõige selle poolest, et riskivastutuse tekkimise eelduseks on üksnes kausaalseos suurema ohu allika valitsemise ning suurema ohu allikast lähtuva kõrgendatud ohu realiseerumise tõttu kolmandale isikule tekkinud kahju vahel. Riskivastutus ei eelda kahju hüvitamise eest vastutava isiku tegevuse õigusvastasust ega süüd.<sup>199</sup> Riskivastutuse puhul seadus ei seo vastutust ehk kahju hüvitamise kohustust vastutust kandva isiku käitumise etteheidetavusega, vaid asjaoluga, et suurema ohu allika kasutamist ei saa keelata, kuigi selle kasutamisega kaasneb kolmandate isikute kahjustamise risk.<sup>200</sup>

Riskivastutuse üldised eeldused tulenevad VÕS §-st 1056. Tulenevalt paragrahvi lg 1 esimesest lausest, kahju põhjustamise korral eriti ohtlikule asjale või tegevusele iseloomuliku ohu tagajärjel vastutab kahju tekitamise eest, sõltumata oma süüst, ohu allikat valitsenud isik.

Riskivastutuse eeldused on VÕS §-st 1056 lg-test 1 ja 2 on järgmised:

- 1) isiku surm, talle kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamine või tema asja hävitamine või kahjustamine;
- 2) suurema ohu allika valitsemine;
- 3) suurema ohu allikale iseloomulikust ohust tuleneva riski realiseerimine valitsemise käigus;
- 4) põhjuslik seos suurema ohu allikale iseloomulikust ohust tuleneva riski realiseerimise ning kahju vahel
- 5) vastutust välistavate asjaolude puudumine.

VÕS § 1056 lg 2 kohaselt suurema ohu allikaks loetakse asja või tegevust, kui selle olemuse või selle juures kasutatud ainete või vahendite tõttu võib isegi asjatundjalt oodatava hoolsuse rakendamise korral tekkida suur kahju või võib kahju tekkida sageli. Eelkõige on suurema ohu allikateks ohtlikud asjad või ehitised, mootorsõidukid, aga ka tule-, kiirgus- või plahvatusohtlike, mürgiste või sööbivate või keskkonnaohtlike ained, suurema ohu allikaks on ka loomad. Seaduses nimetatata suurema ohu allikateks võivad olla ka nt tule süütamine looduses või ruumis, relva kasutamine jahil jms. Riskivastutus suurema ohu allikaga põhjustatud kahju eest tekib siis, kui õigushüve kahjustamine tekkis suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerimise tagajärjel. Mootorsõiduki puhul on selliseks riskiks näiteks selle suur mass, kiirus, täielikku kontrolli objektiivne puudumine, oht kokku põrgata teiste objektidega.<sup>201</sup>

---

<sup>199</sup> Nõmm, I., lk. 36

<sup>200</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.2., lk. 832

<sup>201</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 156/3.3., lk. 835

On küsitav, keda peetakse suurema ohu allika valdajaks alaealiste poolt tekitatud kahju puhul. VÕS kommentaaride kohaselt on suurema ohu allika valdajaks enamasti vastava asja otsene valdaja. Suurema ohu allika valdajateks on: mootorsõiduki otsesed valdajad, ehitise või ohtliku asja omanikud, loomapidajad. Kui suurema ohu allikaks on asi, tuleb suurema ohu valitsejaks pidada isikut, kelle tegeliku võimu all asi on, kes saab mõjutada asja kasutamist ning ohtusid teistele isikutele.<sup>202</sup>

Töö autori arvates, alaealise poolt tekitatud kahju puhul võib selliseks suurema ohu allika valdajaks olla lapsevanem või eestkostja ise, kel on võimalik asja kasutamist mõjutada juhul kui tegemist lapsevanemale endale kuuluva ohtlikku asjaga. Analoogia korral, AÕS § 33 lg 3 järgi valdajaks ei ole isik, kes teostab tegelikku võimu asja üle teise isiku korralduste kohaselt tema majapidamises või ettevõttes. Kas lapse, kes teostab tegelikku võimu lapsevanemale kuuluva asja on asja valdaja - võiks seada kahtluse alla.

Mõistet „valdaja” ei ole õiguslikult määratletud, kuid üldiselt öeldes: valdajaks loetakse isikut, kes kontrollib ohtu ja saab ohuallikast kasu. Selleks ei pea olema kindlasti olema asja omanik. Saksamaa õiguskirjanduses on olnud erinevaid lähenemisi. Esimesel juhul alaealine saab olla valdaja sõltumata sellest, kas ta on teo-või deliktivõimeline. Piisab faktilisest olukorrast, et alaealine valdab asja, ja selline lähenemine on seotud sellega et riskivastutus ei sõltu konkreetsest isikule etteheidetavast teost. Teistsugune lähenemine on, et riskivastutuse olukord sõltub mitte ainult ohtlikkust asjast endast, aga ka otsusest hakata ohtlikku objekti kasutama hakata. See tähendab, et ohtlikku asja valduse mõiste sisaldab endast ka subjektiivset elementi. See tähendab aga, et isikud kes ei ole võimelised oma tegudest arusaada, on seadusega vastutuse eest kaitstud.<sup>203</sup>

Inglismaa õiguse kohaselt, tuleb hinnata, kas riskivastutuse koosseis on täidetud, kas laps saab olla sõltuvalt vastutuse liigist “looma valdaja” või “tootja” riskivastutuse sätete mõistes.<sup>204</sup>

Inglismaa õiguses on lapse vastutus riskivastutuse olikordades määratletud ud samade kriteeriumidega, mis kehtivad täiskasvanu suhtes. Animals Act 1971 ütleb selgelt, et laps võib olla ohtliku looma "hoidja", samuti on võimalik ette kujutada, et laps võib olla Tarbija jaoks defektse toote „tootja” Consumer Protection Act 1987 mõistes, näiteks kui valmistab käsitöö klassis majapidamistarbeid.<sup>205</sup>

---

<sup>202</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1056/3.5.1., lk 839

<sup>203</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 25-2.6

<sup>204</sup> Samas, lk. 149-153

<sup>205</sup> Samas, lk. 157



Mitmed Ühendriikide osariigid on võtnud vastu seadusi, millega kehtestatakse ühes või teises vormis tsiviilvastutus autoomanikele alaealiste tekitatud kahju eest. Common law kohaselt ei ole mootorsõiduki omamine iseenesest vastutuse alus, ja kuigi kohtud on seaduste järgimisel arvestanud auto potentsiaalselt ohtlikku iseloomu, on nad üldiselt keeldunud liigitamast neid "ohtlikeks vahenditeks".<sup>206</sup>

Laste puhul on Saksamaal eriti olulised kaks riskvastutuse juhtumit: muuks kui kaubanduslikuks otstarbeks mõeldud loomade pidajate ja autoomanike vastutus. Kuid õigus autot juhtida tekib seal alates 18-st aastast, on juhtumid, kus laps on autopidaja, muutunud äärmiselt haruldaseks.<sup>207</sup>

BGB § 828 lg 2 sätestab, et 7 kuni 10-aastane isik ei vastuta kahju eest, mille ta on mootorsõiduki, raudtee või vedrustusega seotud õnnetuse tagajärjel teisele poolele tekitanud, väljaarvatud, kui ta on selle kahju põhjustanud tahtlikult. Antud regulatsioon välistab 7-10 aastase alaelise vastutuse sõiduki valdaja riskivastutuse olukorras.<sup>208</sup>

Saksamaa õigusteadlased on siin jagunenud kahte leeri: ühed arvavad, et riskivastutus on sõltuv kindlustuse olemasolust ning seetõttu alla 7-aastane isik, kel puudub võime sõlmida lepinguid, sh kindlustuse lepinguid, ei peaks riskivastutuse olukordades vastutada. 7-18 aastaste vastutus sõltub sellest, kas lapsevanem või eestkostja on andnud nõusolekut looma või sõiduki valduseks. Teised autorid on selle poolt, et riskivastutuse olukordades oleks rakendatud BGB § 828 ning kui laps on võimeline arusaama riske, mis on seotud ohtlukku asja valdamisega, siis vastutab ta tekitatud kahju eest. Arusaamisvõimet saaks hinnata BGB § 829 järgi.<sup>209</sup>

Deliktiõiguses alaealiste süül põhinev vastutus on seotud sellega, et alaealised hoiduksid õigusvastasest tegevusest. Riskivastutus aga on seotud valduse kehtestamisega, valdus on aga seaduslik ja suurema ohu allika valdamine eeldab pigem riskide hindamist, mistõttu on sarnane pigem teovõimega. Riskivastutuse olukord alaealise jaoks on palju riskantsem kui deliktiõigus, sest tema vastutus võib tekkida ilma, et ta oleks süüdi. Valdaja staatus võib olla kehtestatud teovõimelise alaealise jaoks ka tema seadusliku esindaja poolt: lubab kasutada suurema ohu allika või on sellega nõus.<sup>210</sup>

---

<sup>206</sup> Liability for automobile accidents of minor. Harvard law review, "Liability for Automobile Accidents of Minors." Harvard Law Review, vol. 48, no. 3, 1935, pp. 498–503. JSTOR, [www.jstor.org/stable/1332771](http://www.jstor.org/stable/1332771). Accessed 23 Apr. 2021. lk. 498-503

<sup>207</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 227

<sup>208</sup> § 828 Bürgerliches Gesetzbuch (German Civil Code, BGB). Arvutivõrgus: [https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/\\_828.html](https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_828.html) (03.04.2021)

<sup>209</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk. 228

<sup>210</sup> Samas, lk. 28-29

Venemaa tsiviilkoodeksi art. 1079 kohaselt iga isik, kes on oma kasutades tegevuses suurema ohu allikat vastutab sellega tekitatud kahju eest, isegi siis kui kahju on tekkinud ilma tema süüta. Siin ei ole erandit üldisest reeglist – alla 14-aastased lapsed ei vastuta, vanemad kui 14 aga vastutavad võrdselt täiskasvanutega.<sup>211</sup> Eesti õiguses vastupidiselt saab riskivastutuse olukordades vastutada ka alla 14-aastane.

Riskivastutuse kohaldamiseks peab kannatanu tõendama kahju olemasolu ning põhjuslikku seost suurema ohu allika toime ja kahju vahel. Riskivastutuse instituut laiendab kahju hüvitamisevõimalusi, erinevalt delikti üldkoosseisul põhinevast vastutusest ei eelda riskivastutus kahju tekitaja konkreetset tegu või kui tegu esineb, ei pea see olema õigusvastane ja süüline.<sup>212</sup>

Vastutus suurema ohu allikaga tekitatud kahju eest põhineb sellel, et suurema ohu allika kasutamist ei saa keelata ning selle valitsemisest saadud kasu tõttu peab valitseja kandma ka suurema ohu allika valitsemisest tingitud kahjulikke tagajärgede realiseerumise riski.<sup>213</sup>

### **3.2. Teiste isikute vastutus alaealise poolt suurema ohu allikaga tekitatud kahju eest.**

Riskivastutuse puhul kohaldub suurema ohu allika valitseja vastutus sõltumatu tema süüst. VÕS kommentaaride kohaselt, kuna riskivastutuse puhul ei ole kahju tekitaja teo õigusvastasus, süülisus ega süüvõime oluline, ei kohaldata riskivastutuse puhul VÕS § 1052 ja VÕS § 1053.<sup>214</sup> Mis tähendab, ühelt poolt, et alla 14-aastane alaealine kes ei vastuta delikti üldkoosseisu alusel, võib siiski vastutada riskivastutuse alusel, samas aga ei saa antud vastutust omistada VÕS § 1053 järgi alaealise lapsevanematele või eestkostjale.

Küsimus on selles, kes hüvitab kahju, mis on tekitatud ühtegi isiku süüta. Tänapäeval on palju juhtumeid, kui kahju võib tekkida ka siis, kui kellegile ei saa süülist käitumist etteheita.<sup>215</sup>

Paragrahvi 1053 lg-d 1 ja 3 eelduseks on alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju. Vastutus nende sätete alusel eeldab alla 14 aasta vanuse isiku õigusvastast tegu, mis on kahju põhjuseks (objektiivne teokoosseis ja õigusvastasus).

Sellest tulenevalt saab antud sätteid rakendada üksnes delikti üldkoosseisul põhineva vastutuse juhtudel, mitte riskivastutuse või kahjuhüvitise erikoosseisude puhul. VÕS kommentaaride

---

<sup>211</sup> Martín-Casals, M. (ed.), lk 353

<sup>212</sup> Tampuu, T. Riskivastutus ja tootja vastutus võlaõigusseaduses. *Juridica*, 2003/3, lk 161.

<sup>213</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm., lk. 832..

<sup>214</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.1.1., lk 813.

<sup>215</sup> Lahe, J. Süü deliktiõiguses, lk. 29

kohaselt seda saab põhjendada sellega, et riskivastutuse või kahjuhüvitise erikoosseisude puhul ei hinnata kas esineb tegu ja õigusvastasus.<sup>216</sup>

Kuna § 1053 lg-te 2 ja 3 sõnastuse kohaselt ei ole vastutuse eelduseks 14–18-aastase isiku alaealise õigusvastane tegu ja süü, siis on vaieldav, kas nimetatud sätetes ettenähtud vastutust saab kohaldada ka juhul, kui 14–18 aasta vanune isik ise ei vastuta kahju tekitamise eest delikti üldkoosseisu alusel, kuid vastutab riskivastutuse või kahjuhüvitise mõne erikoosseisu alusel.<sup>217</sup>

VÕS § 1053 lg 2 ütleb nimelt, et vanemad või eestkostja vastutavad, sõltumata oma süüst, ka 14–18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest - siin sättes ei ole täpsustatud, kas kahju peab olema õigusvastaselt tekitatud, või saab kohaldada ka riskivastutuse koosseisu.

Kuigi õiguskirjanduses on leitud, et paragrahvi 1053 lg-d 1 ja 3 saab rakendada vaid delikti üldkoosseisul põhineva vastutuse juhtudel, mitte riskivastutuse või kahjuhüvitise erikoosseisude puhul, kuna riskivastutuse või kahjuhüvitise erikoosseisude puhul ei hinnata kas esineb tegu ja õigusvastasus, on kohtupraktikas esinenud kahesugust lähenemist.

Tallinna Ringkonnakohtu 04.07.2018 lahendis nr 2-15-12881 hagiavalduse kohaselt toimus liiklusõnnetus, kus mootorsõiduk kaotas juhitavuse ning sõitis otsa pargitud autole. Liiklusõnnetuse põhjustanud isik sündmuse toimumise kuupäeval 13-aastane ja tal puudus õnnetuse toimumise ajal mootorsõiduki juhtimisõigus. Maakohus põhjendab vanemate vastutust sellega, et VÕS § 1052 lg-ga 1 ei vastuta alla 14-aastane isik enda tekitatud kahju eest ning VÕS § 1053 lg 1 järgi vastutavad alla 14-aastase lapse poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest tema vanemad sõltumata oma süüst.<sup>218</sup>

Kostjad vaidlustasid maakohtu otsuse, muuhulgas väljatuues, et VÕS § 1052 lg 2 kohaselt on motoroller kõrgema ohu allikas ning seetõttu ei saa VÕS § 1053 lg-t 1 kohaldada, kuna vanemad ei vastuta kõrgema ohu allikaga tekitatud kahju eest. Samas aga lahend oli tehtud Lkindls § 53 lg 2 p 3 ning VÕS § 1043, § 1045 lg 1 p 7 ja § 1053 lg 1 järgi nende sätete koosmõjus, mistõttu pole ka ringkonnakohus otsust muutnud.<sup>219</sup>

Tartu Ringkonnakohtu 7. september 2015 otsuse nr 2-14-16446 asjaolude kohaselt alaealise poolt juhitud ATV põrkas kokku mootorrattaga. Hageja palus kohtul hinnata kostjate riski- ja seejärel deliktilist vastutust. Hagi oli esitatud kahe alaealise ja nende vanemate vastu.

---

<sup>216</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm. § 1053/3.1.1., lk. 812

<sup>217</sup> Varul. P jt. (koost.) Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2009, § 1053/3.2.1., lk 683.

<sup>218</sup> TrtRnKo nr 2-15-12881

<sup>219</sup> TrtRnKo nr 2-15-12881

Maakohtu põhjenduste kohaselt oli tegemist suurema ohu allikaga tekitatud kahjuga ning sai kohaldada riskivastutuse regulatsiooni. Liiklusõnnetuses osales kaks suurema ohu allikat. Kuna kahju kannatajaks oli hageja, siis vastutab teine suurema ohu allika valdaja igal juhul kahju tekkimise eest, samuti osutas kohus tähelepanu, et riskivastutuse puhul ei oma tähtsust, kes oli liiklusõnnetuse põhjustamises süüdi. Lapsevanematest kostjad vaidlesid hagi vastu, nende vastuväidete kohaselt ei kohaldu nende suhtes riskivastutuse sätted, samuti ei ole täidetud deliktiõigusliku vastutuse eeldused.<sup>220</sup>

Ka maakohtu hinnangul oli nende vastutus välistatud ja nõuded nende vastu tuli jätta rahuldamata: keegi neist ei olnud ATV, s.o suurema ohu allika, otsene valdaja. Hageja on ise esitanud nõude eelkõige riskivastutuse sätete alusel ja alles alternatiivina märkinud delikti üldkoosseisust tulenevat vastutust. Hagejad on esitanud apelatsioonikaebuse, selgituste kohaselt vastutavad kostjad solidaarselt deliktiõiguslikul (VÕS § 1053 lg 2) alusel sõltumata sellest, et alaealine kostja vastutab riskivastutuse alusel ja täies ulatuses enda tekitatud kahju eest. Lapsevanem saab üksnes siis vabaneda kahju hüvitamise kohustusest, kui ta tõendab, et ta on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Lapsevanemad aga lubasid oma alaealisel lapsel, kellel puudus mootorsõiduki juhtimisõigus, sõita registreerimata mootorsõidukiga (VÕS § 1053 lg 2). Ringkonnakohus on antud lahendi p-s 8 öelnud, et VÕS § 1053 lg-s 2 sätestatud vastutust saab vanemate suhtes kohaldada ka juhul, kui 14-18-aastane isik ise vastutab riskivastutuse alusel.<sup>221</sup>

Pärnu Maakohtu 2-10-779 lahendi asjaolude kohaselt tekitas alaealine avariid, mis lõppes kolme inimese surmaga. Hagejad esitasid nõudeid nii VÕS § 1043 kui ka VÕS § 1056, ehk suurema ohu valdaja sätete alusel, lisades, et kuna kahju tekitaja oli õigusvastaselt kahju tekitamise ajal noorem kui 18-aastane, vastutavad VÕS § 1053 lg 2 kohaselt tema poolt tekitatud kahju eest ka tema vanemad. Kuivõrd kohus jättis mittevarelise kahju nõude hagi rahuldamata, puudus õiguslik alus hagi rahuldamiseks alaealise vanemate vastu. Samas aga kohus viitas, et VÕS § 1056 lg-st 1 vastutab suurema ohu allikat valitsenud isik muuhulgas kannatanu surma põhjustamise või talle kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamise eest.<sup>222</sup>

09.01.2014 Harju Maakohtu otsuse nr 2-13-28799 asjaolude kohaselt toimus kahjujuhtum, milles kukkus korteri aknaraam sõiduautole. Hagi oli esitatud VÕS § 1059 alusel, mille järgi vastutab ehitise omanik. Kuivõrd korteriomanik on alaealine, oli hüvitise nõue suunatud tema

---

<sup>220</sup> TrtRnKo nr 2-14-16446

<sup>221</sup> TrtRnKo nr 2-14-16446

<sup>222</sup> PMKo nr 2-10-779

isa vastu. Kohtu põhjenduste kohaselt vastutab ehitusaluse maa omanik ehitiselt selle osade alla langemise tõttu tekitatud kahju eest VÕS § 1059 alusel. Lisaks analüüsib kohus ka kahju tekitamine õigusvastasuse: VÕS § 1045 lg 1 p 5 järgi on kahju tekitamine õigusvastane, kui see tekitati kannatanu omandi rikkumisega. Vaatamata sellele, et riskivastutuse puhul ei tule süü küsimust analüüsida, ütles kohus, et kuna korteriomanik oli kahjujuhtumi ajal alla 14-aastane, siis vastavalt VÕS § 1052 esimesele lõikele ei vastuta tema enda tekitatud kahju eest. VÕS § 1053 lg 1 kohaselt vanemad vastutavad sõltumata oma süüst alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest.<sup>223</sup> Kohus on leidnud, et nõue on põhjendatult esitatud alaealisest korteriomaniku isa vastu, kuigi nõude aluseks oli riskivastutuse koosseis.

Võib esineda olukordi, kui vanem või muu vastutav isik ei vastutaks VÕS § 1053 lg 1, lg 2 või lg 3 alusel kui deliktiks on riskivastutus, kuid vanem on ise kahju tekitamises süüdi ja vastutab nt VÕS § 1045 lg 7 järgi.

Riigikohtu lahendi 3-2-1-35-14 p-s 15 toob kohus välja, et teo õigusvastasus võib tuleneda nt VÕS § 1045 lg 1 p-st 7 ja lg-st 3 ning liiklusseaduse § 202 lg-st 1, mis näeb ette rahatrahvi mh mootorsõiduki omanikule või valdajale vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õiguseta isiku mootorsõidukit juhtima lubamise eest.<sup>224</sup>

Tuleb arvestada, et riskivastutuse koosseisu esinemine ei välista nõuete esitamist ka delikti üldkoosseisu alusel.<sup>225</sup>

Iseenesest ei ole autori arvates õiglane, et isik, kellele põhjustati kahju suurema ohu valdaja poolt, võib jääda vajalikku kaitseta vaid seetõttu, et kahju põhjustas alaealine isik ja kahju nõuet ei saaks pöörata tema vanemate vastu.

Seoses deliktivõimetu isiku riskivastutusega võib tekkida olukordi, kui alaealise vanemad selleks et vältida nendele kuuluvast ohtlikut asjast tulenevaid riske, teevad kinget alaealisele, et ta saaks selle asja omanikuks. Seeläbi saab alaealine lepinguvälise võlasuhte subjektiks tahte vastaselt. Võib tekkida ka olukord, kui kahju on suurem, kui kingitud asja väärtus.<sup>226</sup>

Autori arvates on vajalik muuta VÕS § 1053 regulatsiooni täpsemaks. Antud norm sisaldab vastutuse eeldusena õigusvastase teo ja süü olemasolu, kohtud aga jaatavad lapsevanema (eestkostja vms) vastutust ka riskivastutuse olukordades.

---

<sup>223</sup> HMKo nr 2-13-28799

<sup>224</sup> RKTKo nr 3-2-1-35-14

<sup>225</sup> Varul. P jt. (koost.) VÕS komm., § 1057/3.7., lk 695

<sup>226</sup> Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna, lk. 399

T. Tampuu õpikus on toodud näide, kui jalakäija saab pihta 16-aastasele alaealisele kuuluvast majast kukkunud katusekiviga. Sel juhul vastutab alaealine VÕS § 1056 lg-te 1 ja 2 ning § 1059 alusel, sest sel juhul ei hinnata kas kahju oli põhjustatud mingi teoga ja kas tegevus oli õigusvastane. Alaealise vanemad ei vastuta, sest nad ei teinud kõik mõistlikku selleks, et laps ei VÕS § 1056 lg-te 1 ja 2 ning § 1059 alusel.<sup>227</sup> Autori arvates oleks siin aga tegemist juba lapsevanema kohustuse rikkumisega varahoolduse teostamisel.

Nii Harju Maakohtu 14. märts 2008.a lahendis 2-05-17746, kus alaealine sõitis bussipeatuse juures jalakäijate ülekäigul sõiduautoga otsa hagejale ja tekitas talle raske tervisekahjustuse on kohus lahendanud asja delikti üldkoosseisu, mitte riskivastutuse sätete alusel. VÕS § 1043 kohaselt peab teisele isikule (kannatanu) õigusvastaselt kahju tekitanud isik (kahju tekitaja) kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele. VÕS § 1045 lg 1 p 2 sätestab, et kahju tekitamine on õigusvastane eelkõige siis, kui see tekitati kannatanule kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamisega. Kohus võttis aluseks kehavigastuse olemasolu ja selle põhjustamise kostja tegevusega mis on õigusvastane VÕS § 1045 lg 1 p 2 järgi, mis sätestab kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamise kui õigusvastase teo.<sup>228</sup>

Common law järgi ei vastuta vanem tavaliselt oma laste kahju eest. Tema juriidiline vastutus lapse poolt sõidu ajal tekitatud kahju eest eest võib olla ette nähtud ainult siis, kui on tõendatud lapsevanema hooletus auto usaldamisel lapsele, mida kahjustatud isikul on väga raske tõestada.

Selleks, et kehtestada vastutus vanemale, kes lubab oma lapsel kasutada autot on kohtud kasutanud erinevaid lähenemisviise. Kõiki omanikuga peresuhetes olevaid isikuid koheldakse kui tema teenistujaid ja omanikule omistatakse nende hooletus autojuhtimisel mistahes omaniku poolt lubatud kasutamise eest. Kas see, et lapsed ei oma tavaliselt kahju hüvitamiseks raha, on piisav, et õigustada vanematele sellise vastutuse kehtestamist, on poliitiline otsus, mille määrab pigem seadusandja kui kohtusüsteem, samas kohtud on sageli seda seisukohta võtnud.<sup>229</sup>

Kui auto usaldamine lapsele loob ohtliku olukorra, mis ähvardab kahjustada kolmandaid isikuid, on selline tegevus nende suhtes hooletu. See näib tekitavat probleeme seoses sellega, millist autoomanike käitumist loetakse hooletuks. Kui lapse vastutuse üle otsustatakse lapse

---

<sup>227</sup> Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted, lk. 317

<sup>228</sup> HMKo nr 2-05-17746

<sup>229</sup> Liability for automobile accidents of minor. Harvard law review, "Liability for Automobile Accidents of Minors." Harvard Law Review, vol. 48, no. 3, 1935, pp. 498–503. JSTOR, [www.jstor.org/stable/1332771](http://www.jstor.org/stable/1332771). Accessed 23 Apr. 2021. lk 498 - 503

standardite järgi, näib, et vastutust ei teki autoomanikul, kui just laps oli lapse standardite järgi ebakompetentne.<sup>230</sup>

Ilmselt kohaldavad kohtud lastele täiskasvanute hooldusstandardit. See sõltub aga lapse vanusest. Paljudes osariikides on alla teatud vanuse lastel keelatud juhtida autod maanteedel ning karistatakse kõiki omanikke, kes lubavad alaealisel oma autot juhtida. Ehkki need seadused on oma olemuselt kriminaalõigusliku tähtsusega, tõlgendatakse neid tegelikult kui vastutust ettevaatamatute vigastuste korral, kui keegi usaldab oma auto alla ettenähtud vanuse juhile. Tuleb siiski näidata seost teo ja vigastuse vahel ning seega on vanemal lubatud vabaneda vastutusest juhul, kus laps tegelikult kasutas autot hoolikalt. Teistes seadustes põhineb vastutus asjaolul, et seaduse rikkumine on ettevaatamatus nende isikute suhtes, kelle kaitseks seadus vastu võeti. See kas alaealine, kes oli alla seadusega ette nähtud vanusepiiri, oli hooletu, otsustatakse lähtudes tavalisest juhust.<sup>231</sup>

Need tulemused väljendusid õigusaktides, mis näevad ette, et "iga mootorsõiduki omanik, kes põhjustab või lubab teadlikult alla teatud vanuse alaealisele juhtida sõidukit, ja iga isik, kes annab selle mootorsõiduki kasutada vastutavad solidaarselt oma hooletuse eest. Seadused osariikides, mis kehtestavad vastutusele võtmise sõltuvalt omaniku nõusolekust, on sõna „nõusolek“ kasutanud kitsalt. Näiteks isa käskis pojalt sõita autoga ainult Long Islandil, kuid poeg viis auto New Yorki. Sõna „luba“ seaduses alaealistega seotud küsimustes ei tundu olevat kõikehõlmav.<sup>232</sup>

Lisaks võib põhjusliku seose esinemine juhul, seostada vastutusega ainult siis, kui allumatust oli ette näha. "Käesolevas seaduses kasutatud "hooletus" on tahtlik üleastumine, aga kui vastutuse aluseks on ohtliku olukorra tekitamine, näib, et "hooletus" ei hõlma tahtlikke vigastusi. Kahju on sisse nõutud vanemalt, kui lapsel oli kontroll sõiduki üle, kuid tegelikult tema pole seda juhtinud. Mõni osariik on ette näinud, et alla teatud vanuse alaealised võivad juhiluba saada, kui nende vanemad või eestkostjad annavad allkirja. Ja sellised seadused näevad lisaks ette, et alaealise hooletuse eest vastutavad vanemad. See vastutus on absoluutne ja ei sõltu vanema kontrollist lapse üle, on see tunduvalt laiem kui tavaõigus või üldised alaealiste seadused, kuna siin peetakse silmas ilmselt vanemat, isegi kui laps sõidab selgesõnalise

---

<sup>230</sup> Liability for automobile accidents of minor. Harvard law review, "Liability for Automobile Accidents of Minors." Harvard Law Review, vol. 48, no. 3, 1935, pp. 498–503. JSTOR, [www.jstor.org/stable/1332771](http://www.jstor.org/stable/1332771). Accessed 23 Apr. 2021. lk. 498 - 503

<sup>231</sup> Samas, lk. 498 - 503

<sup>232</sup> Samas, lk. 498 - 503

korralduse alusel; ja on kindlasti suurem kui perekondlik või omaniku vastutus, kuna see hõlmab kogu alaealise juhtimist.<sup>233</sup>

## KOKKUVÕTTE

### VASTUTUS ALAEALISE POOLT TEKITATUD KAHJU EEST

Alaealine on inimene, kes ei ole veel täiskasvanuks saanud ning seetõttu ei ole veel võimeline täiskasvanule kohaselt oma tegudest aru saama ja neid juhtida. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse järgi (TsÜS) on alla 18-aastaselt isikul (alaealisel) piiratud teovõime, mis tähenda aga, et lapsel ei või tekkida tsiviilõiguslike kohustusi: nii võib võlasuhe tekkida muuhulgas kahju õigusvastasest tekitamisest.

Deliktiõiguslik vastutus eeldab lisaks teo õigusvastasusele ka selle süülisuse. Alla 14-aastaselt lapsel puudub deliktivõime, ehk võime võime teha end vastutavaks süülise käitumisega, isik on deliktivõimeline üksnes siis, kui ta on võimeline aru saama sellest, et tema tegu on õigusvastane. Samas võib alla 14-aastane laps vastutada riskivastutuse olukordades, sest need ei näe ette süü esinemist. Alla 14-aastane võib ta tekitatud kahju eest vastutada ka juhul, kui tema vanuse, arengut, vaimset seisundit, teo liiki, asjaosaliste majanduslikku olukorda, sealhulgas olemasolevat või selliselt isikult tavaliselt eeldatavat kindlustatust, ja muid asjaolusid arvestades oleks vastutusest vabastamine kannatanu suhtes ebaõiglane. 14-18 aastane alaealine vastutab delikti eest üldistel alustel. Samas, alaealise süü hindamisel ei saa lähtuda täiskasvanu standardist. Lapse süüd hinnates peab arvesse võtma, mida võib oodata samas vanuses keskmiselt lapselt. Näiteks, võib lapse käitumist pidada hooletuks, kui samas vanuses mõistlik laps oleks võinud ette näha, et tema käitumine võib kaasa tuua õiguse või seadusest tuleneva kohustuse rikkumist. Süü puhul on kaks tasandit: subjektiivne süüvõimelisus ehk deliktivõime ning süü vormid, milledeks on tahtlus, hooletus või raske hooletus. Delikti puhul piisab ka hooletusest. Alla 14-aastase lapse puhul tuleb hinnata objektiivset süüd, ehk laps järgis temaga sama vanade laste hoolesemäära. Subjektiivne süü, ehk deliktivõime hindamisel tuleb arvestada - kas objektiivsete hooleusnormide rikkumine on antud kahju tekitaja puhul subjektiivselt vabandatav, ehk kas laps on võimeline aru saada, et ta tegutses õigusvastaselt ning et selline käitumine võib viia tsiviilvastutuseneni. See tähendab deliktivõimelisust.

Üldjuhul vastutab iga inimene tema enda poolt tekitatud kahju eest ise. Samas on olukordi, kui on ühe isiku tekitatud kahju eest pannakse vastutama teine isik. Eelkõige on need juhud, kui kahju põhjustaja ja kahju eest vastutaja on omavahel tihedalt seotud: isik kelle eest vastutatakse

---

<sup>233</sup> Liability for automobile accidents of minor. vol. 48, no. 3, 1935, pp. 498–503. JSTOR, [www.jstor.org/stable/1332771](http://www.jstor.org/stable/1332771). Accessed 23 Apr. 2021. lk 498 - 503



on kas deliktivõimetu alaealine, deliktivõimeline alaealine, puude tõttu deliktivõimetu isik või teenuse osutaja.

Vastutus võib põhineda erinevatel alustel: see võib tuleneda seadusest, lepingust või kohtu poolt pandud kohustustest.

Alaealise puhul, kellel ei ole ei täielikku teovõimet ega oma tegudest täielikku arusaamist on vajalik kaitsta tema huvisid, kuna temal ei ole ka õiguslikku kogemust. Lapsepõlv on see periood iga inimese elus, kus inimene ei ole veel füüsiliselt ega emotsionaalselt küps, sotsiaalselt sõltuv ning vajab nii materiaalselt kui emotsionaalset tuge. Perekkond kui kaitsev keskkond on vastutav kõikide sotsiaalsete probleemide eest, mis on alaealisele iseloomulikud (ka vägivald ja kuritegevus).

Teise isiku eest vastutuse aluseid näevad ette võlaõigusseaduse 53. peatükki paragrahvid 1053 ja 1054.

Vastutuse aluseid alaealise tekitatud delikti eest on sätestatud VÕS § 1053 lõigetes 1-3.

Tegemist on keerulise ülesehitusega normiga, sest ühelt poolt alaealise enda deliktiline vastutus võib olla välistatud temal endal süü puudumise tõttu (süü on aga delikti üldkoosseisu üks element), ning lapsevanema vastutus ei sõltu enamasti tema enda süüst.

VÕS § 1053 lg 1 sätestab, et alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vastutavad, sõltumata oma süüst, tema vanemad või eestkostja. 14–18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest vastutavad samuti tema vanemad või eestkostja VÕS § 1053 lg 2 järgi sõltumata oma süüst, kuid seda juhul, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist.

Seadusandja on pidanud vajalikuks lisaks lapse seaduslikele esindajatele, ehk vanematele ja eestkostjale, panna vastutama VÕS § 1053 lg 3 järgi ka alaealise tekitatud kahju eest ka isiku, kes kohustus lepinguga tema üle järelevalvet teostama.

Vanema hoolsusõiguse põhimõtted on sätestatud Perekonnaseaduse §-s 116. PKS § 116 lg 2 kohaselt on vanemal kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest (vanema hooldusõigus). Vanema hooldusõigus hõlmab õigust hoolitseda lapse isiku eest (isikuhooldus) ja õigust hoolitseda lapse vara eest (varahooldus) ning otsustada lapsega seotud asju.

PKS § 124 lg 1 järgi isikuhooldus on hooldaja kohustus ja õigus last kasvatada, tema järele valvata ja tema viibimiskohta määrata ning lapse igakülgse heaolu eest muul viisil hoolitseda.

Teisele isikule kahju põhjustanud 14-18 aastase vanuse isiku vanemad, eestkostjad ja lepingulised järelevalvajad saavad § 1053 lg-tega 2 ja 3 sätestatud vastutusest vabanemiseks tõendama, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist.

Vastutusest vabanemiseks saavad lapsevanemad või eestkostja tugineda asjaoludele, mida on väga raske tõendada. Kahju tekitamise faktist eeldatakse, et last on halvasti kasvatatud ja või tema tegevuse suhtes on teostatud ebapiisavalt järelevalvet. Need peavad tõendama, et on lapses piisaval määral arendanud õiguskuulekat või hoolikat käitumist, kasutanud õigeid kasvatusmeetmeid.

Lapsevanema (eestkostja) süüd eeldatakse ning kui ta ei too tema vastutust välistavaid asjaolusid välja, siis tema vastutuse määr on väga abstraktne ja kaugeleulatuv. Samas peaks olema rohkem piiritletud, milliseid asjaolusid peaks vastutav isik esile tooma, kas konkreetse juhtumi tarbeks või tõendama pikema perioodi jooksul rakendatud kasvatusmeetodeid. Kohtupraktikas lapsevanemad kas ei tugine antud asjaolude või kohus ei võta lapsevanema argumente arvesse, tuginedes üldiselt kasvatusvigadele.

Autori arvates ei saa pelgalt öelda, et kahju hüvitamise faktist saab eeldada, et kasvatusmeetodid ja järelevalve ei olnud piisavad, sest sel juhul kaotab VÕS § 1053 lg 2 kui lapsevanema vastutusest vabanemise võimalus igasuguse mõtte.

VÕS § 127 lg 4 sätestab, et isik peab kahju hüvitama üksnes juhul, kui asjaolu, millel tema vastutus põhineb, on kahju tekkimisega sellises seoses, et tekkinud kahju on selle asjaolu tagajärg (põhjuslik seos). Perekonnaseaduse normid mis on seotud lapse isikuhooldusega, on kehtestatud selleks, et tagada lapse enda heaolu ja arengut, nende kohustuste rikkumisel teistele isikutele tekkinud kahju ei pruugi olla nende normide kaitseesmärk. Lapsevanem ei saa alati ja igas olukorras teostada järelevalvet lapse üle. Samuti lapse kasvatamine on pikaajaline protsess, sellel tehtud vead ei avaldu kohe ning võivad ilmneda ootamatult ning kasvatamisel tehtud pingutustel või nende puudumisel ja tekitatud kahju vahel ei ole mitte alati põhjuslikku seost.

Vanema vastutus võiks olla seotud lapse käitumisega seeläbi, kui suur on kahju ohu tekkimise tõenäosus ja raskusaste. Erinevad on olukorrad, kui lapsevanem annab lapsele ise autovõtmed, lubab teda öisele üritusele ja kahju tekib tänu sellele või teatud sündmused tekivad vaatamata lapsevanema tavapärasele kasvatustööle ja järelevalvele. Samuti mida suuremaks laps saab, seda vähem ta järelevalvet vajab. Töö autori arvates võiks lapsevanema vastutus olla kohtus käsitletav käibekohustuse rikkumisega analoogselt, see tähendab et kohus peaks hindama lapsevanema tegevusetuse puhul samade asjaolude esinemist, mis käibekohustuse rikkumisel põhineva vastutuse puhul. Saksa õiguse kohaselt ei ole vanemad kohustatud võtma kasutusele

kõikmõeldavad ohutusmeetmed või tagama täieliku ohutuse, pigem on hoolsuskohustus piiratud mõistlikkusega, s.t. meetmega, mida võib vanemalt mõistlikult oodata. Selleks, et tagada konkreetsel juhul nõutav ohutustase, tuleb kindlaks teha kahju esinemise tõenäosuse ning võtta ette ettevaatusabinõud. Inglismaa õiguses peaks esinema hoolsuskohustuse olukord, see tähendab olukord, kus seadusega on ettenähtud vastutus hooletuse eest. Siis peaks kohustus olema rikutud ning peaks esinema põhjuslik selle ja kahju vahel, see ei tohiks olla liiga ettearvamatu.

Paragrahvi 1053 lg-d 1 ja 3 eelduseks on alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju. Sellest tulenevalt saab õiguskirjanduse järgi antud sätteid rakendada üksnes delikti üldkoosseisul põhineva vastutuse juhtudel, mitte riskivastutuse või kahjuhüvitise erikoosseisude puhul. Samas aga kohtupraktikas on leitud ka vastupidist lähenemist.

Õiguskirjanduses on leitud, et VÕS § 1053 ettenähtud vastutust ei saa rakendada olukordades, kui alaealine on kahju tekitanud suurema ohu allika valdajana. Nimelt seetõttu, et riskivastutuse puhul ei tule hinnata õigusvastasust ega süüd, need on aga alaealise poolt tekitatud kahju eest vastutamise eelduseks. Kohtupraktikas on leitud, et vanema kui 14 aastase puhul saab VÕS § 1053 lg-s 2 sätestatud vastutust saab vanemate suhtes kohaldada ka juhul, kui 14-18-aastane isik ise vastutab riskivastutuse alusel

Kuivõrd suuremast ohust tulenev kahju tekib suurema ohu allikast tuleneva riski realiseerumisel, on alaealise eest vastutaval isikul keeruline vastutusest vabaneda ja tõendada, et ta tegi kõik võimalik et kahju ärahoida, väljaarvatud kui suurema ohu allikas sattus alaealise valdusesse täiskasvanu järelevalvekohustuse rikkumise tagajärjel. Alaealise puhul, kellel on näiteks seaduslik õigus sõidukit juhtida, on tema poolt vastutaval isikul järelevalve kohustuse täitmine sellises olukorras problemaatiline.

Iseenesest ei ole autori arvates õiglane, et isik, kellele põhjustati kahju suurema ohu valdaja poolt, võib jääda vajalikkult kaitseta vaid seetõttu, et kahju põhjustas alaealine isik ja kahju nõuet ei saaks pöörata tema vanemate vastu. Seetõttu on oluline, et kahju nõue oleks esitatud mitte suurema ohu allika sätete, vaid delikti üldkoosseisu alusel või on vajalik muuta VÕS § 1053 regulatsiooni täpsemaks.

## SUMMARY

### LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY MINORS

Generally, each person is liable for the damage caused by him or her. However, there are situations where another person is made liable for the damage caused by a person. Primarily, these are cases where the persons causing the damage and liable for the damage are closely linked, i.e. a person for whom liability is incurred is either a non-delictual minor, delictual minor or a non-delictual person or service provider due to a disability.

Liability may be based on different grounds, i.e. it may arise from law, contract or obligations imposed by court.

In case of minors who neither have full active legal capacity nor complete understanding of their actions, their interests must be protected because they also have no legal experience. Childhood is the period of each person's life in which one is yet not physically or emotionally mature, socially dependent and requires both financial and emotional support. The family as a protective environment is liable for all the social problems, which are characteristic of minors (including violence and crime).

The bases of liability for another person are provided for in sections 1053 and 1054 of Chapter 53 of the Law of Obligations Act (VÕS).

The bases of liability for a wrongful act committed by minors are stipulated in subsections 1053 (1)-(3) of the VÕS.

This is a provision of complex structure because, on one hand, the delictual liability of a minor may be precluded due to absence of his or her culpability (however, culpability is one of the constituent elements of a wrongful act), and the parent's liability predominantly does not depend on his or her culpability.

Subsection 1053 (1) of the VÕS states that the parents or curators shall be liable for damage unlawfully caused to another person by the person under 14 years of age regardless of the culpability of parents or curators. Pursuant to subsection 1053 (2) of the VÕS, the parents or curators shall also be liable for damage unlawfully caused to other persons by a person of 14 to 18 years of age regardless of the culpability of the parents or curators, unless they prove that they have done everything which could be reasonably expected in order to prevent the damage.

The legislator has considered it necessary, in addition to child's legal representatives, i.e. the parents and curators, to impose liability in conformity with subsection 1053 (3) of the VÕS for

the damage caused by minors also on a person who, by a contract, assumed the obligation to exercise supervision over the minor.

The principles of the parent's right of custody are provided for in § 116 of the Family Law Act (PKS). According to subsection 116 (2) of the PKS, parents have the obligation and right to care for their minor child (parent's right of custody). The parent's right of custody includes the right to care for the person of the child (custody over person) and for the property of the child (custody over property) and decide on matters related to the child.

Pursuant to subsection 124 (1) of the PKS, custody over a person is the obligation and right of a caregiver to raise a child, exercise supervision over him or her, ascertain the whereabouts of the child and take care of the all-round well-being of the child in any other manner.

The parents, curators and contractual supervisors a person of 14 to 18 years of age who has caused damage to another person may prove in order to be released from the liability provided for in subsections 1053 (2) and (3) that they have done everything which could be reasonably expected in order to prevent the damage.

To be released from liability, the parents or curators may rely on facts which are very difficult to prove. It is presumed from the fact of causing damage that a child has been brought up badly or insufficient supervision has been exercised over his or her actions. They must prove that the child has sufficiently developed law-abiding or careful behaviour and correct measures of upbringing have been used.

The culpability of a parent (curator) is presumed and, unless they specify the circumstances precluding their liability, the degree of their liability is extremely abstract and far-reaching. At the same time, it should be outlined more what facts a liable person should emphasise, whether for a specific case or prove the upbringing methods implemented over a lengthy period of time. In judicial practice, the parents either do not rely on this fact or the court does not consider the parent's allegations, generally relying on mistakes in upbringing.

The author's opinion is that it cannot be merely stated that the fact of compensation for damage leads to a presumption that the upbringing methods and supervision have not been sufficient, because in this case subsection 1053 (2) of the VÕS as an opportunity to be released from the parent's liability loses any meaning.

The prerequisite for subsections 1053 (1) and (3) is damage unlawfully caused to another person by the person under 14 years of age. Consequently, according to the legal literature, these provisions may be applied only in the cases based on the constituent elements of a wrongful

act, and not in case of special regulation for strict liability or compensation for damage. At the same time, also the opposite approach was found in the judicial practice.

In itself, in the opinion of the author it is unfair that a person who incurred damage from a person in possession of a major source of danger may stay without the necessary protection only due to the fact that damage was caused by a minor and the claim for damage may not be made against his or her parents. Therefore, it is important that a claim for damage would be filed not on the basis of provisions concerning a major source of danger, but the constituent elements of a wrongful act, or the regulation in § 1053 of the VÖS must be amended to be more precise.

## KASUTATUD KIRJANDUS

1. Brambring, G., Böhringer, W., Krönert, O., Mülle, A. Eraõigus I osa. Abimaterjal kohtunike ja prokuröride twinning-koolituse eraõiguse õppegrupile. Tallinn: Justiitsministeerium, 2001
2. Costach, M. The "Restrictive" Nature of Civil Liability for the Acts of Minors or those under Judicial Interdiction. Conference: "European Integration - Realities and Perspectives" At: Galati, Romania. Vol. 10, 2015
3. Costache, M., Chiriluşă, T. N. Duality of Categories of Persons for whom Civil Liability of Parents is involved. Aspects of Civil Law and Family Law. European Integration - Realities and Perspectives. Vol. 12, 2017
4. European Group on Tort Law. Principles of European Tort Law. 2005, lk 7. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.egtl.org/docs/PETL.pdf>
5. Frankel, B. D. Parental Liability for a Child's Tortious Acts, 81 Dick. L. Rev. 755, 1977
6. Kriminaalpoliitika. Alaealiste õigusrikkumised. Kuritegevus Eestis 2019. Justiitsministeerium. Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/alaealiste-oigusrikkumised.html> (02.04.2021)
7. Koziol, H (ed). Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective. Jan Sramek Verlag, 2015
8. Labaume, A. La responsabilité civile des parents pour les dommages causés par leurs enfants en droit privé européen. Master : Univ. Genève, 2013
9. Lahe, J. Deliktivõimetus süülist vastutust välistava asjaoluna. Juridica 2002/6
10. Lahe, J. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Juhendaja P. Varul. Tartu, 2005
11. Lahe, J. Vastutus teise isiku poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest. Süü tähendus. Juridica 2006/9
12. Lüderitz, dr, H.C.A. Perekonnaõigus. Õpik. Tallinn: Juura, 2005
13. Martín-Casals, M. (ed.). Children in Tort Law Part I: Children as Tortfeasor. Springer-Verlag/Wien, 2006
14. Maruste, R. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2017 Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.pohiseadus.ee/>
15. Nõmm, I. Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2013

16. Perry, R. Civil Liability for Cyberbullying. 10 U.C. Irvine L. Rev. 1219, 2020
17. Tampuu, T. Deliktiõiguslik vastutus teise isiku tekitatud kahju eest. Juridica 2003/7
18. Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted. Tallinn: Juura 2017
19. Tampuu, T. Riskivastutus ja tootja vastutus võlaõigusseaduses. Juridica, 2003/3
20. Uusen-Nacke, T. Göttig, T. Perekonnaõiguse seosed teiste tsiviilõiguse valdkondadega. Juridica II/2010
21. Varul. P jt. (koost). Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2009
22. Varul. P jt. (koost). Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020
23. Weisige, G.B. Tort liability of minors and incompetents. University of Illinois Law Forum, vol. 1951, no. 2, 1951
24. Белозерцев, С. Деликтоспособность несовершеннолетнего лица. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://cyberleninka.ru/article/n/deliktosposobnost-nesovershennoletnego-litsa> (29.04.2020)
25. Милохова, А Проблемы правового регулирования обязанности по возмещению вреда лицом, не являющимся причинителем вреда. Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право», 2010. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-pravovogo-regulirovaniya-obyazannosti-po-vozmescheniyu-vreda-litsom-ne-yavlyayuschimsya-prichinitelem-vreda-1> (27.04.2021)
26. Рузанова, Е. Особенности основания возникновения обязательств вследствие причинения вреда с участием несовершеннолетних. Вестник Омского университета. Серия «Право», 2018, Arvutivõrgus kättesaadav: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-osnovaniya-vozniknoveniya-obyazatelstv-vsledstvie-prichineniya-vreda-s-uchastiem-nesovershennoletnih> (27.04.2021)

## KASUTATUD ÕIGUSAKTID

27. Lapse õiguste konventsioon. RT II 1996, 16, 56.
28. Eesti Vabariigi põhiseadus. RT I, 15.05.2015, 2.
29. Karistusseadustik. RT I, 03.03.2021, 3.
30. Lastekaitse seadus. RT I, 12.12.2018, 49.
31. Liiklusseadus. RT I, 30.03.2021, 3.



32. Perekonnaseadus. RT I, 09.05.2017, 29.
33. Pärimisseadus. RT I, 04.01.2021, 36.
34. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. RT I, 09.04.2021, 17.
35. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I, 06.12.2018, 3.
36. Võlaõigusseadus. RT I, 04.01.2021, 19.
37. Bürgerliches Gesetzbuch. Saksamaa tsiviilseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (27.04.2021).
38. Гражданский кодекс Российской Федерации. Venemaa tsiviilkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.zakonrf.info/gk/> (27.04.2021).

## KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

### Riigikohtu lahendid

39. 3-2-1-35-14.
40. 3-2-1-101-05.

### Ringkonnakohtu lahendid

41. TlnRnK 30.01.2009 nr 2-05-17746.
42. TlnRnKo 02.03.2010 nr 2-08-86401.
43. TlnRnKo nr 30.01.2014 2-10-54409.
44. TrtRnKo 22.08.2017 nr 2-17-1831.
45. TrtRnKo 04.07.2018 nr 2-15-12881.

### Maakohtu lahendid

46. TMKo 21.09.2007 nr 2-07-22870.
47. TMKo 06.03.2008 nr 2-17-16086.
48. HMKo 14.03.2008 nr 2-05-17746.
49. TMKo 18.04.2008 nr 2-07-25309.
50. TMKo 13.05.2008 nr 2-07-24574.
51. TMKo 23.10.2008 nr 2-08-58196.
52. VMKo 08.09.2008 nr 2-07-28459.
53. HMKo 12.12.2008 nr 2-07-20281.
54. PMKo 18.12.2009 nr 2-09-56593.
55. PMKo 22.03.2010 nr 2-10-9762.
56. PMKo 04.04.2011 nr 2-10-50629.
57. VMKo 10.06.2011 nr 2-11-4853.

- 58. PMKo 10.11.2011 nr 2-10-779.
- 59. HMKo 18.03.2011 nr 2-09-46989.
- 60. HMKo 14.06.2013 nr 2-12-9448.
- 61. HMKo 09.01.2014 nr 2-13-28799.
- 62. HMKo 18.03.2014 nr 2-13-55070.
- 63. TMKo 30.12.2015 nr 2-15-10097.
- 64. TMKo 29.02.2016 nr 2-15-17940.
- 65. TMKo 21.04.2017 nr 2-17-3226.
- 66. TMKo 06.03.2018 nr 2-17-16086.